

Fondatori: George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)

ateneu

www.ateneu.info
ateneubc@gmail.com

Revistă
de cultură

Nr. 3
(499)

• Revistă editată de Consiliul Județean Bacău • Anul 48 (serie nouă) • martie 2011 • 3,50 lei •

• Iulia Oniță - Victorie

• Ilustrația numărului: reproducere după lucrări
din colecția Muzeului de Artă Bacău

Cronică literară de Adrian JICU

Matei Vișniec
și eliberarea
de romanul lui Kafka
pagina 3

Interviu cu Doina Jela:

„Mi-a plăcut întotdeauna
cel mai mult și cel mai mult
rolul de eminență cenușie“

pagina 4

Proză de Lucia Olaru-Nenati

Parabola vulturului sau rochița
cu plastronul roșu

pagina 10

Interviu cu scriitorul Ștefan MUNTEANU:

„Bulevardul condiției umane
ne oferă piste multiple,
dar sensul este unic“

paginile 12 - 13

Băile de la Slănic Moldova în fonduri arhivistice interbelice

Aprecierile și mențiunile scriitorului Wilhelm von Kotzebue (secolul al XIX-lea), cât și cele ale lui Corneliu Șumuleanu, Cleopatrei Tăutu, Ștefan Cantuniar, Virgil Bulmeza, Yolandei Nicoară, Fedon Grigopol sau dr. Francisc Anghelșu (secolul al XX-lea) – au dus renumele băilor și apelor minerale de la Slănic Moldova peste granițele țării.

În 1757, Constantin Cehan-Racoviță Vodă a donat Epitropiei „Sfântul Spiridon” Iași întreaga vale a Slănicului, inclusiv „dealul de unde se scoate sare”, „fiindcă pentru cheltuiala spitaliei (a bolniței) este mare trebuință a se pune la cale vreun venit ca să fie totdeauna stătător și neștrămutat, ca să aibă săracii bolnavi cheltuiala lor ce se cade după orânduială” – motiva domnitorul Moldovei în acest hrisov. La sfârșitul secolului al XVIII-lea Epitropia „Sfântul Spiridon” din Iași deținea moșii, păduri, târguri, sate, mori, heleștee, prisăci, locuri de casă, cârciumi, dughene, podgorii, dar și spitale-filiale la Roman, Focșani, Târgu Ocna și Slănic Moldova, sau noi construcții cu caracter spitalicesc la Galați și Botoșani.

În anul 1846 Adunarea Obștească a Moldovei trece, prin donație – localul băilor slătineze împreună cu cele 1200 hectare de pădure, izvoarele minerale, toate „acareturile” și privilegiile fiscale printr-un hrisov („hrisovoliti”) – Eforiei Spitalelor Sf. Spiridon din Iași, după dorința fostului ei proprietar, Constantin Cehan-Racoviță, cel care le donase Epitropiei, cu șapte ani înainte de moartea sa. Ulterior, angajații Epitropiei au descoperit aici și alte izvoare cu ape minerale, transformând locul într-o adevărată stațiune balneară.

Între 1887 și 1912 se construiesc mai multe hoteluri, un cazinou, o sală de teatru, concert și bal, o sală de cură și un „inhalator” – pentru ultimele două destinații fiind aduși specialiști de la München. De atunci băile de la Slănic Moldova, și localitatea, în sine, și-au câștigat renumele de „Perla Moldovei”. O statistică din anul 1914 arată că proprietățile Așezământului „Sfântul Spiridon” Iași cuprindeau, printre altele, și stațiunea Slănic Moldova, fapt reconfirmat și în 1918, după ce moșiile mai mari de 100 de hectare încep să fie expropriate.

Fondurile de arhivă băcăuane mai păstrează și astăzi consemnări ale existenței și evoluției Epitropiei Generale a Casei Spitalelor „Sfântul Spiridon” Iași, dar și a băilor din „Sinaia Moldovei”, în întreaga perioadă interbelică. Aceasta indiferent dacă ne aplecăm privirea asupra planurilor cadastrale ale băilor, ca proprietate a Epitropiei spitalelor și ospiciilor deținute de Casa ieșeană, sau ne raportăm la menționarea proprietarilor de vile din zonă.

Detalii despre averea mobilă și imobilă din stațiunea de pe malurile Slănicului sau modalitățile de întreținere a izvoarelor de ape minerale, nu fac altceva decât să ne dea o imagine parțială a cotidianului din vestita destinație turistică de la poalele Munților Nemira. Imagine care poate fi completată și cu interesanta corespondență dintre administratorul băilor din Slănicul Moldovei și Epitropia ieșeană, cu referire directă la exploatarea apelor minerale utilizate în tratarea a numeroase boli, listele de prețuri și modalitățile de vânzare a prețioaselor lichide terapeuțice.

Cu toate distrugerile produse de cel de-al doilea război mondial în întreaga Moldovă, Epitropia ieșeană a funcționat, inclusiv ca proprietară a stațiunii balneoclimaterice din „Perla Moldovei”, până în momentul naționalizării (iunie 1948) – atunci când regimul comunist a interzis această formă de coexistență între spitale și așezămintele bisericesti.

Dimitrie-Ovidiu BOLDUR

Cărți primite la redacție

- Constantin Arcu** – *Cocteil în craniile mici*, Ed. Paralela 45, Pitești 2011
Constantin Arcu – *Faima de dincolo*, Ed. Paralela 45, Pitești 2011
Doru Ciucescu – *Gulagul din umbra palmierilor*, Ed. Junimea, Iași 2011
Adrian Lungu – *Maria*, Ed. Citadela, Satu-Mare 2010
Dumitru Hurubă – *Scorpionisme*, Ed. Eubee, Timișoara 2011
Viorel Savin – *Exilat în strigăt*, Ed. Valman, Râmnicu Sărat 2011
Grigore Șoitu – *Poeme de stânga*, Ed. Casa de Pariuri Literare, București 2011
Ion V. Strătescu – *Manualul bunului sălbatic*, Ed. Vinea, București 2011
Gheorghe Păun – *Privind peste umăr*, Ed. Tiparg, Argeș 2011
Mădălina Rotaru – *La un pahar de rouă*, Ed. Grafit, Bacău 2011
Raluca Neagu – *Erotisme de peste zi*, Ed., Babel 2011

- Gheorghe Vidican** – *Genunchii Tamisei*, Ed. Brumar, București 2011
Veronica Stănilă-Moisoiu – *Îngerii decapitați*, Ed. Corgal Press, Bacău 2011
Ion Beldeanu – *Dimineți fără glorie*, Ed. Opera Magna, Iași 2011
Alex Vălcu – *Așa a început legenda*, Ed. Amurg sentimental, București 2010
George Lixandru – *Cel înclinat*, Ed. Fundația culturală Antares, București 2011
Ștefan Munteanu – *Bulevardul condiției umane*, Ed. Corgal Press, Bacău 2011
Ioan Mazilu-Crângașu – *Puls contra puls*, Ed. Eminescu, București 2011
Ara Alexandru Șişmanian – *2/absențe*, Ed. Ramuri, Craiova 2011
Constantin Crețan – *Album*, Ed. Pastel, Brașov 2009

O nouă serie de întâlniri

Miercuri, 9 martie 2011, în sala de conferințe a Bibliotecii Centrale Universitare a Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău, s-a redeschis, oficial, seria întâlnirilor de lucru ale grupului de cercetare CETAL (Centrul de Explorări Textuale și Acțiune prin Limbaj). „Modurile de reprezentare a locului și spațiului în discursul european și globalizant” reprezintă tema în jurul căreia se vor reuni și anul acesta, în ședințe lunare, membrii grupului, cadre didactice și masteranzi ai Facultății de Litere de la universitatea menționată. Informații suplimentare despre activitatea CETAL pot fi accesate la adresa <http://cetal.blogspot.com>.

Festivalul literar „Eusebiu Camilar-Magda Isanos”

Ediția a XVI-a, 201

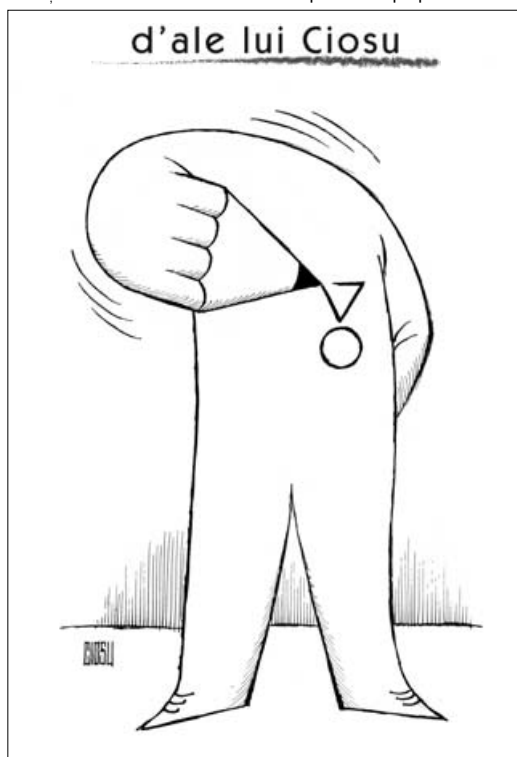
Consiliul Județean Suceava prin Centrul Cultural Bucovina, secția Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, în colaborare cu Societatea Scriitorilor Bucovineni, „Crai Nou” Suceava, Primăria comunei Udești, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera” și Complexul Muzeal Bucovina, organizează ediția a XVI-a a Festivalului literar „Eusebiu Camilar – Magda Isanos”, în perioada 13-14 mai 2011, la Suceava și Udești.

Concursul își propune să descopere, să sprijine și să promoveze noi și autentice talente în rândul creatorilor din literatura de astăzi și se va desfășura pe trei secțiuni: poezie, proză scurtă și reportaj literar. Sunt acceptate în concurs

lucrări nepublicate și nepremiate la alte concursuri literare, tehnoredactate cu diacritice. La concurs pot participa autori de orice vârstă, care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor, nu au debutat editorial și nu au obținut Marele Premiu la edițiile precedente ale concursului. Lucrările, dactilografiate în cinci (5) exemplare, vor fi trimise până pe data de 4 aprilie 2011 pe adresa:

Centrul Cultural Bucovina, Secția Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava Str. Universității nr.48, Suceava, 720228.

Relații suplimentare: tel: 0745 – 773290 – Carmen Veronica Steiciu

După succesul înregistrat cu *Sindromul de panică în Orașul Luminilor*, Matei Vișniec revine cu un roman scris în 1988, *Domnul K. eliberat* (București, „Cartea românească”, 2010), pe care îl dorește „... în primul rând, un omagiu adus lui Kafka”, scriitorul trăind, după plecarea din România, „o traumă în sens invers, altfel spus nu șocul arestării, ci șocul eliberării.” (p. 6)

Teatralitatea romanului

Pornind de la o situație inversă decât aceea din romanul kafkian, Vișniec imaginează povestea lui Kosef J., care se trezește, fără motiv, eliberat din închisoare. Vestea declanșează în mintea personajului o serie de întrebări care constituie un pretext pentru discutarea unor probleme cunoscute cititorului din piesele sale. Aparent, miza o constituie libertatea și efectele ei asupra individului. În fapt, cel puțin la fel de interesante mi se par alte câteva chestiuni plasate în subsidiar: imaginea despre sine și receptarea de către ceilalți, obsesia așteptării, frica, puterea, manipularea etc.

Fără a-și dezminți vocația de dramaturg, Vișniec teatralizează și când scrie proză, atât la nivelul construcției discursului narativ, cât și prin limbajul personajelor, care se dezvăluie prin ceea ce spun și, în cazul lui Kosef, prin ceea ce gândesc. Monologurile protagonistului, construcția unora dintre personaje (omul cu megafonul, evadații din colonie), dialogurile dintre supraveghetori, aluziile oamenilor liberi pe care Kosef îi întâlnește la cârciumă etc. sunt tot atâtea inserții de teatralitate în roman.

De la Josef K. la Kosef J.

Fără intenție parodică, Matei Vișniec își raportează nu doar lumea ficțională, ci și personajul central la proza lui Kafka. Explicită prin alegerea numelui, intenția autorului este de a propune o răsturnare de perspectivă în ceea ce privește modul cum își construiește protagonistul. Kosef J. nu e altceva decât o replică răsturnată în oglindă a mult mai cunoscutului personaj kafkian. Relația dintre cele două personaje nu e prototip-copie, ci, mai degrabă, una de variațiuni pe aceeași temă. Dacă Josef K. ilustra absurdul unei lumi în care se trezea condamnat fără a ști exact din ce cauză, Kosef J. oferă o situație diametral opusă. El trăiește într-o lume kafkiană, dar parcurge drumul invers, trezindu-se eliberat după ce ispășise pentru o vină inexistentă. Iată-ne, deci, într-o problemă caracteristică lumii postmoderne: aceea de a nu ști ce să faci cu propria libertate.

Ei bine, Kosef J. ilustrează tocmai frământările omului contemporan, care, aparent liber, nu mai are de înfruntat obstacolele personajelor din alte epoci, dar, care, paradoxal, se trezește într-o încurcătură superioară: aceea de a fi liber. „Cum să procedez?” Aceasta-

întrebarea, iar sensurile romanului gravitează tocmai în jurul găsirii răspunsurilor. Ceea ce trebuia să fie un motiv de bucurie devine pentru Kosef prilej de meditație asupra lumii și asupra lui însuși. De altfel, reacțiile personajului la aflarea veștii că va fi eliberat sunt elocvente: „O multime de gânduri îl invadară, dar nu fu în stare să facă nici un gest. După cele dintâi momente de stupeoare își aminti că el era, de fapt, un om liber. N-avea nici un rost să se sperie în halul acela, el era un om liber (...) Se apropie de poartă să privească dincolo. Din nou, ca și atunci când fusese anunțat că era liber, își dădu seama că ar fi trebuit să simtă ceva. Dar nu simțea nimic. Își dădu seama că ar fi fost normal să simtă o nemaipomenită curiozitate sau o sufocantă emoție. Nu mai privise dincolo de atâta timp. Dar nu simțea absolut nimic.” (pp. 46-47)

Noi vrem egalitate?

Scriș în 1988, imediat după sosirea la Paris, romanul nu putea să nu atingă și relația între statul totalitar și cel democratic. „- O să ne omoare tocmai egalitatea”, afirmă la un moment dat unul dintre personajele care populează colonia, după care dispăre. Vorbele sale rămân însă cu un avertisment apăsător de-a lungul întregii cărți, subliniind una dintre problemele-cheie: orice sistem, fie el democratic sau nu, împiedică individul să trăiască, supunându-l unor constrângeri. Gestul lui Kosef de a face dragoste cu respingătoarea Rozette, pentru ca în acest timp evadații să poată pătrunde în bucătărie pentru a mânca resturile este elocvent pentru ideea că omul nu e liber, ci trebuie să se sacrifice. Prilej pentru Vișniec de a critica, pe un ton de o ironie amară, aparentele valori în numele cărora se intervine brutal în

viețile noastre: „Oamenii încep să moară de frig. În fiecare dimineață, când ciorchinele de corpuri se disloca, rămăneau chiricite pe dușumeaua dormitorului comun fructele cele mai fragile ale democrației. (...) Vocile se ridicară împotriva morților. De ce trebuiau îngroșați morții? Nu puteau fi aruncați pur și simplu în bazinul părăsit sau la groapa de gunoi a coloniei? Nu, veni răspunsul. Morții nu putea fi abandonați. Democrația avea grijă de morții ei. Democrația nu-și putea părăsi morții pentru că democrația nu-și părăsea niciodată oamenii ei. Nu conta dacă acei oameni erau vii sau morți.” (pp. 253-254)

Domnul K. eliberat nu e altceva decât o meditație asupra libertății și consecințelor ei. O formă de eliberare de modelul kafkian, pe care îl răstoarnă ca pe o clepsidră inversându-i intențiile și îmbogățindu-i sensurile. O carte despre riscurile libertății. Pentru că întrebarea obsesivă a personajelor este ce va face Kosef? Va reuși el să se descurce? Va putea suporta povara de a fi liber? Se va salva el de mizeria lumii? Într-o manieră excesiv de explicită, ni se oferă răspunsuri la asemenea întrebări: „Bărbatul mărunțel și calm zâmbi perfid. Ce era libertatea lor, de fapt? O iluzie. Ce era libertatea lui Kosef J? O altă iluzie. Iluzii care se plăteau, însă, destul de scump.” (p. 251) Unele dintre aceste răspunsuri sună a sloganuri de la o poștă, vizând tocmai fortificarea caracterului tezigist al cărții: „Violența distruge democrația.”, „Adevărul este ceea ce vor ei să creadă”, „Democrația reală, așa cum am prins-o eu, ehe, s-a dus!”

Pe lângă raportarea la modelul kafkian, romanul are și un prea pro-

• Nicu ENEA - Nud pe fond decorativ

Adrian JICU
jicuanadrian@yahoo.com

Matei Vișniec și eliberarea de romanul lui Kafka

nunțat caracter teoretic vorbind despre societate, democrație, libertate etc. Chiar dacă unele dintre paginile cărții sunt teatrale, dezvăluind la modul declamativ ceea ce putea fi subînțeles, tocmai această denudare a intențiilor scriitorului interesează prin caracterul de document uman, de barometru al percepției unui om care a făcut trecerea de la totalitarism la democrație. Principiile democrației sunt însă luate peste picior în repetate rânduri, relevând un Matei Vișniec plin de umor: „Ceea ce se întâmplase era de neiertat, spuneau vocile lucide, în *democrație* nu te sinucizi, în *democrație* ceri părerea celorlalți, te consulți, participi.” (p. 276) Acest umor sobru, de finețe, dă una dintre dimensiunile esențiale în scrisul lui Vișniec, pe care însă comentatorii prozelor și pieselor sale au cam omis-o.

Adio, domnule Kafka!

Deși publicat abia în 2010, *Domnul K. eliberat* este, de fapt, primul roman al lui Vișniec, dezvăluindu-ne un mod de a scrie oarecum stângaci, nu lipsit însă de farmec. Distanța de la scriitura acestei cărți la arta narativă mai complicată din *Cafeneaua Pas-Parol* și la ingineriile textualiste despre care vorbea Mihai Iovănel în cazul *Sindromului de panică în Orașul Luminilor* este evidentă. Nu aș privi-o însă în termeni de progres sau regres, ci aș remarca faptul că *Domnul K. eliberat* ne oferă o imagine ingenuă a ceea ce însemna romanul pentru autorul său atunci, la sfârșitul deceniului al nouălea.

Publicat atunci, romanul ar fi trecut drept un act de revoltă împotriva regimului comunist, drept o curajoasă luare de poziție contra abuzurilor statului totalitar. Lipsit de raportarea la un context imediat, el se profilează acum drept o parabolă a condiției umane, lărgindu-și sensurile. Întâmplările prin care trece Kosef J. nu se mai raportează strict la perioada comunistă, ci, la fel de bine, la cea democratică, insinuând că libertatea este o iluzie. În fond, aceasta este și paradigma centrală a cărții, bazată pe mai vechea relație între a fi și a părea. Din acest unghi, *Domnul K. eliberat* nu este doar un roman social-politic sau unul tezigist filosofic, ci un text compozit care răstoarnă locurile comune din interpretarea condiției umane.

Prin *Domnul K. eliberat*, Matei Vișniec nu face decât să confirme inspirata formulă a lui Bogdan Crețu, „un optzecist atipic”, realizând un roman în care nu își propune să parodieze în manieră postmodernă modelul lui Kafka, ci, dimpotrivă, să se elibereze de presiunea acestui model și, în definitiv, de propriile-i angoase.

Dan Persa: La noi, scriitorii vii pun mare preț pe posteritatea literară. Tu ai afirmat că, dimpotrivă, mai mult contează succesul literar cât ești viu. Vorba lui Celine: „a-ți invoca posteritatea înseamnă a ține un discurs viermilor”. Ești mulțumită de succesul tău ca scriitor?

Doina Jela: Sper să mă crezi: nu mă interesează foarte mult succesul. Nici măcar acela care aduce suficienți bani ca să nu mai fie nevoie să lucrezi pentru un salariu, fiindcă ceea ce fac eu pentru salariu îmi place extraordinar de mult. Și-mi place munca în sine, sunt, în limite rezonabile cred, o workaholică. Ceea ce mă interesează este să reușesc să spun exact, nuanțat și persuasiv ce vreau să spun, decât încât cititorul să nu înțeleagă pe dos, sau prea puțin, sau deformat. Și din acest punct de vedere, da, sunt mulțumită. Nu am avut în general parte de neînțelegere. Decât, desigur, din partea acelor cititori care nu te citeșc ca să afle ce gândești, ci ce ai spus despre ei și dacă ai spus de rău, s-a zis cu tine. Mai ales când sunt ei înșiși oameni care se exprimă bine, nuanțat și persuasiv și au și o tribună de unde să se exprime.

Ce cred că am vrut să spun atunci când zici tu că am vorbit despre posteritate, iar eu nu-mi mai aduc aminte, este, presupun asta: scrii ca să te exprimi și de unde să știi tu dacă ce-ai spus ai spus bine: comunicând, când ai să fii mort, cu cei vii? Eu în posteritatea mea nu cred niciun pic, fiindcă oamenii, gusturile, interesele se schimbă amețitor în ultimele decenii, uită-te cum se schimbă modelele de telefoane portabile, ca să iau doar un exemplu, iar revenirile și variațiile interesului sunt cu totul imprezvizibile. În plus scrisul meu se apropie mai mult de publicistică decât de literatură, iar publicistica este prin natura ei mai perisabilă.

Dimpotrivă, amintirea pe care o ai tu, deși n-o pun la îndoială, mă surprinde, fiindcă mereu mi s-a părut, și mult mai des am spus că scriitorii români, cei importanți, care chiar aveau ceva de spus, n-au crezut suficient de mult în posteritate, adică în perenitatea propriei lor opere și au preferat să negocieze cu cenzura publicarea ei, sărăcind-o. Adică mereu mi s-a părut că sărăcia literaturii de sertar din timpul cenzurii ideologice impusă de regimul comunist se explică astfel. Dacă ar fi crezut ca Grosman, sau Platonov, sau ca Șalamov, sau ca Danilo Kis, ca să vorbesc doar de cei mai mari, mai mult în adevărul a ceea ce au ei de spus decât în comunicarea imediată, indifereț de prețul plătit, opera lor ar fi avut de câștigat. Ar fi conținut o mai mare cantitate de adevăr, uman și artistic, firește, fiindcă până la urmă asta e ce rămâne.

DP: De ce am deschis astfel discuția? Cărtile tale conțin, în opinia mea, mult mai multă ficțiune decât pare la prima vedere. Nu știu dacă e cea mai fericită sintagmă, dar le-aș numi „romane documentare”: cărți pe granița dintre document și ficțiune. Respingi ideea, sau subscrii la ea? Au cărțile tale o receptare așa cum o așteptai?

DJ: Subscriu parțial. Fiindcă este chiar prea puțină ficțiune, sau deloc, în cărțile mele. Sunt aproape exclusiv documentare. Ce este literar în ele, este construcția, montajul, procedee de asamblare a materiei, care materie nu este niciodată inventată. Sau mă rog, e inventată, în măsura în care memoria

Doina Jela:

„Mi-a plăcut întotdeauna cel mai mult și cel mai mult rolul de eminentă cenușie“

• „La presiuni tandre din toate direcțiile, cea mai persuasivă din partea Monicăi Lovinescu... am cedat rugămintii dlui Pintilie, deși eram convinsă că dumnealui va face un film de Lucian Pintilie, care nu va semăna cu cartea mea“.

oamenilor, sau documentele de care m-am folosit, sunt ele însele într-o măsură fictive. Dar prin natura lor, nu prin voința mea ca autor. Singura invenție pe care mi-o atribui este felul cum le-am dispus, aceste lucruri. Aș prefera pentru ce am scris eu până acum descrierea pe care Soljenitin o pune sub *Arhipelagul Gulag - Eseu de investigație literară*. Toate cărțile mele sunt niște investigații cu mijloacele literaturii ale unor porțiuni mai mult sau mai puțin ample din realitatea pe care noi, sau unii oameni au trăit-o în comunism. În care mai există ceva literar: faptul că investigatorul își acordă și lui un loc în tablou, cam ca maestrul de altădată, care narcisist, se autopoortretizau într-un colț. Eu nu am făcut-o din narcisism neapărat, ci pentru că uneori, aventura documentării spune tot atât de mult ca expunerea și analiza documentului însuși. Și mai e poate „artistic”, dar nu ficțional, faptul că niște metode de exprimare neliterare: jurnalul, scrisoarea, relatarea, interviul, sunt convertite în procedee literare.

DP: Sunt exact lucrurile la care mă gândeam și eu, obiectivate cum nu se putea mai bine! Pun acum o întrebare ce te va solicita mai mult. E despre calea ta culturală. Eu am cunoștință despre două etape, revista *Tomis* și editura *Humanitas*. Care sunt momentele esențiale ale acestui drum? Ce ți-a oferit fiecare etapă și prin ce te-a dezamăgit?

DJ: Eu m-am dus la revista *Tomis*, din Constanța, după Revoluție. Trăisem ceva ani și până atunci, aveam la Revoluție 38 de ani bătuți pe muchie. Datorz enorm pe „calea mea culturală” elevilor de la Școala Valea Dacilor, județul Constanța, unde am lucrat până atunci, unde am învățat, cum spune Preda, să fiu morală, fiindcă, tot pe el îl citez, nu ne naștem ființe morale, ci devenim. Ce am învățat acolo, de la Céline, via același Preda, (o să te surprindă și un nume și celălalt, azi în mare penumbră), este că doar cu copiii nu e totul pierdut. Cu ei nu ai voie să glumești, n-ai voie să îi cinic, n-ai voie să le amanezi viitorul și să le pervertești mintea. Pe ei trebuie să-i aperi de minciună, cât poți, să le dai cunoștințe, câte poți, să-i înveți valorile: curaj, onestitate, muncă, bunătate, cât poți. Au fost niște ani când grație relației acesteia, singura adevărată dintre toate relațiile noastre sociale, am supraviețuit. Am avut colegi care spuneau „La ce bun?”. Cu copiii n-ai voie să spui „La ce bun?”

La *Tomis* și apoi la *Humanitas*, și acum, la *Curtea Veche*, mi-am putut îndeplini visul meu cel mai adânc, să scriu, dar mai ales să aștept, să descopăr, să nascocesc împreună cu autorii, sau cu editorul meu, cărți. M-a interesat irepresibil tot ce nu s-a putut

ști, citi, descoperi și dezvălui în timpul regimului comunist și mi-e ciudă pe cei care se lasă intimidată de sintagma „anticomunism fără comunism” venită dinspre o stângă reșapată și răsuflată și plicticoasă la culme. Mi-e ciudă pe cei care își pierd vremea să se explice pentru ce au făcut în timpul comunismului, să-și apere imaginea, să se justifice, în loc să facă toată eforturile să explice pur și simplu ce s-a întâmplat atunci. Hannah Arendt n-a avut complexe că și-a scris tone de scrisori filosofico-sentimentale cu Heidegger, membru al partidului nazist care și-a epurat până și maestrul. Ea s-a așezat temeinic pe treabă și, la aproape 20 de ani de la căderea regimului, a scris *Eichmann la Ierusalim, Raport despre banalitatea răului*, cea mai profundă și completă lămurire a întrebării „Cum a fost posibil?” Tot ce s-a făcut după ea în materie de analiză a nazismului iese din cartea asta, precum literatura rusă din *Mantaua* lui Gogol. Fiindcă n-a fost atât de narcisistă să stea să-și tot lustruiească imaginea. Oricum, după moartea ei, dacă nu era de aur curat, imaginea aia ar fi coclit ca naiba.

DP: Trăim de vreo douăzeci de ani o perioadă, numită la început „tranzitție”, ce nu s-a lămpărit nici azi. În vremurile tulburi, cultura sustine oamenii, însă oamenii nu susțin la rândul-le cultura. Un film teribil al acestei perioade ți se datorează. Este vorba de *După-amiaza unui tortionar* (2002), film realizat de Lucian Pintilie după cartea ta de la *Humanitas, Drumul Damascului* (1999). Cum s-a născut cartea ta, cum s-a născut filmul, cum ai colaborat, în caz că ai făcut-o, cu Pintilie. Dacă l-ai cunoscut, ce impresie ți-a lăsat legendarul regizor?

DJ: Cartea aceea a fost o experiență pasionantă, de „correspondent de război”, cum a fost toată experiența mea de editor-autor. Imediat ce venea cineva cu o idee care ardea, întrerupeam tot ce era în lucru, și porneam. „Acum, fiindcă mâine, cine știe, pier matorii, sau se răzgândesc, sau se sperie”. Mi se permitea acest lucru. A venit deci, cum vin oamenii într-o editură, dl. profesor Fronea Bădulescu cu o casetă, am ascultat-o, am telefonat, am sărit în mașină și am fugit la Giurgiu. Am înregistrat, am filmat, am scris cartea. Asta e tot. Pe urmă, la presiuni tandre din toate direcțiile, cea mai persuasivă din partea Monicăi Lovinescu (ea nici măcar n-a fost tandră: Cine te crezi să refuzi să faci un film cu Pintilie?) am cedat rugămintii dlui Pintilie, deși eram convinsă că dumnealui va face un film de Lucian Pintilie, care nu va semăna cu cartea mea. Cum să colaborez? Mi s-a părut *fair* să nu mă amestec, după discuția asupra scenariului. Dar în timpul ac-

tei discuții am avut privilegiul să asist la spectacolul minții unuia dintre cei mai străluciți esești dintre regizori. Lucian Pintilie este un fascinant eseist, iar comentariile lui la propriile filme le conferă o adâncime pe care în absența lor riști să n-o percepi, împiedicat de suprafața îngrozitor de zgrunțuroasă, tăioasă și rea. Numai Gheorghe Crăciun mai era așa: un scriitor mai mare în *Jurnal la romanul Pupa Russa* decât în romanul *Pupa Russa*. Ca să nu mai spun de titlul pe care i l-ar invidia oricine: *Trupul știe mai multe*.

DP: A existat o perioadă în care lumina reflectoarelor atenției publice s-a fixat asupra ta. Mai târziu, mi-a părut că ai făcut apoi un pas de retragere. E doar o aparență, sau ai simțit nevoia de reculegere, ai cedat servitiilor cugetării ce are nevoie de tihnă, nevoii de tăcută muncă a profesionistului? Ori totul face din dinamica existenței, bătaia reflectorului fiind doar o abateră, poate agasantă chiar, de la viața normală a scriitorului?

DJ: Există locuri unde ești mai vizibil și locuri unde ești mai puțin vizibil. *Humanitas* este un asemenea loc mai vizibil. Există de asemenea perioade din viață înregistrând asemenea alternanțe. Nu le-am premeditat nici pe unele nici pe celelalte, dar nu-mi lipsește „lumina reflectoarelor”, cum spui. Nu am nimic dintr-o vedetă, tot timpul am ceva de făcut, fără nicio legătură și mai pasionant decât cea lumină. Sigur este însă că pentru a face auzit ce ai de spus, un fel și un grad de vizibilitate nu-ți strică și nici o invizibilitate totală nu e visul meu cel mai înflăcărat.

Una peste alta însă, mi-a plăcut întotdeauna cel mai mult și cel mai mult rolul de „eminentă cenușie”. Îmi place mai mult să influențez eficient în bine, decât să-mi promovez la scenă deschisă, afirmând implicit paternitatea (ce cuvânt interesant în context!) unei idei, a unui proiect.

Fiindcă iată, cărțile pe care le scot în colecția ACTUAL de la Curtea Veche nu trec niciodată neobservate, dacă te uiți cât de mult sunt recenzate, cât se vorbește despre ele chiar sub luminile reflectoarelor. În plus, la ISTORIA TIMPULUI PREZENT și la CONSTELAȚII, colaborez din interiorul editurii cu coordonatorii lor, dl. Adrian Cioreanu și dl. Vladimir Tismăneanu, grație cărora ele au devenit unele dintre cele mai vizibile și longevive colecții de istorie recentă și de analiză a ei de pe piața românească de carte. Noi am publicat una dintre cele mai frumoase cărți ale lui Vaclav Havel, *Pe scurt, vă rog!*, la noi a apărut zguduitoră cartea a regretatului Vasile Paraschiv, *Așa nu se mai poate, tovarășe Nicolae Ceaușescu!*, la noi au apărut și *Trilogia* lui Kolakowski și

memoriile lui Dumitru Popescu. Etc. etc.

În plus, am reușit să ne fidelizăm autorii la care ținem și bunăoară, din 2004, de când coordonez colecția ACTUAL, profesorul Zoltan Rostas, unul dintre cei mai spectaculoși autori ai noștri a publicat la noi zece cărți. Fiecare dintre ele a fost primită cu uimire și încântare de public și de specialiști, e imposibil să nu fi auzit de ele. *Tur-retur, convorbiri despre munca în străinătate, Activiștii măruntii, Jurnal de cămin, Cealaltă jumătate a istoriei.* Pregătim acum *Tânăr student caut revoluționar*, în coordonarea aceluiași Zoltan Rostas în colaborare cu o mai tânără universitară, Florentina Țone. Una se traduce acum în engleză *Viața noastră cea de toate zilele*, de Sanda Golopenția, dar sunt sigură că am uitat o mulțime de cărți spectaculoase. Despre una se vorbește acum peste tot *Revoluția din depărtare*, coordonată de Cristina Hermeziu, care a adunat de la tinerii plecați în toată lumea, în special după trauma Pieței Universității, mărturii privind motivele plecării, condițiile în care s-ar întoarce, cum văd România de departe etc. Sunt sigură că ai auzit și despre *Polemica Paulescu, Politică, știință, memorie*, reconstituire jurnalistică-coștiințifică de o neîndoieală onestitate, care a deranjat tocmai prin adevărul demonstrației ei, cele mai autoritare voci din lumea academică. Autorii ei sunt un medic din Canada Peter Manu și un istoric de la Sibiu, Horia Bozdoghină. Sau, mai vechea cercetare a Monicăi Heintz, despre *Etica muncii la românii de azi*. Monica Heintz fiind o profesoară tânără apreciată peste tot în Europa, ca antropolog, pe care am avut onoarea, dar și flerul și deschiderea să o publicăm noi, când nu știa nimeni cine e. Și așa mai departe. Pe scurt, sunt foarte mândră și foarte mulțumită de ce am eu voie să fac la Curtea Veche sub o conducere suficient de luminată, ca să nu-mi mai lipsească reflectoarele.

Pentru a reveni la o întrebare care nu știu cum a dispărut în urma unei manevre la calculator, sunt, să știi, și oameni care sprijină aceste apariții, care nu au tiraje de zeci de mii de exemplare și trebuie să le asigurăm și un preț cât de cât accesibil. Colaborăm excelent cu IICCMER, condus de dl. Mihai Neamtu, și cu dl. Liviu Tofan, cu fundația dumisale de la IRIR. Pentru niciuna dintre cărțile care ne-au entuziasmat pe noi, nu ne-au refuzat sprijinul.

DP: Există o carte sau mai multe la care lucrezi? Când va fi gata cea mai avansată dintre ele? Ce tratează?

DJ: Dacă vorbești de cărțile mele personale, am scos acum o a doua ediție mult adăugită (o sută de pagini) a primei mele cărți *Cazul Nichita Dumitru*. Și mă aflu în faza de verificare ultimă a unor date, nume, la o carte despre Oleg Danovski, marele coreograf pe care l-am cunoscut când lucram la Constanța la Tomis și căruia i-am promis solemn, înainte de moarte, în 1996, că într-o zi îi voi scrie biografia pe care o merită. Pentru că merită o biografie adevărată, nu o fușăreală, am lucrat la ea, cu întreruperile firești, aproape cinci ani. Acum o finisez. Pe urmă, om mai vedea.

DP: Mulțumesc!

Între cărțile tipărite de-a lungul unei vieți intelectuale și a unei cariere universitare împlinite, *Dictionarul de cultură poetică. Eminescu* (Iași, Editura „Universitas XXI”, 2010), semnat de doamna Viorica S. Constantinescu, nu este o aspirație insolită, ci una firească și parcă așteptată. Titlul pretentios și de adâncime stârnete curiozitatea cititorului dornic de informare enciclopedică. Pentru tinerii studioși, *dictionarul* poate fi un ghid în lectura poeziei eminesciene. Cartea, excelent editată de cunoscutul critic și istoric literar Constantin Dram, încântă privirea amintind de postuma eminesciană *Cum negustorii din Constantinopol*, iar conținutul trimite la finalul poeziei: „La gura sobei cum o cere uzul/ Citește cartea ce îți cade-n mână/ Și vezi de nu-i mângâritur hurmuzul/ Ce-n mână-l ai de-acum o săptămână”.

Sub îndemnul eminescian, am parcurs textul, fără întrerupere, de la prima la ultima pagină, acesta dovedindu-se atractiv, prin diversitatea domeniilor abordate: literatură universală și literatură română, filozofie, istorie, filologie, mitologie, religie ș.a. Articolele conțin informații despre zei, personaje și spații mitice, animale sacre, râuri, preoți și sihaștri, țări, cetățeni, regi, împărați, cavaleri, domnitori, eroi legendari, ordine religioase și războaie, muze, simboluri vegetale, hieroglife, expresii și sintagme poetice ș.a., extrase din creația lui Eminescu și comentate în strânsă relație cu sursele filozofice, mitice sau istorice cunoscute de poet.

Formația intelectuală a lui Eminescu a preocupat pe mai toți interpreții operei sale și nu numai pe aceștia. Punctul de plecare este opera poetului, aceasta fiind depozitarul, nu ușor de explorat, a ceea ce Eminescu a fost prin el însuși, prin geniul său, dar și prin lecturi din operele cele mai însemnate ale culturii universale și capacitatea colosală de asimilare a acestor valori. Despre gradul de însușire a literaturii române aflăm dintr-o mărturie a sa, din ianuarie 1877: „Noi cunoaștem aproape tot ce s-a scris în românește [...]”. Titu Maiorescu era impresionat de cultura poetului. La un moment dat scria: „Eminescu este un om al timpului modern, cultura lui individuală stă la nivelul culturii europene de astăzi. Cu neobosita lui stăruință de a cetii, de a studii, de a cunoaște, el își înzeștră fără preget memoria cu operele însemnate din literatura antică și modernă. Cunoșcător al filozofiei, în

Viorica I. Constantinescu

Dicționar de cultură poetică. Eminescu

special a lui Platon, Kant, Schopenhauer și nu mai puțin al credințelor religioase, mai ales al celei creștine și buddaiste, admirator al vedetelor, pasionat pentru operele poetice din toate timpurile, posedând știința celor publicate până astăzi din istoria și limba română, el a aflat în comoara ideilor astfel culese material concret de unde să-și formeze înalta abstracțiune care în poeziile lui ne deschide așa de des orizontul fără margini al gândirii omenești”. Exigența lui Maiorescu în aprecierile critice este confirmată de timp. Fondatorul *direcției noi* în cultura română a celei de a doua jumătăți a veacului al XXI-lea rămâne cel mai credibil în caracterizarea poetului și pentru faptul că l-a cunoscut direct și a trăit în același mediu spiritual cu Eminescu aproape două decenii. Judecata maioreșciană se sprijină pe cunoașterea operei. Capacitatea poetului de a asimila valorile culturii, de a absorbi în sine tot ce-i venea la cunoștință este exprimată de el însuși în versul: „Dintr-o zi culeg atâta, parc-aș fi trăit o mie”.

Cultura lui Eminescu este un izvor de cercetare tot atât de complex ca și opera sa. *Dicționarul...* potrivit specificului acestui tip de lucrări, reține din poezia lui exprimirile „neînscifrate”, deschise (nume, locuri ș.a.) pe care le explică, în sensul detalierei unor date cu caracter informativ. Mai rar, întâlnim succinte comentarii literare și dezvăluirea unor semnificații ale textului. Eminescu privea poezia ca pe o hieroglifă: „Adevărat cum că poezia nu are să descifreze, ci din contra are să încifreze o idee poetică în simbolele și hieroglifele imaginilor sensibile [...]”. Nu descifrarea hieroglifelor urmărește dicționarul (oricare, nu numai acesta), ci doar semnalaarea lor, de care apoi va beneficia critica și istoria literară. Sub acest aspect *Dicționarul de cultură poetică. Eminescu* este un util document de lucru, ce poate fi completat, la o ediție viitoare, cu unele date noi. Lista scriitorilor români ar tre-

bui să-i cuprindă și pe Vasile Alecsandri, Ion Heliade-Rădulescu, Andrei Mureșanu, B. P. Hașdeu, Ion Creangă, Anton Naum și alții. Heliade-Rădulescu, spre exemplu, era privit, pe la 1867, ca un model: „Ruga-m-aș la Erato, să cânt ca Tine, barde” (*La Heliade*). La moartea scriitorului (17 aprilie 1872), Eminescu, la Viena fiind, compune o odă funebă: „Tăceți! Cearta-amutească. – E-o oră grea și mare.”

Între domnitorii români prezenți în poezia lui Eminescu (lipsiți de un articol special în *Dicționar...*) se află Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Mircea cel Bătrân. Primii doi apar într-o variantă la *Scrisoarea II*, alături de alte nume: „Nu m-am deprins s-admir de cu vreme sublimele scrieri/ Ale lui George Sion, Maxim, Ureche, Hașdeu/ Ș-am lăsat să doarmă-n colbul sfinților cronici/ Pe Strălucitul Ștefan și pe viteazul Mihaiu”. Aceluiași Ștefan cel Mare îi schitează un imn, pe la 1883.

Eminescu a avut cultură filozofică. Observă mai întâi aceasta Titu Maiorescu, apoi G. Ibrăileanu, G. Călinescu și alții. Cei doi filozofi preferați, Kant și Schopenhauer, sunt amintiți în poezia *Din Berlin la Postam*: „Și mă urc în tren cu grabă/ Cu o foame de balaur,/ Între dinți o pipă lungă/ Subsuoari pe Schopenhauer.” Într-o variantă a aceluiași text, ultimul vers este modificat astfel: „Subsuoari cu Kant bătrânul.” În această poezie este invocat și Darwin: „Zice Darwin, tata Darwin/ Cum că omul e-o maimuță.” În variantele la *Scrisori* se fac trimiteri la alte personaje demne să figureze într-un asemenea dicționar: Noe, Menelaros, Kant, Musset („Prin Parnas la Ipkrene, pe Musset, pe alții pradă/ Și cu versuri rău traduse tu îi vezi făcând paradă.”), Galileu („Și strigai cu Galilei cu enfază: «tot se mișcă»”), Ion Creangă și Anton Naum. Întrucât prima variantă a poeziei *Dumnezeu și om* este intitulată *Christ* se impune un articol, care ar completa și imaginea Sfintei Maria.

Cum *timpul* este aproape o obsesie la Eminescu,

această categorie filozofică și mitică ar merita și ea atenție. Practic, de la prima poezie până la *Luceafărul*, *timpul* este o permanență. Cel mai enigmatic pare a fi versul: „Timpul mort și-ntinde trupul și devine vecinicie”. Demersul comentatorului poate merge până la stabilirea unor relații cu cele patru *yuga* ale ciclului creației și stingerii (distingerii) universului din mitologia indiană (*Kritayuga, Tretâyuga, Drâparayuga, Kaliyuga*; între ele situându-se de fiecare dată un moment de liniște (poate fi *eterna pace*) Cea de a patra *yuga* corespunde ultimei reîncarnări a lui Vișnu (a zecea) numit de unele religii indiene Marele Timp sau Timpul Străvechi. Poate după această ultimă eră (*yuga*) se intră deplin în *eterna pace*.

Poezia lui Eminescu oferă imaginea unei deschideri a gândului spre nemarginile sensului și semnificației naturii timpului (filozofic, mitic, cosmic, istoric, psihologic etc. etc.). Nu ar fi lipsită de interes comentarea cuvintelor *lumină* și *stea*, cu nuanțele convenite pentru *stea senină*, *lumină din lumină* și *eternul meu întreg*: „Tu din eternul meu întreg/ Te-ai smuls o stea senină/ Cum vrei puterea mea s-o neg./

Lumină din lumină.”

O nouă ediție a *Dicționarului* ar trebui să fie însoțită de o notă explicativă privind înțelesul pe care îl dă autoarea titlului. Unele articole pot fi completate, iar anumite afirmații nuanțate, mai ales cele din domeniul istoriei, făcând loc adevărului confirmat de documente și mai puțin legendei. *Dicționarul de cultură poetică. Eminescu* este o lucrare interesantă și prin ilustrația realizată de Violeta Lăcătușu; jocul liniilor și formelor (*hieroglifele imaginilor*) parcă ar dori să confirme ideea eminesciană despre poezie. În ansamblul lor, ilustrațiile amplifică valoarea acestei cărți, o scriere lăudabilă și perfectibilă.

Pavel FLOREA

Cornel Galben

**Alegând
prin subteranele
textului**

Publicist, editor, poet, Cornel Galben pare mereu avid să scrie despre alții. Iubitor de poezie, doritor de a descoperi noi talente în poezie cea mai înaltă artă a exprimării sentimentelor, el în 2005 publica, la Editura „Studio”, *Poezii Bacăului la sfârșit de mileniu: debuturi 1990-2000*, unde erau prezentați 59 de autori! Este evident că poezia exercită asupra cronicarului Cornel Galben o anumită fascinație, prezentă și în introducerea din recenta sa carte, *Alegând prin subteranele textului* (Bacău, Editura „Corgal Press”, 2010), în care autorul ne vorbește de un „demon angelic al poeziei”. Cartea cuprinde 50 de recenzii ale unor cărți de poezie, „propunând spre lectură nu doar versurile unor poeți din tinutul lui Bacovia, ci din întregul areal al țării”.

Autorul ne atrage atenția că demersul său nu este al unui critic sever, că, deși oferă opinii critice despre cărțile prezentate, intenția este de a oferi un ghid de lectură. Tinta sa este de a stărni cititorului interesul pentru o carte sau alta. Este o reală bucurie readucerea în atenția criticii a unor cărți frumoase, cu tonalități aparte. *Scrisori din țara cocorilor albi*, de Sergiu Adam, publicată în 2001, e antologia care relevă „paradigma existențială” a poetului, versurile remarcându-se prin simplitate estetică, „eleganță și armonie”. Cronicarul descoperă esența din poezia lui Sergiu Adam: „Trăire, cu alte cuvinte, sensibilitate, arta cuvântului, memorie afectivă, dăruire, înțelegere, încredere că învinsul care se consideră n-a făcut în zadar toate cele visate.”

Scrise la puțină vreme după aparițiile editoriale, recenziile lui Cornel Galben rămân așa cum au fost publicate la timpul respectiv: cronici de întâmpinare. Citim despre *Să nu ucizi neubind* (2001) sau *Ce întemeiază privighetoarea*, volume aparținând unor poeți vii, Emil Popa, respectiv Octavian Voicu. La vremea plecării lor din această lume trecătoare (Emil Popa s-a stins în 2006, Octavian Voicu în 2004), Cornel Galben a publicat scurte biografii despre poezii amintite, ample necrologuri evocatoare. Deși e oarecum straniu să citim despre cărțile lor făcând abstracție de faptul că autorii nu se mai află printre noi, alegerea criticului o consideră bună întrucât întărește sensul că poezia este vie și nu are moarte. Cornel Galben este și un fin observator al aspectului grafic; în acest sens apreciază cartea *Să nu ucizi neubind* pentru ilustrația oferită de artistul Viorel Cojan prin inspirate colaje. Cât despre recomandarea făcută poetului, ce putea fi mai frumos spus decât că Emil Popa „lasă în urmă încă o «sămânță a miracolului»?!” Comentariul despre Octavian Voicu poartă un titlu extrem de sugestiv: „Nespusa taină a zidirii în lumină!” prezentând o antologie de autor publicată în 2000, intitulată *Pagini alse*. Vederea de ansamblu asupra creației lirice îi prilejuește lectorului conturarea unui portret de poet: „Octavian Voicu dă samă ca nimeni altul despre timpul pe care l-a trăit și îl trăiește, izvodeste noi întâmplări ori le reia pe cele uitate, aducând în lirica românească un timbru propriu, din care nu lipsesc ritmurile unui folclor bine asimilat, influențele, la rândul lor filtrate cu inteligență, exercitiile lexicale, regionalismele și arhaismele strecurate abil, licențele poetice, definițiile aforistice...”

În expunerile pertinente în care adeseori sunt utilizati termenii autorilor, criticul recomandă cărți semnate de Constantin Cubleșan, Iancu Grama,

Gheorghe Izbășescu, Leonida Lari, Simona Nicoleta Lazăr, Ion Machidon, Emilian Marcu, Nicolae Mihai, Silviu Claudiu Mihai, Victor Munteanu, Marcel Mureșeanu, Gheorghe Andrei Neagu, Daniel Ștefan Pocovnicu, Constantin Ștefuriuc, Valentin Talpalaru. Una dintre revelații a fost descoperirea scriitorului basarabean Leo Butnaru drept autor de literatură pentru copii, prin volumul *Papucei cu felinare!* Articolul despre Ioan Goagă s-ar fi putut intitula „recuperări”. Dumitru Brăneanu, Ion Dragomir, Alexandru Dumitru, Mihai Mercicaru, Angela Scarlat sunt analizați „prin subteranele textului”, versurile lor fiind notabile. De asemenea, autorul este foarte atent la noutate, mizând pe unii autori aflați la debut sau doar la a doua apariție editorială, despre care afirmă că îi vor confirma așteptările și că, mai devreme sau mai târziu, vor avea șansa să le fie recunoscut talentul în critica de specialitate.

Violeta SAVU

Mircea Dinutz

Ion Dumitru Denciu

Cartea de față (*Ion Dumitru Denciu*, Focșani, Editura TERRA, 2009) abordează, din perspectivă literară și critică, bio-bibliografia scriitorului Ion Dumitru Denciu. Structurată sub forma unei micromonografii, ea începe printr-un studiu introductiv care evidențiază sursele de inspirație. De asemenea, este apreciat talentul scriitorului, manifestat încă din anii de gimnaziu. Așa cum afirmă și I. D. Denciu, „poezia a fost prima dragoste”, însă, odată cu trecerea timpului și cu maturizarea treptată, autorul începe să scrie proză, eseuri, cronică literară și de idei, text memorialistic (amintiri, memorii), pentru ca mai apoi să se ocupe de traduceri.

În continuare, se face o incursiune în lumea „scrisului și a cititului” lui I. Dumitru Denciu, acestea simbolizând pentru scriitor o condiție „sine qua non” a vieții spirituale, după cum afirmă chiar el. Pasionat de cunoaștere, de arta „mirajul-

lui învățăturii”, a culturii în genere, scriitorul abordează o multitudine de teme și chiar de specii, fiind interesat nu doar de literatură, ci și de istorie, eseistică și chiar filosofie. Într-o manieră științifică riguroasă, sunt prezentate operele sale și critica făcută asupra lor, iar mai apoi sunt inserate în carte fragmente din toate tipurile de creație pe care le-a abordat pe parcursul vieții. În final, este pusă în lumină biografia scriitorului, prin fotografii și documente despre acesta.

Făcând un pariu cu sine și cu viața, scriitorul trece de la o etapă a scrierii la alta, fapt ce a determinat critica să îl elogieze, dar să îl și atace. De remarcat este modul în care el reușește să insereze, spre exemplu, în proză fragmente de poezie (este cazul prozei de debut *O altă fire*). Limita dintre real și vis, dintre istorie și actualitate (trecut și prezent), dintre armonie și disonanță prezintă nu un monoperspectivism, ci un pluripectivism al operei lui Ion D. Denciu. Poate tocmai această multitudine de procedee și metode fascinează în întreaga activitate a scriitorului și de aceea M. Dinutz afirmă că: „I. D. Denciu nu a scris niciodată nimic dacă nu a avut ceva esențial de spus, fie în forma discursului românesc, poetic sau eseistic” (p. 33).

Considerat (în mod ridicol) scriitor de talie europeană, acesta comunică și se comunică pe sine, dar cel mai important este că nu își uită niciodată cititorul, pe care îl respectă și pe care și-l dorește partener de dialog. Dialoghează cu toate tipurile de cititor prin faptul că abordează tematică variată: mitologicul, arhetipul, mitul, trecutul, istoria etc. Nu doar poezia și proza impresionează, ci mai ales eseistica (unde abordează mitologia și istoria - vezi *Rătăcirii esențiale*) și memorialistica, jurnalul (din care aflăm detaliile cele mai intime ale vieții și activității sale).

Monografia lui Mircea Dinutz devine, astfel, o pledoarie (exagerată, în opinia mea) care demonstrează că opera lui Ion Dumitru Denciu merită citită deoarece este desăvârșită prin tematică, prin procedeele artistice folosite, dar și prin faptul că o perioadă i-a fost sublimat

talentul și cu toate acestea nu a renunțat, ci a arătat că o scriitură este durabilă atât timp cât este căutată, citită și chiar criticată, iar rolul poetului dăinuie atât timp cât: „Spita lui n-a murit:/ gândește-te la felul cum se apără/ pe noi apărându-ne./ El e cel ce în gerul cumplit/ un amnar încă mai scapără./ Poate Timpul s-a dus/ El mai grăbește câte un sine dedus / contopitul în altul/ cum e cazul adâncului cu înaltul./” (Poetul).

Mirabela ȚAGA

Ștefan Amariței

**Suspendat
spre fructul
prelung**

Verbul care predomină în gândirea orientală este „a fi”. Suntem preocupați să descoperim ungherele existente, mai păstrăm încă în noi nealterat spiritul filosofic (ce-a fost înainte să fim? ce-am fost înainte să fim?). Un răspuns pe care îl gășesc valabil l-am descoperit în cele douăzeci și opt de poezii care alcătuiesc volumul de versuri semnat Ștefan Amariței, *Suspendat spre fructul prelung*, Iași, Editura „CRONICA”, 2009, oferit unui public avizat. Ideile încrustate parcă de experiența scrisului deținută de poetul ieșean se relevă unui individ capabil să perceapă direcția oferită – un liant între cele două spații prin opoziția „sus-jos”.

Tematica abordată este comună mai multor poeți, Eminescu fiind un reper, imaginea punctului reprezentând momentul genezei, așa cum preciza Ioan Holban în prefață: Ștefan Amariței „imaginează o altă geneză și un nou Big-Bang”. Prin maniera construirii ideilor, a structurării versurilor și a elementelor de intertextualitate, încălzirea sensurilor pare greoaie, dar cheia se află în analiza hermeneutică a simbolurilor. Putem sintetiza expresia poetică notând doar dictonalele latine folosite: „Către oraș și către univers/ de la gură la ureche/ Prăpastia cheamă prăpastie/ Cu sufletul liniștit/ la strămoși/ De la sine/ Pe toți ne așteaptă aceeași noapte/ În iarbă se ascunde șarpele/ În mod ostentativ.”

Unele poezii (Imagini sculptate în relief de aer, Vulturul planează deasupra umărului meu, Frunze de ambele sexe) ne permit să descoperim intenția poetului: surprinderea evoluției de la particular la general, de la începuturi, omagind trecutul, prin noi înșine, către aceeași noapte mânați de ispita care te tratează ostentativ. Poezia care dă titlul volumului este o artă poetică. Aceasta inoculează ideea germinativă și sacrificială impusă: „Merg acoperit de litere”, „sunt singur/ suspendat spre fructul prelung”, „zămislește în vis ritmicul scris”, „doar-doar literele se vor aduna în cuvinte măiestre/ hrană pentru ființele desăvârșite”.

Ștefan Amariței este un poet de profunzime, care abordează o formă de cunoaștere metafizică, undeva între geneză și apocalipsă, suspendat spre ceva, nu de ceva, și anume rodul imaginației creatoare care îți permite să evadezi din monotonie, cea fizică, dar și cea psihică. Totul se petrece favorizat de ascensiunea inoculată prin simbolistica zborului: pasărea, vântul, aripa, vulturul, determinând conceperea unui om nou: Lumina-Făptură, diferit de Omul-masă al lui J. Ortega Y Gasset sau de Omul modern al lui Horia Roman-Patapievici).

Adina PELIN

• Nicolae Tonitza - Cap de fetiță

Și m-am trezit pe o sprânceană de iarbă țărănită, cu două globuri de tei în gură, o sămânță de con în nas și cu picioarele sănătos vârâte în limpezii unei scorburi de veveșită. Mă mănâncă părul și, lin, rotesc mâna în jurul capului, unde o căprioară pistruiată mă paște de cu zor. Sub mine, o orchestră de furnici-tamburine mă pișcă într-un Si bemol paralizant. Apuc bine a șasea rază a soarelui, dar mă împiedic la jumătate. Clipesc molatic. O fractură din triunghiul de vitraliu al orașului s-a spart la piciorul băncii de care m-am legat cu o cunună de usturoi, ca să nu mă ia vântul. De după gratiile brun-roșcate, o vulpe scurcă în pachetul meu de biscuiți cu miere.

Mai din deal de stele și lună, pe Aleea Pisicilor Aristocrate, șed Eminescu și-o șopărlă. Pe-un bust, din bronz, o rouă.

Podul verde cu castani trece pe mal o barcă, în valuri o lebădă inelată și pantalonii mei la fund. O, leghe! De tine mi-e dor.

Din soarele răsare al Platoului răcnește Obeliscul cu Lei, lângă care, livid la față, își schimbă scoarta Teiul lui Mihai. Arbore țesut de viermii de mătase și de piculețele de ceai – de tei.

Scad pe degete câte picioare se duc, și se duc, și se descalță. Scad, că n-am

Debut: Marina Geanina Alexa
clasa a XII-a, Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare” Bacău

Infuzii de ceai de tei

ce s-adun. Nici eu n-am șosete. În tălpi. O bătrânică pe-o trotinetă ; și-o ceată clocotită din pastel de ierburi mocnește din poienita cu hazuzuri sălțătoare.

Inhalatii de ceai – de tei. Un mileu brodat si-un samovar.

Abia am remarcat când au decedat frunzele din copaci, cerșind gândului ca acelea vechi să nu fi căzut niciodată complet. Pe Aleea Porților din lemn de Tei. Știi?

Trunchiurile castanilor cu stafide verzi și ghemotoacele de tuleie arse nu au mai căpătat culoarea închisă a teiului, ci doar o nuanță suplă și velurată, ceva ce nu-mi amintesc să fi văzut vreodată. De fapt, am mai trecut peste o primăvară, fără pantaloni. Am avut un anotimp ca Luceafărul de la miezul nopții, cu o revenire treptată la zorii dimineții. Uite, pantaloni – călători în soda himerelor mele.

Galaxia izvoarelor de tei, o dâră de – suierând în vânt – petale – s-adapă și suspină. Pentru tine.

Când mi-am dereglat sistematic toate simțurile vitale, ecoul m-a tras din pământ aidoma unei sonde de petrol, tulburată psihic. Aievea. Cu voci

mașinale și umbre. Amorsa din stâncă de mare și bătrânețea, care ne schimbă complet înfățișarea înspre soare. Nu îmbătrânim. Ne suflă doar vântul în răvașe de tei. Pulbere de praf, cristalină. S-așază în vene, pe pleoape, s-așază și vezi. Cu sânge se-mbibă și mă dor. Mor în tine. Te culci pe clavir și-ți scapă sicriul și cuie de țărănă sub unghii îngheată.

Cimentul te prinde de mâini și Hades te trage de față. O maica duioasă se-ntoarce spre tine. E furioasă. Dar te lasă acolo, interzis. Un clopot – infarct îți mângâie ceasul.

Pe drumul cariat te-mpiedici în gât și, spasme fac loc morții tale. Te varsă. Mi-roși epitaș, dimensiune flagrantă. Te-nchini în salivă, te-nchini în derivă, tu ceri și n-ai unde; altarul nu mai vinde o litră de sânge. Veșnic plecat. Rămas-am eu c-un testament de dulce carne tru-pească, o carne sfâșiată de cioturi – de tei.

Și m-am trezit. Bag mâna în buzunarul tău; scot un mănunchi de floare – de tei. Îmi place când miroși a ceai – de tei. Albus de tei.

Un tei întreg – numai de toamne. Hei tu ... tei ...

Regia Națională a Pădurilor - Romsilva
Direcția Silvică Bacău

De ce „LUNA PLANTĂRII ARBORILOR”

Permanențizarea sărbătorii „Luna plantării arborilor” a devenit în perioada 15 martie -15 aprilie, în fiecare an, un fapt de viață, cu o semnificație deosebită atât pentru silvicultori, cât și pentru masele mari de cetățeni, care se apropie tot mai mult de pădurile pădurii românești, în aceste zile.

Într-un asemenea moment, D.S. Bacău își propune, pe lângă activitățile curente din silvicultură, să desfășoare ample acțiuni care să aducă în atenția populației, a școlilor, a instituțiilor locale și a factorilor de decizie, a problematicei cu care ne confruntăm, invitându-i să participe la o serie de activități, spre cunoașterea mai aprofundată a pădurii românești. Ne referim în special la participarea tuturor la un amplu și instructiv program de lucrări și acțiuni de plantare a puieților forestieri în „mustul zăpeșii”, a lucrărilor specifice în pepinierile silvice, a lucrărilor de îngrijire a arboretelor tinere, dându-le extensie pentru a fi aplicate și în pădurile particulare, cât și în gospodăriile individuale, în unitățile de cult, școli, primării. În acest

sens, pe lângă asistența tehnică, oferim și puieți la prețuri avantajoase.

Nu în ultimul rând, vor fi acțiuni de popularizare intensă a pădurii, prin concursuri desfășurate în peste 20 de școli, din Bacău și județ, prin expoziții de pictură, grafică și caricatură, având ca temă pădurea.

În aplicarea măsurilor silviculturale din județul Bacău, plecăm de la necesitatea de a extinde în viitor suprafața pădurilor de la 40% în prezent, cu 2-3% în următorii ani, mai ales în zonele deficite din sud-estul județului, unde sunt multe terenuri degradate care pot fi atrase în circuitul forestier, într-un mod profitabil și pe deplin justificat ecologic. Astfel în acest an fiecare din cele 14 ocoale silvice vor împăduri câte 1 ha teren degradat, cu forțe proprii și atrase (primării, garda de mediu, ITRSV, presa, pompieri, elevi, tineri, cetățeni voluntari, etc.).

Primele acțiuni de acest gen se vor desfășura la primăriile Corbasca - locația Marvila (23.03.2011) și la Răcăciuni (30.03.2011). Urmează împădurirea unor terenuri degradate

în zonele localităților Ciobănuș, Urechești, Gârlești - Lespezi, Livezi, Moinești, Negri, Răchitoasa, ș.a. La fiecare acțiune vor participa peste 500 persoane.

Activitatea noastră are în centrul său promovarea unei silviculturi „sustenabile”, în care **ideile de continuitate și dezvoltare durabilă**, au un conținut foarte concret, asigurându-se în acest mod și solidaritatea cu generațiile viitoare.

De fapt toate pădurile pe care le administrăm și le gospodărim au funcții de protecție astfel: **38% sunt cu rol deosebit de protecția mediului, iar 62% sunt destinate producției de lemn, îndeplinind totodată și funcții de protecție.**

Păstrarea pădurilor, a biodiversității forestiere în acest colț de rai al Carpaților Orientali este o sarcină grea, complexă și de durată, dar și de mare răspundere pentru silvicultorii băcăuani. Să nu uităm ca marele geograf Simion Mehedinți definea pădurile ca fiind „obrazul țării” și că eventualele greșeli sau sincope se vor reflecta negant și durabil în acest obraz.

În zilele în care festivismul unor evenimente înființate ad-hoc depășește limitele comercialului cât și pe cele ale popularității, cu indulgență se poate defini că ignoranța, neconștientizarea importanței sărbătoririi lunii pădurii.

De aceea este obligația noastră, a celor care cunoaștem pădurea, să strângem rândurile, să ne încapătănăm an de an să sărbătorim „**Sădirea arborilor**”, acțiune inițiată de peste un secol (în 1902), de către Spiru Haret - Ministrul Cultelor și Instrucției Publice de atunci. Este obligația noastră să transmitem tuturor respectul și grija față de pădure, sentimente care nouă ne-au intrat în sânge. Nu ne vom opri poate decât atunci când fiecare lună va fi dedicată pădurii.

Adevărata propagandă însă se face fără multe vorbe, prin exemplul viu care vorbește și convinge fără excepție.

Fixarea și împădurirea torenților, a coastelor degradate și în prăbușire, a nisipurilor zburătoare chiar acolo unde se lucrează sub

protestele și amenințările țărănilor, sunt acțiuni de luptă în slujba agriculturii și pădurilor. Să demonstrăm practic încă o dată că pădurea schimbă ca prin farmec totul, că **torentul** nu mai acoperă culturi și drumuri, că este verdeată pe coastele neproductive care produc lemn prețios, că puștii s-a acoperit cu calcâmi și pini care cresc ca din apă.

Când satele vor avea străzi asfaltate, gaze, apă, case moderne, țărăni vor voi ei singuri să planteze acolo unde pământul e rănit sau puștii.

Acesta e adevăratul misi-onarism în slujba conștiinței forestiere la noi, ca și rezistența eroică în contra tuturor încălcărilor - oficiale și neoficiale - ce amenință sectorul nostru silvic.

Acțiunile sub egida „Lunii plantării arborilor” sunt doar un început, preocupările de gospodărire a fondului forestier, indiferent de natura proprietății, continuându-se „pe calendare”, în tot timpul anului.

Antoine de Saint-Exupery, autorul celebrului roman „Pământ al oamenilor”, spunea: **Arborele nu-i deloc sămânță, apoi tulpină, apoi trunchi mlădios, apoi lemn uscat. Nu trebuie să-l tai în bucăți pentru a-l cunoaște. Arborele este puterea aceea care, încet, încet se unește cu cerul.**

Direcția Silvică Bacău
ing. V. Ghelasă
ing. Al. Roșca

gaură-n cer

C. D. ZELETIN

Banii și bănuții

Un biograf al lui Ceaiikovski spunea despre providențiala lui protectoare, Nadejda Filaretovna von Meck una din marile femei ale lumii, că era *putred de bogată*. M-a surprins expresia aceasta știută de o viață, dar asupra căreia nu mi-am oprit niciodată reveria filologică. O clipă mi s-a părut chiar stranie.

De ce *putred de bogată*? Putreziciunea cheamă îndată conotația coborâtore, viciul prea-plinului, lăfăiala și zăcerea în opulență. Oare bogăția excesivă induce neapărat putrefacția, descompunerea, necroza? Banii care ghiftuiesc buzunarele își întind, într-adevăr, gangrena până la inimă și până la creier, încât tocmai aceste organe fundamentale să devină și ele putride? Putreziciunea materială din metafora în discuție se înfrățește ineluctabil cu stricăciunea morală? Consumând gradele de comparație superioare, substantivul *bogat* nu mai este oare suficient sieși de trebuie surclasat și întărit prin metafora putrezirii? Ce realitate o justifică?

Fără îndoială, sintagma *putred de bogat* e nimerită și justă. Chiar admirabilă. Putrezirea materială desăvârșește moartea sufletului. Există însă vreun mijloc de salvare a bogăției, de întoarcere a ei spre eternitate, de mântuire prin ea? Răspundem afirmativ. Iisus Hristos n-o abhorra în întregime: toate bogățiile pământiești aparțin lui Dumnezeu, care le-a creat, dar ele sunt numai încredințate omului spre simpla administrare. Există o *bogăție nedreaptă*, cum o numea Apostolul Luca, demnă de osândit, și o *bogăție dreaptă* care chivernisită cel mai adesea întru elevația spirituală, garantează chivernisorului viitoarea sălășluire în corturile cele veșnice. Mântuitorul asigură multumile că mai ușor intră odgonul prin urechile acului decât bogatul în împărăția lui Dumnezeu, dar în același timp răspundea invitației la masă a vameșului Levi, știindu-se de când lumea că vameșii sunt mai mult decât îndestulați...

Nu știu în ce măsură Nadejda îl ajuta pe Ceaiikovski pe temeiul credinței, pe cel al intuiției valorii, ori pe temeiul furorii sale pentru muzică. E de presupus însă că, date fiind tumulturile din sufletul ei slav, va fi fost pătrunsă de preceptul creștin după care înșelăciunea bogăției înăbușă cuvântul lui Dumnezeu și-l face neroditor, de unde ideea de a o supune unui program de folosință înaltă. El constă, în acest caz, în a extrage din fermentațiile ei, vaporii sublimi ai unui alcool de altă natură. Să se observe că, în limba română, alcoolului i se mai spune *spirit*, cuvânt creat de ruși, probabil indirect, prin contragerea cuvântului latin *spiritus*... Pe de altă parte, oricât de femeie ar fi fost, Nadejda n-o făcea din vanitate. Excludem din start vanitatea, dată fiind noblețea dovedită a fiii sale.

Ca să aibă viață, bogăția trebuie să fie creatoare de viață spirituală, trebuie să ruleze nu numai în mlaștinile certe ale realității, ci și în boarea celestă a incertitudinilor ideale, oricum părelnice, dar superior reconfortante. Altfel, investită numai în cele materiale, bogăția stă, zace, și tot ce zace, putrezește. Or, bogăția Nadejdei recunoștea o altă dinamică, era o bogăție creatoare: ea l-a creat pe Ceaiikovski.

Nadejda Filaretovna von Meck cea putred de bogată a imitat aici pe pământ lucrarea Demiurgului, astfel încât Piotr Ilici Ceaiikovski să poată înflori alb din neagra ei putredă bogăție. În felul acesta, ea s-a putut izbăvi de putreziciunea imensei averi proprii. Dar mai este ceva, straniu pe cât de semnificativ: a avut tărâșua sufletească de a nu fi vrut, o viață întreagă, să-l vadă pe Ceaiikovski, așa cum nu l-a văzut pe Dumnezeu.

Prin Nadejda, miticul rău Pactol își îndrepta valurile de aur către un artist în viață, compozitorul *Lacului lebedelor*. Iată însă că nu știu ce scilprie enigmatică mi-a adus în minte, la mai bine de o sută de ani de la dispariția lui Ceaiikovski, de o mică întâmplare cu tâlc, petrecută la București. E vorba de firul aproape invizibil, dar tot din aur, al recunoștinței înfiorate a unui prieten al meu față de un poet de geniu care nu mai era în viață, Eminescu.

Veneratul prieten, mai în vârstă, era blândul, învățatul și înțeleptul scriitor G. G. Ursu, fire adâncă și reținută. În anul 1965, publicase în revista *Limbă și literatură* studiul *Iubita de la Ipotești, prototip al creației eminesciene*. Într-o zi, o funcționară de la Uniunea Scriitorilor ce se afla atunci pe Șoseaua Kiseleff, îi telefonă pofindu-l să-și ridice banii cuvenți, o sumă nu prea mare, dar nici de-ici-de-colo. În momentul când i-au fost numărați în față, G.G. Ursu s-a trezit scuturat de un fior și l-au podidit lacrimile sub ochelarii lui de mare miop. Casierita îl privi nedumerită, spunându-și probabil că de vină e gerul de afară, absorbit de palton și anihilat brusc în odăita fierbinte a casieriei. Fiorul nu era însă fizic, ci metafizic: gândul de a fi obținut bani de pe urma lui Eminescu! Îl ardeau în buzunar, îl ardeau în inimă, îl ardeau în creier! Intră în Biserica Mavrogheni, îi strecură în cutia milelor și se întoarse acasă fericit și cu sufletul spălat.

Iar bănuții s-au întors în veșnicia milei.

Doamne, iubito

Doamne, iar aleargă-n mine cerbii
Precum valul către mal aleargă,
Noptile se-ascund durute-n firul ierbiilor,
Pașii nu mai știu unde să meargă.

Doamne, iar mă doare Luna
Adormită-n suflet, cuib de pază,
Cerbii-aleargă-n mine, aleargă-ntr-una
Și mă pierd în păru-ți, ca o stinsă rază.

Iubito (I)

Iubito, primăvara fără tine
Mă arde ca un șiș înfipt în stomac,
Mai negre-s noptile și tot îmi vine
Să urlu în surdina, dar am să tac...

Iubito, primăvara fără tine
Ca flacăra-n incendiu mă doboară,
Mă mistuie un dor, dar mi-e rușine,
Deși am să ți-o spun, a câta oară?

Iubito, primăvara fără tine
Va trece ca o pasăre în zbor,
Mai albe-s noptile și tot îmi vine
În fiecare clipă ca să mor!

Iubito (II)

Iubito, chipul tău de ceață
Mă fulgeră în toiul noptii,
Mai dulce decât o dulceată,
Mai altfel decât ceasul morții.

Iubito, chipul tău de pară
Mă arde cu dogoarea sevei,
Mai dulce pentru-a câta oară,
De neatins, ca sânul Evei.

Iubito, chipul tău de abur
Mi se prelinge-n trup, subțire,
Mai dulce decât mierea-n fagur,
Dar cine mai ajunge mire?

Se duse vara...

Iubito, iară toamna vine,
Urcând cu gândul către tine,

Ca seva-n vie, pe butuc,
Aprinsă-n frunzele de nuc...

Iubito, stelele-s mai reci,
Cu gândul nu mă mai petreci,

Nici nu mă chemi, nici nu mă vrei,
Și doar mireasma cea de tei

Rămas-a-n trup, de peste vară...
Iubito, dulcea ta povară

Mă răscolește, vinovată,
Și ce n-aș da, ca înc-o dată

Sărutul tău să mă inunde,
Precum, în lac, cercul din unde,

Iubito, iară toamna vine,
Se duse vara, fără tine!

Cornel
Galben

Candidați la fericire

Gândurile tale, iată,
Luminat-au pe-ndelete,
Coborând pe fruntea lată,
Tocmai azi, de Dragobete.

O mirare ca o boare
Urcă-n toiul dimineții...
Fericirea unde-i oare?
S-au culcat, visând, poeții?

Sau tăcerea le surăde
Și-ncălziți de fericire
Uită că-n curând un gâde
Nu știe de nemurire!

Vino-n vis

Doamnă, când se lasă bezna
Și cocoșii dorm de mult,
Eu mă tot gândesc la Desna
Și aș vrea să te ascult.

Vino, dară, mai aproape,
Trupul tău cel din oglindă
Să coboare între pleoape
Și cu drag să mă cuprindă.

Vino-n patul cel de taină,
Cu-n sărut să te aprind,
Să-ți acopăr, ca o haină,
Necuprinsul ce-l cuprind.

Vino, cât mai este lună
Și cocoșii încă dorm,
Draga mea, de tot neburnă,
Vino-n visul meu inform.

Iarnă

În casă, miros de tămâie,
Afară, o pulbere albă
Și această ziură lălăie
Ce-mi atârână-n trup, ca o salbă.

În casă, o rugă deșartă,
Afară, e ger și urgie,
Priveliștea-i albă și moartă,
Dar gândul refuză să știe.

În casă, un foc parcă arde,
Afară, nămeți se înfoaie,
Departate de toate ești barde,
Mai moare o zi în odaie.

**Stoian G.
Bogdan**

Gara de Nord într-o noapte de iarnă

am ieșit să mă plimb printre fulgii lui ianuarie
am ieșit ca să mi se facă somn
printre lumini
să privesc vitrinele mașinile scările de bloc
gardurile
și-acum trei auroiaci conectați la trei pungii de pr-
nandez
aruncă cu bulgări în statuia unui tâmpit
vor să le recite au
jeg îndesat bine în pori ochi buimaci strălucind
hotelul Gri-
vița
în
ruină
cu ferestre unde altă dată fumau dame distinse
când peste drum
la Cafe Trotuar serile erau jazz erau flăcări
și peroane pustii și marfare acoperite de zăpadă
magazinele gării zac
gheață cât să-ți rupi gâtul
pe-un ecran o stradă din india cu-o vacă bălegân-
du-se printre mașini
vânzătoarelor le îngheață păsărica pe scaune
scaunele reci ale capitalismului scaunele unei nații
de săraci lângă
liniile ferate lângă
câinii comunitari lângă
un rând rece cu taxiuri în care șoferii dorm cu
motoarele pornite
cu gura uscată
prin gunoiul nins printre
tomberoane ninse stâlpi cu becuri care fac totul să
strălucească
stâlpi
cu lumină galbenă ca urina
cineva ar putea ajunge aici cineva
ar putea pune o bombă
un artist rămas fără inspirație pișându-se din
elicopter
peste flăcări

capitală promiscuă în care băntui îndrăgostit
oraș gata să mă înghiți să mă uiți
într-o scară de bloc două femei își amestecă lim-
bile
se îmbrățișează se pierd
vizavi
stația din care poți lua tramvaiul restaurant
cina în tot orașul
frigul
o mașină cu muzică și xenon a trecut
ora 3 și e încremenit
nici hoți nici borfași nici trecători
lângă gura de metrou un fost coleg mi-a zis că are
un copil de 7 ani
că trăiește c-o țigăncă
am dat noroc am plecat spre stația lui 97 bătrân
și-am văzut-o pe Tania

chipul ei cu proprietatea să năucească
drog vizual cu rimel și dermatograf
dacă mă scurg pe Grivița
până pe Calea Victoriei și cobor
la Pod
peste drum de Palatul de Justiție locuiește
ea
nu-i acasă
se-napoiază într-o săptămână
e cu logodnicul în țările calde
visează

cum la Gara de Nord într-o noapte de iarnă
o strig

o muzică mică

toți marii poeți români au avut câte-o veronică din
bistrița
și nu glumesc deloc

când spun că filmul ăsta n-a-nceput de la
luceafărul poeziei românești
mihai eminescu
co staring with
pățimașă veronica micle
și cine nu știe povestea lor
s-o citească ci
mult mai devreme
printr-o toamnă cu parfum de doamnă de prin sec.
16 d. h.
unde undeva unde undele unei bălți reflectau
umbre
în Grădina Icoanelor Făcătoare de Minuni de pe
lângă Tractorul Viteazului
se găsea și marele poet, astăzi uitat, Matache
Cocărăscu
23 de ani autor al poemului
citez

*Îmi ies din ego de frumoasă ce ești
îmi ies din univers ca dintr-un brilliant*

*Sînt tot numai bling-bling-uri
și parcă-s din ochii tăi*

*Dacă nu m-ai privi acum
poate n-aș fi*

But what is a rose?

*un trandafir e un trandafir într-un trandafir dintr-un
trandafir, William.*

trandafirul uscat de pe perete
stă atârnat ca un iisus răstignit
cu capul în jos, dar mai acu' o vreme,
i l-am oferit unei pictorese,
într-o seară specială – pentru ea,
întrucât mie îmi erau indiferente
și ea și seara ei, dar în fine... l-am luat
dintr-un colț de stradă cu senzația că
flugii de nea coboară peste oraș dansând
și călcăm prin zăpadă
și nu mai găseam străduța unde
aveam să-i ofer, arătam
ca un amant părăsit, îmi înghețase
mâna, nasul, urechile, dracii din șira spinării
dar ghidușa străduță părea că joacă ascunse
cu mine. până la urmă
am călcat și pe ea, altfel, probabil,
trandafirul ajungea
într-un coș. sînt omul care ajunge la fix
când e vorba de întâlniri
și pictoreasa mea a întârziat &
am zis să n-o sun
să nu par disperat, deși,
cum eu nu port nici chiloți nici izmene,
viitoarea familie îmi îngheța... noroc
că telefonul a început să-mi vibreze
în buzunar, într-un târziu;
și sms de la ea, să o scuz că e prinsă
în trafic, dar că ajunge în cinci minute,
s-o aștept
în cafeneaua de peste drum, am intrat
cu trandafirul și cu un aer de don
juan flaușat, pe care de altfel,
l-am avut toată seara
și m-am colorat prin noapte cu pictoreasa mea,
până când a agățat
trandafirul – îl privesc ca pe-un prim semn
al toamnei – pe perete meu
și nu știu ce să fac, să-l arunc?
sau să-l las locului
în pace?
cred că o să-l arunc când o să scap de-aici
& etc.
sau mai bine acum

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

Duelul Oscarurilor

Anul acesta, în jurul premiilor Oscar, s-a făcut simțită o
confruntare asemănătoare unui duel: două filme s-au detașat
ca favorite principale, creându-și tabere de susținători înfo-
cați ce au luptat pe toate căile mediatiche să îi convingă pe
restul de „nedeciși” că filmul „lor” e mai bun decât „celălalt”.
E vorba, bineînțeles, de *Discursul regelui* și de *Rețeaua de
socializare*. Până la urmă, a câștigat filmul cu rețeta cea mai
sigură pentru succes: actori cu prestație ireproșabilă,
poveste inerent atractivă pentru marele public, decoruri și
muzică ce aduc cu ele greutatea calității consacrate a se-
colelor de cultură.

Am văzut *Discursul regelui* după ce am văzut *Rețeaua de
socializare* și am avut imediat acel sentiment al consistenței
și completitudinii pe care ți-l dau artefactele făcute cu gândul
la perenitate. Te uiți la străzile Londrei, la Westminster
Abbey, la felul înalt profesionist în care se integrează Colin
Firth, Helena Bonham Carter sau Jeoffrey Rush muzicii,
temei, imaginilor și te simți iremediabil cucerit. Îți vine să te
muți în lumea aceea, să uiți de senzația de plastic reciclat pe
care celălalt film a prilejuit-o multor comentatori. Ei, și tocmai
aici cred că merită căutată cheia antagonismului iscat, cât și
a premierilor finale.

Rețeaua de socializare nu a pierdut atât de mult prin jocul
actoricesc, fatalmente subsumat cerințelor scenariului, trăsă-
turilor personajelor, ci prin tematică și principii primare.
Discursul regelui e ca o poveste de demult care ne recla-
dește credința umanistă în posibilitățile de dezvoltare ale
ființei omenești, o poveste cu prinți și prințese care se ter-
mină cu bine, cu un apoteotic ropot de aplauze al unei mul-
țimi adunate în fața unui palat. În schimb, filmul lui David
Fincher ne pune în postura incomodă de a ne confrunta cu
prezentul indigest al lumii în care trăim și pierde prin lipsa
curajului de a-și înfrunța până la capăt provocările, cu mult
mai complicate decât în pelicula lui Tom Hooper. Filmului brita-
nic i s-a reproșat că promovează fără jenă un egalitarism
strident, ceea ce e adevărat într-o anumită măsură, sau că își
momește spectatorii prin sentimentalism/melodramă (salvată
totuși de măiestria actorilor). Filmul american, de cealaltă
parte, pierde prin proiectarea unei naturi umane care, prin
comparație cu cea din *Discursul regelui*, apare depriment de
degradată. Dar reacția față de filmul lui Fincher este puțin
ipocrită: condamnăm ideea de societate construită digital,
deși, în realitate, noi trăim deja în ea (aud, recent, că până și
papa a binecuvântat Facebook-ul, iar ziarurile sunt pline de
știri despre ce se mai întâmplă cu și „pe” Facebook). Filmul
însuși e ipocrit, pentru că simți, în surdina, cum se întoarce
împotriva lui însuși, sugerând piste de interpretare care îi
anulează multe efecte interesante prezumtive.

E adevărat că, așa cum unui actor tânăr îi este teribil de
greu să joace un personaj de aceeași vârstă cu el, acest film
se confruntă cu probleme care îl depășesc: e vorba, printre
alte, de tipul de existență pe care unii o numesc de ceva
timp postumană, și care derutează și sperie, pentru că are
consecințe necunoscute. Zuckerberg însuși, în film, se arată
fascinat de invenția sa, neprețuită tocmai pentru că e incom-
plet definibilă („nu știu încă ce va fi, ce poate să fie”). Iată o
deschidere pe care Fincher nu o exploatează cum trebuie,
preferând să o rezolve tradițional (de pildă, la final, versurile
melodiei îl detronează fățîș pe Mark, aruncându-i, acuzator
aceste versuri: „acum și tu ești un bogătaş cu o geantă plină
de bani, de la zoo”). Cu alte cuvinte, acolo unde ar trebui să
fie postmodern, el este tradițional, așa cum *Discursul regelui*
e postmodern acolo unde postmodernismul nu are ce căuta
în el (vezi ideologiile promovate). Aș spune că *Rețeaua de
socializare* e un film reușit acolo unde uită de sine și eșuează
acolo unde capătă brusc conștiință de sine.

Punctele cele mai puternice ale filmului despre Facebook
sunt, cred, de găsit în construirea personajului principal,
care, chiar dacă ilustrează tipul „ticătosului” insensibil și lipsit
de vocația prieteniei, ne vorbește, prin umbrele sale contra-
dictorii, despre o subiectivitate ce ne privește dintr-un viitor
distopic și încă ambiguu și pe care preferăm să-l evităm cât
se poate de mult. E vorba despre reinventarea moralității, a
relației cu celălalt, a iubirii, e vorba de transformarea treptată
a ființei umane într-o componentă biotică procesatoare de
informație, e vorba de felul în care propriile invenții ne
depășesc. E vorba despre o putere pe care începem să o
pierdem, chestiune din care e minunat să mai putem evada
(prin filme de poveste, precum *Discursul regelui*), dar pe care
va trebui într-un târziu, vrând-nevrând, să o abordăm.

Era o persoană care, în principiu, nu putea arunca lucrurile și privea cu jind și cu mare mirare, dar și cu invidie la tipul de om occidental care știe cum se aruncă ceea ce nu-i mai trebuie. Avea o secretă curiozitate față de acesta, neputând înțelege cum, de unde știe acela atât de precis că nu-i mai trebuie un anume lucru și că niciodată, dar absolut niciodată, n-o să-i mai trebuiască. Oare nu se gândea că poate, într-un moment anume, o să-i trebuiască exact acel lucru pe care l-a aruncat cu o atât de sfidătoare siguranță? Cum de puteau arunca mereu la gunoi lucruri bune, încă funcționale, posibil utile, rupând zeci de hârtii, dispensându-se de haine sau veselă sau mobile care, dintr-o dată, au devenit cu claritate vechi, caduce?

Ea, Cezara, făptură născută și formată în România acestei vremi, cu toate contorsiunile și implicațiile personale ale acestei istorii intense, traumatizante, nu avea această siguranță și o răvnă cu patimă ca să-și poată descurca și ușura viața, să poată limpezi traseele, structura și funcționalitatea casei sale unde nu mai putea găsi nimic cu ușurință căci toate lucrurile prezentului erau amestecate cu zeci de alte obiecte venind din trecut și de care nu se putea despărți, deci avea mereu o problemă serioasă atunci când trebuia să facă ceva cu repeziciune. Probabil se manifesta aici și efectul dificultății cu care obținea de obicei ceva, orice lucru cumpărat fiind urmarea unei munci trudnice pe care o prestase mereu în schimbul banilor dobândiți, niciodată în chip speculativ sau prin alte mijloace mai lejere. Poate de aceea fiecare lucru îngloba în el și acest efort prin care a fost procurat. Așa că hainele din dulapurile ei stăteau amestecate cu altele din vremi de altădată dar care, cică puteau să revină la modă sau să-și ofere șansa unei noi utilizări. Căci și vocația nerisipirii o avea Cezara care detesta profund pe cei ce disprețuiau inconștienți șansele, resursele, ocaziile, în sfârșit, merindea oferită de Pronie fiecărei existente și despre care credea că e însemnată cu misiunea spiritului Talantului.

Dar mai ales, era în cauză neputința despărțirii de trecut, de trăirile, izbânzile, succesele, ratările, înfrângerile încă nerecuperate, nedreptățile încă nereparate petrecute de-a lungul vieții sale intense, doldora de contrarii. Ea trăia, de fapt, permanent în mai multe zone ale timpului, nu numai în prezent, precum majoritatea oamenilor. O anume rochie vaporosă în culoarea mării îi amintea cu acuitate de o oază de ferire trăită cândva la malul mării și privind-o, auzea parcă, într-o cochilie cântătoare dusă la ureche, cântecul ritmic al valurilor ce aduceau eternul în proximitatea existenței omenestii. Un colier de mărgelile îi amintea de momentul, apus fără urmă, când i-a fost dăruit, într-o vreme când era plină de planuri mărețe pentru un viitor minunat ce trebuia desigur să devină cândva prezent dar, mai ales, era teribil de frumoasă și plină de energiile luminate ale tinereții ce se răspândeau ca niște efluvii în jur și cuprindeau în raza lor oameni, copaci, obiecte, etc. care parcă se transfigurau sub amprenta acestei stări. Colierul ca și alte obiecte din acea vreme, îi amintea nu numai de acel timp magic din trecut, dar în aceeași măsură, și de acel viitor imaginat atunci și care nu s-a mai intrupat și de care încă îi este dor și azi și mai poartă uneori colierul ce conține parcă în sclipirea lui reflexe ale aceluși visat viitor edenice alternativ.

Un șal cu ciucuri de mătase îi aduce aproape una dintre numeroasele zile

Lucia OLARU NENATI

Parabola vulturului sau rochița cu plastronul roșu

când era înconjurată de oameni ai spiritului înalt pe care-i asculta cum vibrau și comunicau idei unice, incandescente, la o altitudine amețitoare care țeseau în jur o atmosferă parcă densă de substanța acelei spiritualități inegalabile. Iar atunci când venise rândul său să vorbească, ea reușise să le capteze atenția, să se facă prezentă și prețuită de ei, să se încorporeze, parcă organic, acelei atmosfere speciale, omogene. Emoția pe care o simțea atunci se revărsa asupra ciucurilor de mătase ai șalului pe care-l mai păstra și azi, parcă impregnat de efluviile sublime ale acelei zile. O mapă de vinilin, numai bună de aruncat pentru oricine altcineva, purta în ea ecoul unei sedințe grotești în care canalele timpului vieții sale, (căci se pare că fiecare timp al vieții omenestii își are repartizată cota ei specifică de canalii pentru încercarea tăriei omului și pentru asigurarea caracterului palpitant al acțiunii) îi judecau activitatea, umilind-o perfid și străduindu-se cât mai eficient s-o submineze, să-i umbrească meritele, practic, s-o desființeze, pentru ca în final s-o poată deposeda de ceea ce dobândise prin munca tenace și prin talent. Mapa cu notițele pe care le purta atunci pe niște bucăți de hârtie, doar ca să-și poată ține ochii plecați în jos și să nu-și înrăutățească situația fulgerându-i pe nemernici cu tăișul privirii, ardea încă de jetul acelor priviri ațintite cu obstinție doar asupra acesteia, cu o intensitate ce părea că ar putea aprinde hârția, așa cum o lupă ținută destul în soare produce ca din senin, o flăcărui în patele adunate laolaltă. I se părea chiar că vede câteva rotocoale mai închise de parcă ar fi fost umbra unor mici ruguri provocate de privirile ei concentrate acolo, doar acolo. Cum acele lucruri ce se petrecuseră atunci nici acum nu fuseseră restabilite în marea dreptate restauratoare, cum adevărul faptelor încă gemea ascuns sub straturile acum mai complicate și sofisticate ale mistificării și josniciei, cum ea își ferise mereu privirile să nu cadă asupra acelor canalei incendindu-i, de frica de-a nu deveni astfel o asasină, acel trecut încă-și tipa arderea dureroasă.

Ca atare, extinzând în extremis chestiunea, viața ei devenise un adevărat bazar în care, ca să găsească ceva anume, cineva trebuia să știe să caute cu răbdare ca să afle marea, unica surpriză și valoare ce stătea, ca orice cal năzdrăvan, ascunsă printre multe elemente aparent nefolositoare. A încercat să facă acest lucru, ca orice om modern și conștient, căci nu era o persoană lipsită de luciditate, dintre cele care, cică, sunt în mod patologic stăpânite de mania acumulării neselective. A făcut curățenie, a mai aruncat câte ceva și, mai ales, s-a străduit să-și

amutească vocea trecutului ca să poată trăi în prezent și nu în ultimul rând, în viitor. Și-a amintit întru aceasta de parabola vulturului, pasăre longevivă care știe să facă un mare sacrificiu ca să poată continua să trăiască. Pentru că după niște decenii de viață, ciocul, ghearele și penele sale devin prea mari și prea grele ca să le poată purta în zbor, el se retrage pe un munte unde stă multe zile și-și lovește ciocul de stâncă până cade, lăsând locul altuia nou cu care își tocește ghearele și-și smulge penele grele pentru a dobândi altele noi și ușoare cu care continuă să zboare încă multe zeci de ani.

A dat din casă, de pildă, lucrurile copiilor, rămase mici față de trupurile lor devenite adulte. Pentru că tot veneau pe la ușă tot felul de cerșetori care se plângeau că au mulți copii și nu au cu ce să-i încălze și să-i îmbrace, ea a făcut pachete din lucrurile copiilor ei de odinioară și le-a dat acelor oameni cu gândul că o să le fie de folos și o să mai diminueze nevoile pe care aceia le descriu atât de catastrofale. Le-a mai dat și câte ceva de ale gurii și, desigur, niște bani. După ce a închis ușa în urma lor a trăit un sentiment de ușurare și de confort sufletesc, același de fiecare dată când dăruia ceva cuiva, fie ca făcea pomeni nevoiașilor care știau pe de rost ușa ei, fie ca făcea daruri ingenioase și prețioase unor persoane care-i merituau prin ceva atenția ori afecțiunea.

Dar acest confort sufletesc nu avea să dureze prea multă vreme, ci avea să fie brutal zdrobit de o descoperire întâmplătoare. Ieșind din casă să meargă la cumpărături, ea a descoperit vis-a-vis, pe o plintă de piatră ce înconjoară un parculeț retras, o parte dintre acele haine ale copiilor ei pe care le dăduse cu multă vreme în urmă acelor nevoiași plângători. Stăteau pur și simplu atârnate pe acel gard, ori risipite pe iarbă, căci, se vede treaba, acei nevoiași nu erau chiar așa de nevoiași, de vreme ce lucrurile bune primite în dar nu i-au interesat, ori nu aveau copii așa cum pretindeau, ci doar doreau să obțină banii trebuitori porției zilnice de băutură iar argumentul cu copiii care plâng de foame și de frig era doar un element de recuzită, bine conceput pentru a stârni compasiunea potențialului donator care să fie îndemnat a da prețios ban, nu în sine, ci ca anexă a altor lucruri pe care în mod ingenios se puneau accentul.

Destul că, iată, hăinuțele de altădată ale copiilor ei în loc să încălzească și să bucure pe alți copii, așa cum își imagina ea când făcuse jertfa de-a se despărți de ele, fuseseră aruncate, deci disprețuite și decăzute din statutul de importanță pe care o aveau în ochii ei. I s-a făcut, pur și simplu, rău și s-a așezat

acolo pe garduțul de piatră, respirând îndelung și încercând să-și stăpânească lacrimile care îi izvorau suvoi, spre mirarea discretă a celor câtorva trecători pe trotuarul de lângă ea. Se simțea atât de umilită, de deprimată, de lovită în adâncul sufletului, acolo unde păstra amintirile cele mai dragi, mai intime, intangibile, așa precum e relația sacrosantă cu copilul propriu cu care există o legătură de-o intensitate și de-o calitate ce n-a fost încă descrisă pe măsură de nimeni. E un secret dulce și tandru și foarte personal, o taină dintre cele despre care spune religia noastră creștină că sunt câteva importante, botezul, cununia ș.a.m.d. Aceasta, cordonul ombilical energetic și indestructibil toată viața care leagă o mamă, sau, de ce nu, și un tată, de copiii lor este o taină dulce și sacră și mai ales, de neînțeles din exterior. Iar acum această taină, acest sanctuar sufletesc, fusese maculat, sfărâmat, expus în mod impudic privirii publice și vulgarizării, profanării. Plângea acolo jos, cu hăinuțele în mâini, fără să-i mai pese de privirile curioase ale trecătorilor dintre care unii vor fi fost niște cunoscuți care știau cine e, adică, toți, o persoană respectabilă în comunitatea urbană unde-și executa stagiul existențial al destinului. Vrand nevrând, își amintea de momentele minunate și acum învelite ca într-o aură de haloul amintirilor, când copiii fuseseră îmbrăcați în acele lucruri. De pildă, când dragălașa Aura, ființă dulce, meditativă, delicată și niciodată atinsă de urma vreunei murdării, oriunde și cu ce s-ar fi jucat ori ce ar fi mâncat, alergase odinioară îmbrăcată în această rochiță cu plastron roșu, în întâmpinarea ei când ea venea de la truda zilei de muncă, plină de dorul copiilor. Mirosul de atunci al copilului indidicibil de dulce, atingerea mătăsoasă a părului moale și blond pe fața ei îngropată între brațele pufoase ale copilei ce o săruta și striga cu un glas ca o petală de crin cântătoare, abia învățând să articuleze cuvintele: mami, mami iubit, era o senzație coplesitoare de ferire (oare acesta e cuvântul? Dar ea chiar că nu avusese timp atunci de analize semantice, avea de trăit acel sentiment neasemeni) decât care nu-și amintește să existe altceva mai divin. Sau bluzița aceasta albastră cu floricele portocalii cu care umblase îmbrăcat mezinul ei, Ruxandrel, cel atât de încântător energetic și dragălaș, veșnic antrenat într-o inițiativă, atunci când învăța emoționant să conducă tricicleta și-i arăta ei mândru cum a reușit, îi provenea din amintirea unui timp când - acum abia știa asta - se aflau cu toții într-un echilibru al vieții care, privit din afară, avea miresma fericii, purta pețea stării de împlinire. Iar acum, când își amintește acele scene, ele devin și mai

intense și mai coplesitoare, tocmai pentru că nu mai sunt reale, ci aparțin trecutului definitiv și iremediabil dispărut, lichidat, intrat în neexistență.

Căci copilăria cea de atunci, cu dulceața lor și cu parfumul lor de cireșe coapte culese din pom, nu mai există nicăieri în această formă, ei sunt azi niște oameni mari, adulți, tineri, frumoși, dulci și iubitori, dar *altineva* decât ființele de atunci, cu farmecul toropitor al copilăriei. Și mai ales, sunt acum departe, foarte departe, cum e datul copiilor de azi când cresc mari și capătă aripi și obligatoriu zboară altundeva, de parcă ar exista o lege nescrisă, dar imperioasă în acest sens ca să plece de lângă părinți și să se împlinească în alte zări, pe picioarele lor, pe puterile lor, luând lupta vieții mereu de la început, dar de fiecare dată altfel, inimitabil.

Deci ființele lor de atunci, din copilărie, când și ei, părinții, erau tineri și le părea de la sine înțeleș viața înfinită, sau mă rog, măcar plină de nenumărate virtualități și promisiuni și de un noian de șanse ce le stăteau la dispoziție pe-ndelele - și deci aveau de unde alege și risipi - ființele lor de copii se transformaseră în altceva, în alte ființe din care câte ceva mai amintea de aceea de odinioară. Doar lucrurile în care fuseseră îmbrăcați rămăseseră constante, nu se schimbaseră, nu deveniseră altceva. Era aceeași rochiță, pepita cu puncte roz și bleu și cu plastronul roșu care parcă reușea să realizeze imposibilul, adică să mai păstreze ceva material din imponderabilul, perisabilul stării, statutului existențial al realului de atunci. Iar dacă stătea îndeajuns de mult cu fața adâncită în țesătura ei, reușea parcă să-i perceapă și miresma aceea de odinioară, ca de pâine caldă, ba nu, de măr copt, ori de scortșoară sărbătorii de Crăciun dar, de fapt, incomparabila, îmbătătoarea aromă a trupului copilului tău adorat...

Iar acești cerșetori ipocriți nu le pretușiseră, nu înțeleseseră valoarea incomensurabilă a acelor lucruri, (e drept că nici nu aveau cum!), și n-au putut înțelege că ea le dăduse cu sentimentul că se rupe de ceva foarte prețios doar ca să facă un bine cuiva, să fie de folos cuiva cu acele lucruri care nu mai foloseau concret în casa ei, dar care puteau îmbrăca alți copii nevoiași.

Stătea acolo și suferea concret, fizic și nu se putea smulge din acea stare de suferință, de umilintă, de macularea celui mai scump ascunzș al ființei sale. Apoi, într-un sfârșit, adună hăinuțele laolaltă, le băgă în geantă și plecă cu ele acasă. Nu, e limpede, nu se va putea niciodată despărți de trecutul ei depozitat în lucrurile aparent netrebuitoare. Îi era sortit să caute la nesfârșit atunci când avea nevoie de ceva, printre maldărele de haine, de obiecte care nu spuneau nimic altcuiva decât ei, dar nu putea să suporte această batjocorire de către alții a celor mai dragi amintiri, a celor mai senine și edenice trăiri ale vieții sale păstrate în substanța obiectelor ce le animaseră odinioară. Cu regret înțelese că nu-și va putea smulge penele vechi căci povara trecutului atârnată de ele îi era organic atașată. Va trebui să încerce să „zboare” mai departe amestecându-și penele noi cu cele vechi, atât cât se va putea, căci nu putea să-și salveze viața de azi sacrificându-și trecutul.

Dar tot nu putea înțelege cum atâția alți oameni, mai ales cei din occident, puteau să trăiască veșnic numai în prezent, să arunce senin, cum ar arunca niște coji de ceapă la gunoi, învelșurile timpului lor de odinioară, adică să-l maiucidă încă o dată.

Gheorghe Iorga

Poetica lucrului imaginat

Aparent, între **Wallace Stevens** (1879-1955) și **Abu Nuwās** (762-814) nu este nicio legătură. Mai mult de zece secole îi despart pe cei doi poeți, ca să nu mai vorbim de imensa distanță terestră și acvatică. Primul e american, cel de-al doilea, arab. În plus, ce particularitate comună, fie și extraestetice, poți evidenția punând față în față un vicepreședinte al unei companii de asigurări din Hartford, Connecticut, și un inițiat în rafinamentul plăcerilor, trăitor la curtea califului din Bagdad, „corespondentul” arab al persanului Omar Khayyam? Uneori însă argumente de felul celor invocate mai sus își pierd orice brumă de credibilitate când întâmplarea te face să compari două texte scrise de către doi autori atât de îndepărtați în timp și spațiu și când recunoști, fie și fragmentar, aceeași gândire poetică. Ai, atunci, revelația, deloc paradoxală, că, în poetică, eoul e mai surprinzător decât orice analogie oferită de literatura generală și comparată și că nicio gravitație istorico-estică nu-l împiedică să ajungă până la noi, zdruncinându-ne prejudecățile.

Poetul american avea oare să vorbească despre sine și relațiile sale cu

poezia. Îi repugna mai cu seamă să apară în public și să facă unele confidențe referitoare la arta lui poetică. Prefera să rămână și să gândească „intr-un colț”. O afirmă, adesea răspicat, în corespondență, cu deosebire în aceea cu prietenul său Henry Church, dar și în alte scrisori, unde vezi că se simte în largul său când comunică tot felul de banalități, fapte de viață fără minime semnificații, detalii zilnice ale unei existențe nespectaculoase, dar stingher când vine vorba de confesiuni despre poezie. Rarele mărturisiri privind modul cum își scrie poemele sau estetice sa fulgurantă sunt, în orice caz, involuntare și nu fac din Stevens un teoretician. Nici nu se pretindea. Iată un fragment dintr-o scrisoare către Ronald Lane Latimer, datată 1937, o mărturisire despre poemele pe care tocmai le-a scris: „Ele tratează raportul sau echilibrul dintre lucrurile imaginate și lucrurile reale, ceea ce, o știți, e pentru mine o sursă constantă de neliniște.” Din aceeași scrisoare aflăm că era interesat de viziunea comună ce trebuie să guverneze lucrarea poetului și a pictorului – să vezi lumea din jurul tău așa cum o vezi tu și, totodată, cum este ea. Era obsedat de pictura lui Van

Gogh, dar mai ales de cum stăpânește marele artist realitatea, cum și-o supune în întregime. După cum se confesează, într-o scrisoare din 1943, adresată celuiiași Henry Church, poetul ar trebui să se comporte ca pictorul: „Să prinzi masa [...] tuturor lucrurilor și să o zdrobești, s-o faci a ta.” În corespondența cu prietenii, Wallace Stevens nu ezită să abordeze dintr-un unghi personal câteva probleme – cheie ce au fost epicentrul existenței lui: Ce este, de fapt, poezia? Care e poziția ei față de realitate? Unde se află el, Stevens, în această conjunctură? Sau să pună poezia în relație cu pictura, muzica, teatrul, filozofia. În alte locuri, e aproape criptic, precum în acest fragment dintr-o scrisoare către Ronald Lane Latimer, din 1935: „[...] Nu cred că există secrete în meritul unui poem. Vreau să spun prin asta că nu e o problemă de precizie, nici în concepție, nici în expresie. [...] Nu există secret în poezie, însă fără nicio îndoială că aveți dreptate când spuneți că influența unei lucrări depinde din plin de asta: opera trebuie să creeze ceea ce caută.”

Astfel de confidențe nu dau totuși, cum spuneam, măsura unui teoretician, din textele căruia să aflăm câte ceva clar despre arta sa poetică. Nici cele șapte eseuri din „The Necessary Angel” (1942), dintre care, aflăm din introducerea, șase fuseseră scrise pentru a fi citite la diverse conferințe(!), nici articolele din „Opus Posthumous” (1957) nu ne ajută prea mult să-l înțelegem pe marele poet american. În majoritatea textelor, se simte aceeași rezervă de a spune lucrurilor pe nume, datorată poate și unei educații înrădăcinate într-o cultură și un mediu al căror principiu esențial era de a nu vorbi despre tine, de a nu te pune deschis în evidență.

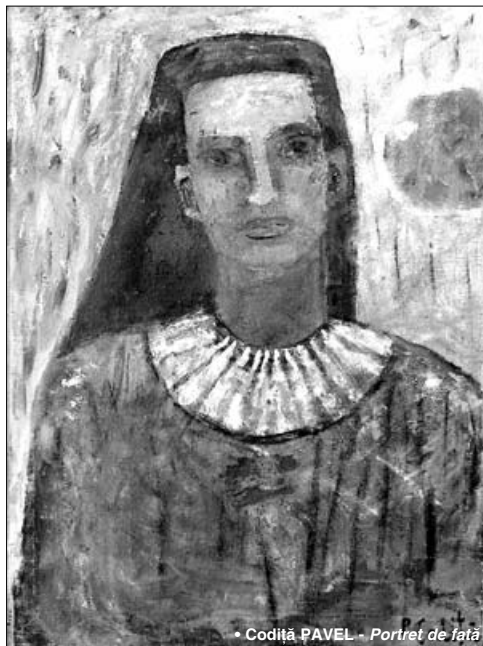
Și când credeai, într-un soi de resemnare productivă, că poezia lui Stevens e mai interesantă așa, în această ambiguitate provocatoare, că absența unei opinii tranșante despre poezia sa sporește misterul creației, dai peste un poem de 50 de strofe, „Like Decorations in a Nigger

Cemetery” (publicat în revista „Poésie 2000”, nr.83), inegale ca lungime, și simți un veritabil șoc când ajungi la strofa XXXII: „Poezia e un lucru delicat, bașică de aer./ Ce trăiește nesigur și nu multă vreme./ Totuși radios și dincolo de mai viguroase urme”. Nu-i locul, aici, să intrăm în detalii analitice, de data asta chiar ne place să semănăm cu Stevens, pentru care a explica un poem e totuna cu a-l distruge! Versurile ne oferă o descriere vaporosă a poeziei. Ce mesaj se poate descifra? Că poezia, deși în situație precară, are o durată de viață mai mare decât cea a materiei celei mai concrete? Sau că ea se mută între-un domeniu transcendent celui al urmelor care, ștergându-se, devin mai vizibile? Șocul pe care vi-l mărturiseam înainte, era, de fapt, impactul recunoașterii.

Lucrând la un studiu despre Omar Khayyam (1048-1131), a trebuit să mă familiarizez și cu poezia amintitului poet arab al vinului și plăcerilor, Abu Nuwās, nu atât de cunoscut ca poetul persan, dar important într-o ordine literară a arhetipurilor poetice, care mă interesa. Citindu-l, observi cum poetul arab păreșește, din când în când, matca hedonismului și îți dezvăluie niște poeme extrem de bizare, dacă le compari cu altele din aceeași epocă. Printre acestea, unul e de-a dreptul înfocat: „Dar eu, negând ceea ce văd./ Despre iluminările mele voi spune/ Cuvinte ce-mi vin.// Mă apuc să compun ceva/ Înălțat în iluzie,/ În nume, unic./ În sens, plural./ Căutându-l./ Caut locul nicăierii.// Ca și cum aș urmări/ Frumusețea unui lucru/ Imperceptibil și în fața mea.” Acest *ceva*, „înălțat în iluzie”, „imperceptibil”, fără să-l găsim vreodată pentru că ne precedă și, căutându-l, căutăm „locul nicăierii”, n-a devenit oare *ecoul* pentru „lucrul delicat, bașică de aer” al lui Stevens, ce trăiește în efemer, „radios” și insesizabil? Iată cum respectabilul și respectatul Wallace Stevens, după ce a dus o viață de poet independent, se întâlnește cu straniu Abu Nuwās, fără să fi auzit niciodată de el.

Nu știu cum s-ar fi descurcat cei doi mari poeți, dacă ar fi făcut schimb de poziții socioprofesionale și privilegii, fiecare în vremea celuilalt, dar cu siguranță că ar fi avut multe să-și spună despre rosturile poeziei. Neîndoielnic, într-o limbă și un timp inventate de ei...

Gheorghe IORGA

• Codiță PAVEL - Portret de față

„Mă despart de profesorul Ștefan Munteanu unsprezece ani. Și totuși îl simt ca pe un apropiat. Mai mult, un fel de prieten. Ce înțeles dau acestui cuvânt? În tinerețe, prietenii erau cei cu care schimbam cărți, mă duceam la baluri, jucam volei, ping-pong etc. Cu timpul, între criteriile prieteniei a intrat și similitudinea de preocupări. Astfel, unii dintre colegii de institut (actuala universitate) sau de redacție, cât și unii dintre colaboratori, mi-au devenit prieteni. Ștefan Munteanu, intelectual cu un parcurs biografic interesant, cu o ascensiune rapidă, de la margine spre centru, e printre ultimii pe care i-am câștigat. L-am observat atent. Există în felul său de a fi câteva constante și câteva elemente care se modifică, dependente de împrejurări. Dintre constante, remarcabilă este dorința de informare. Am întâlnit nu puțini pretinși intelectuali de o opacitate vecină cu a ignorantilor. Deși profesor de logică și filozofie, Ștefan Munteanu cunoaște mersul literaturii, viața revistelor și cea editorială, mai bine decât unii dintre profesorii de literatură sau publiciști, a căror atracție de cultură este extrem de redusă. Curiozitatea lui e dublată de devotament. El nu face parte din categoria celor care doresc cu orice chip să se afle în treabă ori să se bage în vorbă. A dat un doctorat cu Eminescu și a rămas în interiorul teritoriului reprezentat de opera acestuia și de exegeza ei... În fine, Ștefan Munteanu nu-i doar profesor de filozofie, ci și un gânditor, om de reflecție, cu expresie concisă, condensată în «picături» cu gust moralizator, subtil. Pe lângă claritate, ar fi de evidențiat calmul cugetării sale, din care iritarea e mereu alungată. E nuanțat și precis. «Profită de nuanțe doar cei care nu se împiedică în ele», crede el, mărturisind o psihologie de om care se vrea învingător».

Constantin Călin

Există oameni și nevoi. Există cărți și griji, există demoni și frământări. Dar mai presus de toate există idealul, cu forța sa de atracție și lupta omului pentru a-l atinge. În acest efort continuu, unii dintre semenii noștri, cei aleși, nasc realizări care dobândesc statutul de veridicitate, înscrind-se în sfera existențialului autentic. Iar aceasta se întâmplă tocmai pentru că au găsit o cale optimă de a da expresie umanului din noi, de a conștientiza și a explicita unele din intuițiile noastre sau nebuloasele gânduri care ne cutreieră. Într-o asemenea situație se învrednicește și colegul Ștefan Munteanu.

În tot acest efort de a oferi lumii adevărurile sale Ștefan Munteanu vine cu două atuuri: unul este cel al simplității, al capacității extraordinare de a ajunge la rădăcina fenomenelor și a ni le prezenta în mod firesc, ca și cum n-ar fi reprezentat nici un fel de trudă; cel de-al doilea este cel al originalității, alimentată de o puternică conștiință de sine care îl obligă să «încearcă în permanență să se imite pe sine, pentru a nu imita pe alții».

Venera Mihaela Cojocariu

„Dezvoltând pe larg chestiunea «întâlnirii» lui Eminescu cu spiritualitatea indiană, Ștefan Munteanu trece în revistă posibilele surse de cunoaștere eminesciană ale acesteia, poetul fascinat fiind de căutarea Absolutului... Toată cercetarea filozofică a operei lui Eminescu primește astfel în incursiunea lui Ștefan Munteanu o deschidere comparatistică într-un orizont nou, modern, mult mai fertil. Va fi deci scopul acestui demers acela de a demonstra «existența unei filosofii eminesciene originale» tocmai prin evidențierea legăturilor cu India, în perspectiva creației poetice. Sunt astfel, rând pe rând analizate *piesele* esențiale pentru transparența în ideatica lor a filosofiei indiene, totul însă construit de pe poziția că «originalitatea lui Eminescu nu poate fi umbră» prin studiul comparat, ci dimpotrivă «ne ajută să-i înțelegem mai bine valoarea»... Fără complexe, stăpân pe mijloacele specifice studiului comparatist, bun cunoscător al doctrinei filosofiei indiene, dar și al esenței filosofice a poeziei eminesciene, Ștefan Munteanu aduce în cercetarea sa argumentele hotărâtoare ale unei receptări a operei eminesciene din perspectiva universalității ei autentice».

Constantin Cubleşan

Distinse domnule profesor, primăvara vine an de an ceva mai devreme pentru dumneavoastră. Anul acesta însă, 5 martie are o conotație cu totul specială, întrucât ați intrat într-o nouă etapă a vieții. Cu ce gânduri ați întâmpinat acest eveniment?

Ce să vă spun? M-am tot obișnuit, de-a lungul anilor, să întâmpin primăvara într-un mod copilăresc, visând că alerg prin natură să văd cât mai mulți pomi înfloriți, să aud zumzet de albine și cântec de păsări amozate. Acum ar trebui să vorbesc despre gânduri. Dar gândurile mele, chiar și la această vârstă, rămân pe mai departe amestecate cu trăirile. De aceea, cred că este mai potrivit să recunosc faptul că, astăzi, sunt dominat de două trăiri majore, cu gândurile lor cu tot. Pe de o parte, trăiesc bucuria evenimentului că am ajuns să visez și în această primăvară. Pe de altă parte, îmi doresc să-mi păstrez sănătatea, atâta câtă este, pentru a-mi continua activitatea obișnuită. Altfel spus, în acest moment, sunt bucurios și dornic.

Dornic, bănuiesc, să vă faceți mai întâi un bilanț, pentru că, de regulă, cam aceasta se întâmplă la împlinirea unei vârste rotunde. Adunând reușitele și nereușitele, bucuriile și tristețile, vă propun, tocmai de aceea, să dezvoltăm cititorilor revistei principalele repere ale vieții și creației dumneavoastră...

Această provocare mă duce cu gândul la multiplele confesiuni făcute de Octavian Paler în minunatele sale cărți. Mai ales cele din *Autoportret într-o oglindă spartă*, unde pune problema destinului. Parafrazându-l mă întreb și eu, uitându-mă în urmă, dacă văd rezultatul unor opțiuni libere, ori o evoluție dictată de destin? O interogație pur retorică, desigur, întrucât n-o să aflu niciodată răspunsul. Dar conștientizarea acestui fapt mă îndeamnă să fiu precaut în ceea ce spun, chiar dacă introvertit fiind, ca și Paler, aș simți nevoia să mă destăinui.

Așadar, uitându-mă către începuturi, văd o copilărie rustică, despre care am aflat mai apoi că a început la 5 martie 1951, în satul Hutu, comuna Găiceana, județul Bacău. O copilărie supravegheată atent de doi oameni grijulii, părinții mei (Petru și Englițera), oameni simpli dar foarte gospodari. Din simplitatea și îndărijirea felului lor de a fi am extras și principala mea învățătură, respectiv știința muncii. Subliniez acest fapt întrucât cred că aproape tot ce a urmat este în strânsă legătură cu această învățătură. Primii opt ani de

Ștefan Munteanu:

„Bulevardul condiției multiple, dar

scoală i-am petrecut în satul natal. Din 1962, când părinții au rămas fără școală, ca urmare a încheierii cooperativizării agriculturii, s-a născut ideea de a fi sprijinit să-mi continui școala la oraș. Astfel că, în 1966 m-am despărțit de plaiul mioritic al copilăriei pentru a urma cursurile unei școli profesionale la Bacău (specializarea electrician de stații și rețele electrice, la Grupul Școlar Profesional și Tehnic, actualmente Colegiul Anghel Saligny). A urmat un an de muncă pe șantier, în toată Moldova, o școală de maiștri militari la Brașov (specializarea radiologie), o carieră de cadru militar (1972 – 1976) pe Aeroportul Bacău, timp în care am făcut și liceul (la „Vasile Alecsandri”), o trecere în rezervă cu mari dificultăți și admiterea la Facultatea de Filozofie (1976) din cadrul Universității „Al. I. Cuza” Iași. În intervalul 1980 – 1990 am fost profesor la Liceul Industrial Nr. 4 Bacău. Tot în acest interval am urmat cursurile Facultății de Drept (1972 – 1977), la aceeași universitate. După evenimentele din 1989 am fost, pentru un an (1990), inspector școlar la I. S. J. Bacău, apoi profesor la Liceul „Vasile Alecsandri” (1991 - 1993), Bacău. În 1993 am intrat în învățământul superior, mai întâi la Universitatea Bacău (1993 – 2000), apoi la Universitatea „George Bacovia”, unde activez și în prezent. Mai amintesc și faptul că în 1997 mi-am susținut doctoratul în filozofie la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași. Apoi mi-am scris cărțile, am participat la diferite conferințe și congrese, am fost primit în Uniunea Scriitorilor, am fost răsplătit cu mai multe premii și, din neatenție, nu mi-am dat seama când au trecut anii.

Din păcate, mulți nu conștientizăm acest lucru decât târziu, prea târziu pentru a mai recupera anii irosiți cu nemiluita. Din ferice, nu e și cazul dumneavoastră, care ați ars rapid etapele, compenșând bătăliile începutului. Ce resort v-a propulsat de la stadiul de electrician la cel de profesor universitar?

Pe lângă atitudinea față de muncă am mai moștenit de la părinți, în special de la mama mea, un exagerat bun simț, o precauție discretă în legătură cu tot ceea ce fac. De aceea am fost un marginal, un tăcut, un rusinat, un nemulțumit. M-am împăcat cu gândul că nu pot ocupa poziții centrale, comode, că trebuie să mă bazez doar pe mine. N-am crezut niciodată că pot învinge prin minciună, prin hotie, ori prin lovituri mărsave. Am făcut totul cu forțele mele, așa cum am crezut că este mai bine, cu mare grijă de a nu-i supăra pe cei din jur. Soarta a făcut ca eu să

trăiesc intens, să fiu grijuliu, să fiu autodidact, preocupat în permanență să recuperez ceea ce nu am făcut în mod normal. Poate tocmai de aceea m-am dovedit neiertător, mai întâi față de mine. Nu vreau să mă lamentez, dar nici nu pot spune că mi-a fost ușor atunci când am luat marile decizii, suspectate ca fiind „deplasate” de către cei din jur. Uitându-mă către înapoi, acum, văd doar o înșiruire de evenimente haotice, ordonate de o voință nemiloasă, pentru a mă explica pe mine. Așadar, „resortul” sunt eu, cu toată „nebulia” mea.

V-ați constituit, cu alte cuvinte, o filosofie de viață. De unde până unde însă preocuparea pentru filozofia ca știință? Ca profesie?

Înclin să cred că nu a fost întâmplătoare întâlnirea mea cu filozofia. Însă dincolo de această credință nu am o altă explicație și nici nu mă simt vinovat pentru acest fapt. Apelând la arborele genealogic, atât cât am putut, nu am aflat mare lucru. Știu doar că toată tinerețea mi-am consumat-o pentru a-mi descoperi vocația. Eram îngrozit de perspectiva de a-mi consuma viața asemenea unui robot. În naivitatea vârstei clămam, pe atunci, că sunt născut pentru a-mi ajuta semenii. Cum? Arătându-le ce trebuie să facă, înainte de a comite greșeala. Dar căutarea mea primea imbold și de la o nevoie personală, aceea de a descoperi satisfacție în lecturile tot mai incomode. Și, când am întâlnit minunatul gând eminescian, potrivit căruia „Filozofia este așezarea ființei lumii în noțiuni, spre a căror stabilire judecata nu se servește de altă autoritate decât de a sa proprie”, am înțeles ce am de făcut. Cât am reușit, vor evalua foștii și actualii mei studenți.

De la lectură la scris drumul cred că nu a fost prea lung. Când a apărut, totuși, impulsul de a da formă de text propriilor gânduri?

Ba da, a fost un drum lung, de aproximativ un deceniu și jumătate. Aspirația din studenție mi-a fost blocată până la evenimentele din 1989. Astfel că abia în 1990 am descoperit și valorificat șansa de a mă înscrie la doctorat. Iar în martie 1994 am debutat în publicistică, în paginile revistei „Ateneu”, cu o recenzie la volumul „Filozofia lui Dostoievski”, semnat de Nicolae Berdiaev, tradus și tipărit la Editura Institutul European, Iași, 1992. A fost momentul declanșării acțiunii de recuperare a timpului pierdut. Acesta a însemnat reluarea lecturilor, actualizarea fișelor și renașterea viselor frumoase. O

umane ne oferă piste sensul este unic.”

perioadă densă, prelungită până în prezent, care s-a dovedit fructuoasă.

De la debutul revuistic la cel editorial distanța în timp nu a mai fost atât de mare, iar intrarea dumneavoastră în rândul autorilor de carte nu s-a petrecut oricum, ci cu nu mai puțin de trei volume, foarte bine primite de critică și, implicit, de cititori. Care a fost pasul de la filosofia dostoevskiană la cea indiană și la propriile picături de filosofie?

Din 1990 până în 1997, în perspectiva activității intelectuale, am fost dominat de un singur gând, acela de a-mi trece doctoratul cu bine. În acest scop, trebuia să-mi clarific o chestiune majoră, aceea a felului în care poate fi raportată creația eminesciană la vechea spiritualitate indiană. Însă eu, în primii 2-3 ani de căutare, nu-mi descoperisem o metodă proprie de cercetare, prin care să-mi pun ordine în gânduri. De aceea citeam foarte mult, dar ineficient. Nu știam să valorific, pentru că nu știam cum. Și nu știam cum, pentru că nu știam ce vreau. Nu știam ce vreau, întrucât nu puteam să-mi clarific ideile. În această stare de criză, împinsă aproape până la disperare, când mă așteptam mai puțin, am primit „iluminarea”, chiar de la Eminescu, prin intermediul lui George Munteanu. Citind un studiu al cunoscutului eminescolog, am aflat că în manuscrisele poetului este cuprins și următorul text: „Mintea oamenilor învățați, dar fără talent propriu, adică purtătorii ființei moarte mi-o închipuiesc ca o sală întunecată, cu o ușă de intrare și una de ieșire. Ideile străine intră printr-o ușă, trec prin întunericul sălii și ies pe cealaltă, indiferente, singure și reci. Capul unui om de talent e ca o sală luminată, cu pereți de oglinzi. De afară, vin ideile, într-adevăr reci și indiferente, dar, ce societate, ce petrecere găsesc! (...) Și cum ies ele din această sală luminată? Multe, întâi inamice, ies înfrățite, toate cunoscându-se, toate știind clar în ce relațiune stau sau pot sta și astfel se comunică autorului, și el se simte în fața unei lumi armonioase, care-l atrage” (acum știu că acest text se află în manuscrisul 2287, f. 15). Citind acest text, am devenit alt om. Mintea mea a suportat trecerea de la haos la cosmos, de la dezordine la ordine. Am devenit stăpân pe mine și pe proiectul la care mă angajasem. Am prins atâta curaj încât am început să dau viață și unor gânduri proprii, sub forma „picăturilor”. Așa se face că în anul 1997 am definitivat doctoratul și am reușit să scot și cele trei volume. Între ele „Filosofia indiană și creația eminesciană”, teza de

doctorat, mi-a marcat esențial evoluția ulterioară. Pe scurt, acest pas l-am făcut sub îndemnul unei raze a gândului eminescian.

Acest „regal al spiritului”, cum inspirat l-a numit Ion Fercu, v-a adus, pe lângă titlul de doctor, și prestigiosul Premiul „Ion Petrovici” al Academiei Române. Ce înseamnă această recunoaștere academică pentru evoluția gânditorului care sunteți?

Trebuie să recunosc, fără rusine, dar și fără mândrie, că, la timpul respectiv, nu prea am știut să gestionez urmările acestui eveniment. În plan personal m-am bucurat, cred, asemenea unui om normal. Am greșit însă, crezând că și cei din jur se vor bucura de bucuria mea. Naivitate! Acum îmi dau seama că, dacă aș fi câștigat un milion de euro la loto, gașca de admiratori ar fi rămas activă, sperând la firimituri. Dar din prestigiul dobândit de mine, printr-un premiu academic, nu puteam câștiga nimic palpabil. Mai mult, senzorii lor credincioși anunțau mișcări seismice la fotolii. Atunci clarul interesate și-au dat mâna și pericolul a fost îndepărtat. Iar eu am mai câștigat un adevăr major, acela că trebuie să cinstesc adevăratele valori. De aceea m-am ambiționat să scot o monografie închinată lui Ion Petrovici. Fără a uita de legământul pe care îl am față de Eminescu, cel care m-a ajutat atunci când eram în mare încurcătură. Cinstit, recunoașterea academică a fost o provocare, pe care am gestionat-o lamentabil, întrucât mă adresam unui fals mediu academic.

Cărcotașii stau mereu la cotitură, dar important este că nu ați dezarmat și că v-ați văzut în continuare de propriul traiect, oferind cititorilor nu numai monografia *Raționalitatea metafizicii lui Ion Petrovici*, ci și alte două importante restituiri: *Nirvana. Gânduri despre lume și viață* și *Evanghelia naturii*. Pornind de la aceste reeditări pe care le-ați îngrijit, nu v-a tentat și o monografie despre filosoful Ștefan Zeletin, băcăuanul nostru atât de puțin cunoscut?

Se știe că în anul 1882, pe teritoriul arondat fostului județ Tecuci, s-au născut trei mari personalități ale culturii române, respectiv Ion Petrovici (iunie, Tecuci), Ștefan Zeletin (iunie, Burdusaci, Răchitoasa), Vasile Pârvan (septembrie, Perchiu, Huruiști). În ultimul deceniu mi-am îndreptat atenția și asupra operei acestor mari gânditori. Cu atât mai mult cu cât, în actuala împărțire administrativ-teritorială, comunele Răchitoasa și Huruiști sunt aron-

date județului Bacău. Până acum am reușit monografierea operei lui Petrovici, reeditarea operei filosofice a lui Zeletin și, un studiu restrâns privind filosofia istoriei în viziunea lui Pârvan. Am material bibliografic suficient pentru a-mi continua investigațiile. Așadar, tentația există, material bibliografic există, promisiunea este deja făcută. Totul depinde de felul în care voi putea negocia cu timpul.

Să vă ajute Dumnezeu, mai ales că am înțeles că ați trecut printr-o grea cumpănă. Să vă ajute să duceți mai departe această temerară tentativă de reabilitare a discursului filosofic în Agora Modernă, cum a numit-o același prieten comun, și din care mai fac parte, cel puțin până acum, studiile *Domenii ale filosofiei, Ipostaze ale spiritului filosofic românesc, Repere în istoria filosofiei dreptului și Integrarea Europeană. O perspectivă juridico-filosofică*, adică tot atâtea volume, ce conturează încet-încet un sistem filosofic propriu, unul ce înglobează inclusiv fulgurările, adagiile și picăturile de filosofie. Mai pregătiți și alte surprize cititorilor?

Da, în condițiile actuale, vreau să-mi surprind cititorii prin strădania de a rămâne consecvent cu mine. Adică un iubitor de filozofie, de artă, de literatură și de cultură autentică. Să-i mai surprind prin iubirea consecventă pentru creația lui Mihai Eminescu.

O creație pe care ați promovat-o inclusiv în cadrul celui de-al XXII-lea Congres Mondial de Filosofie de la Seul (2008), după ce anterior ați făcut același lucru cu creația lui Constantin Brâncuși (Boston, 1998) și Ștefan Lupașcu (Istanbul, 2003). Să ne așteptăm și la alte prezente peste hotare?

Sper ca totul să fie bine astfel ca în vara anului 2013 să fiu prezent și la Atena, la al XXIII-lea Congres Mondial de Filozofie. Am început deja să visez că atunci aș mai putea sublinia unele aspecte ale relației lui Eminescu cu filosofia veche grecească.

Urându-vă încă mulți ani, sănătate și inspirație în atingerea proiectelor viitoare ori nefinalizate încă, vă las dumneavoastră ultimul cuvânt, răspunzând la o întrebare pe care ați fi așteptat-o, dar n-am avut inspirația să o formulez, sau adresând pur și simplu un mesaj către cititorii acestui dialog ce a propus, am speranța, un alt chip al eminescologului, filosofului și publicistului Ștefan Munteanu, lăsând pentru o altă ocazie imaginea universitarului, cu nimic mai puțin interesant!

Vă mulțumesc pentru urări și pentru tot ce faceți în publicistică. Cred că dialogul nostru a fost plăcut și va reține atenția cititorilor. Aș vrea să închei cu un gând adresat tinerilor care visează să-și facă un rost în viață. De fapt vreau să le sugerez că este foarte important ca ei să-și descopere pasiunea. Altfel spus, conștientizarea pasiunii, oricare ar fi ea, ne legitimează șansa în competiția inevitabilă pe bulevardul condiției noastre. În caz contrar, alergarea este pe sens invers, un fel de nonsens. Bulevardul condiției umane ne oferă piste multiple, dar sensul este unic.

Cornel G. SIMION

Polemist redutabil, Ștefan Munteanu este convins că a face filozofie înseamnă a cugeta împotriva obișnuinței în gândire. Nu-l impresionează faptul că unii, incapabili de a polemiza academic, recurg la mijloace de apărare primitive.

Ștefan Munteanu, devenit o certitudine în peisajul cugetării filosofice românești, a așezat accente originale interesante și în domeniul esteticii, logicii și filosofiei culturii. Afirmat în concertul eminescologilor, a promovat cu mare osârdie ideea reafirmării valorilor autentice ale spiritualității românești. Publicist polyvalent, cultivând nu numai eseu, ci și perspectiva criticii literare și a abordărilor pluridisciplinare, universitarul băcăuan a devenit, așa cum notam, o instanță axiologică”.

Ion Fercu

Ștefan Munteanu – un intelectual de vocație Ștefan Munteanu este un intelectual într-o Românie post-modernă, marcat de efortul interogației neliniștite, de disoluția axiologică, de vaguetea epistemică și literară. Nu este puțin lucrul să îți asumi riscul, actualizat în fapt de câteva ori, de a fi dat în judecată pentru afirmații relative la operă. Sau de a fi linșat mediatic, de cele multe ori sub pseudonim, pentru opinii mai mult sau mai puțin înțelese.

I-am urmărit lupta. Cu non-valoarea, ca fantomele reîncărcate ale comunismului, cu imposibilitatea academică și literară. Nu este puțin lucru să îți asumi riscul, actualizat în fapt de câteva ori, de a fi dat în judecată pentru afirmații relative la operă. Sau de a fi linșat mediatic, de cele multe ori sub pseudonim, pentru opinii mai mult sau mai puțin înțelese.

I-am vizualizat standardele. Le-am urmărit în lucrările sale și în viața de zi cu zi. Domnul profesor și-a îndreptat interesul său spre critică literară, filosofie, drept și aquis comunitar. În aceste domenii a publicat cărți reper: *Filosofia indiană și creația eminesciană*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997, *Ipostaze ale spiritului filosofic românesc*, Editura Moldavia, Bacău, 2003, *Raționalitatea metafizicii lui Ion Petrovici*, Editura Axis, Iași, 2004; *Aspecte filosofico-juridice implicate de procesul integrării europene*, Tehnopress, Iași, 2005, *Repere în istoria filosofiei dreptului*, Wolters Kluwer, București, 2009. Mai mult, eforturile au fost apreciate de comunitatea științifică și literară, prin premii ale Academiei Române, Fundației Georgeta și Mircea Cancicov și Uniunii Scriitorilor.

I-am admirat neliniștea domnului profesor. Când căuta mijloace de a semnifica IDEEA într-o lume mercantă. Când, socat de debusolarea studenților, a inițiat metode provocatoare de a oferi repere morale prin activități extra-didactice non-formale. Când, prin forța exemplului său, oameni de toate vârstele își recalibrău comportamentul.

A fi intelectual în România contemporană este o capcană. Atras de mirajul etichetel, aderă la un stil de viață care te neliniștește, îți sfidează limitele, te obligă. Prins în laț, nu mai poți da înapoi. Ești obligat să fii neliniștit, să lupți cu neputințele tale, să ai standarde întotdeauna mai înalte decât ceea ce atingi cu ușurință. În România, este altceva decât oriunde în altă parte. Pentru că aici ești ridicol. Pentru că nu faci bani așa. Pentru că nu câștigi licitații. Pentru că nu obții funcții. Pentru că nimeni nu pare să aprecieze suferința ta înaltă și efortul agonistic către ceva, mereu incert.

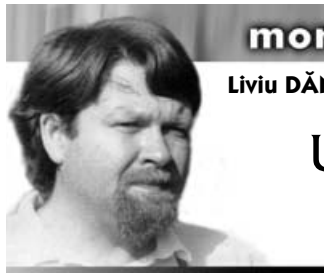
Mihai Căprioară

„Ștefan Munteanu se apropie de creația eminesciană nu doar cu pasiune, pe care de altfel și-o mărturisește deschis, ci mai ales cu bună cuviință și comprehensiune. În vreme ce unii se raportează la Eminescu pentru a se «lustrui pe sine» ori scotocind motive pentru divagații ce te ispătesc pe teritorii ideatice bizare, el face parte din categoria acelor exegeți care încearcă să pătrundă obiectul cercetării în esențialitatea lui. Desigur, nu este o cale ușoară de acces la opera unui mare creator; ea presupune sensibilitate, rațiune, intuiție și în special metodă – instrumente ce pot ajuta spiritul să dezvăluie bogăția și strălucirea valorilor autentice sau cel puțin fața lor nevăzută încă. Uzând de asemenea instrumente, cu disponibilitatea polemicii elevate, Ștefan Munteanu îl caută pe *adevăratul Eminescu*”.

Marin Aiftincă

Adevărat martor: el decupează din sunete sufletul timpului ce trece. Iar timpul, mare meșter pișcher, l-a fost ca un șarpe care l-a mușcat atunci când nu s-a învrednicit să-l îmblânzească și l-a dezmiertat atunci când a știut să-l pună în valoare. Copilăria și adolescența i-au fost aidoma unui talant de aur bătut cu efigia unei munci exemplare. O tainică prelungire a ființei sale juvenile, care s-a convertit necondiționat la aventura artei sunetelor ca un marinar ispitit iremediabil de vraja mării, înțelegând că sacrificiul are forța brizei, iar talentul rolul pânzelor unei zvelte corăbii. Tineretea s-a consumat dezinvolt, ca o stare a spiritului prospectiv, un efect al voinței de zămislire, o calitate a imaginației debordante, o intensitate emotivă vecină cu uitarea de sine, o victorie a curajului asupra timidității, a voluptății întru riscul asumat, asupra dorinței de confort. Nici la maturitate nu a îmbrățișat tihna experiențelor comune, neacceptând consenziile ori compromisurile, chiar dacă ele ar fi asfaltat calea slavei efemere. De fapt, pentru Costin Miereanu gloria autumă nu înseamnă altceva decât o zală ruginită ce atârnă ca un scut funerar pe mormântul întunecat și prefăcut în pulbere al luptătorului sau o inscripție ștearsă pe care călugărul ignorat abia o poate citi călătorului ce-l iscodește. Viața a aranjat ca să-l cunoască personal când se afla în punctul cel mai incandescent al existenței sale creatoare. Era în 1991, când inspirat de generozitatea și altruismul lui Ștefan Niculescu, puneam de o Săptămână internațională a muzicii noi la București. Atunci, Domnul Miereanu, devenit ulterior prietenul Costin, s-a făcut frate cu dracul, reușind să treacă puntea mefentelor ce-l ținuseră departe de țară mai bine de trei decenii. M-așteptam să întâlnesc un ins distant, oficial, formal cât o instituție de cultură, cum, de altfel, propriul său prestigiu îl impunea, ori un preopinat rezervat și parcimonios în tatonarea premizelor unei relații cordiale, de respect reciproc. N-a fost deloc așa, căci încă de la primele ocheade sau frânturi de dialog, am descoperit un complice fidel într-ale percepției și evaluării realității și ficționalității, fie ele virtuale sau actuale. Nu trecuseră decât câteva minute și parcă eram amici de când lumea. Atunci mi-am dat seama că pri-

La complexul Mănăstirii Cozia, osârdia cărturărească a fost neîntreruptă de-a lungul a întregi generații de oameni de cultură. Lucru lesne de dovedit dacă efectuăm un tur de orizont asupra informației referitoare la depozitul de carte manuscrisă, carte achiziționată sau copiată cu mîgală. Principalele categorii de cărturari ce au activat la Cozia – copiii manuscriselor de spiritualitate ortodoxă, caligrafii, traducători, tipăritorii de cărți, protectorii de fapte culturale (reprezențați îndeosebi prin mitropolitul Ungrovlahiei, Varlaam), precum și scriitorii – toți au contribuit la profilarea și menținerea monahismului autohton. Se știe că numele Mănăstirii Cozia este legat de începuturile monahismului în Țara Românească și, în genere, la nord de Dunăre. Și mai este un fapt certificat sub aspect istoric și arheologic aserțiunea că monahismul creștin, sub cele două forme ale sale, anahoretic și cenobitic, și-a făcut apariția în spațiul geografic și spiritual al țării noastre actuale concomitent cu formarea poporului român și cu răspândirea creștinismului în Dacia, adică încă din secolele IV – V. Ținând cont de strănele

mondo musica

Liviu DANCEANU

Un român la Paris

etena este un tezaur al cărui paznic poate aduce siguranță doar dacă îi împărtășește semnificația. Când împarti cu cineva aceeași lumină, ai dreptul să urăști intinericul, meschinăria, impostura. Dar și să iubești altruismul (ca un imens monument de civilitate) și generozitatea (ca, vorba lui Chamfort, semn infailibil al spiritualității, ori nu ca o acțiune deghizată care disprețuiește micile interese, pentru altele mai mari, și nici ca cea vanitate de a da, pe care o îndrăgim mai mult decât îndrăgim ceea ce dăm). Am comunicat, astfel, instantaneu, nemijlocit, torențial, spulberând tainicile mistere legate de denumirile unor opusuri găsite de mine odinioară prin lexicoanele de muzicologie ale anilor 70. Imaginați-vă cum sunau pentru un neofit într-ale muzicii contemporane titluri precum *Espace au-dela du dernier* – muzică de formă aleatoare pentru ansamblu de cameră, *Polymorphies* – pentru orchestră, *Monostructuri* – pentru două orchestre de coarde și alamuri sau *Finis coronat opus* – pentru un pianist și șase grupuri de instrumente, aceasta din urmă încununată cu Premiul Fundației „Gaudefamus” din Bilthoven, în 1967. (Și când te gândești că prolific și insolitul autor nu avea decât 24 de ani!) Nimeni din prețiozitate și infatuarea unui biruitor pe scena, vai, atât de strălucită și, de multe ori, strămbă a muzicii savante. Pentru Costin Miereanu luarea în posesie a ogorului creației muzicale o însemnat, înainte de toate un proces funciar, cu caracter de imanentă. Un act necesar. Salutar. Împlinit deopotrivă printr-o slăbiciune și o tărie launtrică: slăbiciunea de a pleca din țară și tăria de a rămâne în străinătate. Desigur, a fost o ruptură

deosebită. O ruptură complinită în special printr-o vocație componistică eclatantă, printr-o inteligență analitică personalizată și, nu în ultimul rând, printr-o prezervare și monitorizare eficientă a acelor acțiuni capabile să imprime corecții ale propriului destin. Un destin care, iată, de peste patru decenii se arcuiește în perimetrul hexagonului care l-a înfiat și acclimatizat total și, se pare, ireversibil. Printre bornele înfierii nu pot rămâne neremarcate Doctoratele în semiotică și în științe umaniste de la Școala de înalte studii de științe sociale (1978) și, respectiv, Universitatea Paris VIII (1979), directoratele artistice de la Editions Salabert (1981-1992), l'Ensemble 2e2m (1982-1985), Centre du Recherches en Esthétique des Arts Musicaux, Laboratoire „Esthétique des Arts Contemporains” sau Institut d'Esthétique et des Sciences et de l'Art, din Paris, și nici Premiile SACEM din (1974 și 1992). La rândul lor, testimoniile acclimatizării definesc peste o sută de opusuri, de la cele camerale, corale sau electronice, până la cele concertante, simfonice sau în genul liric, dar și cele câteva zeci de studii referențiale pentru estetica muzicală a unei actualități băntuite de pluralitatea paradigmelor stilistice și atitudinale. Însăși componistica sa stă sub semnul multiplicității tehnicilor, a direcțiilor și viziunilor creatoare. Numai că, departe de a fi un epigon sau, pur și simplu, un soldat supus spiritului epocii, Costin Miereanu a avut, nu de puține ori, capacitatea de a vedea lucrurile invizibile, de a întui zborul chiar și atunci când nu se icsise încă fălăitul ariilor. Așa se face că a fost spectralist când mai toată suflarea componistică a occidentalului

European era post-serială ori neo-consontanant când marii mahări ai piruetelor estetice se strofocau să tесе căt mai dens cu puțință covoarele texturaliste. Costin Miereanu a zburdat mereu pe pașiștile creației muzicale aidoma unui armăsar ce nu-și propunea decât să digere sevele ierbiu unui timp sufocat de intemperii, dar și de (re)surse. De intemperii s-a apărat ținând vărtos deasupra inspirației o umbrelă sub care să se adăpostească, de ploaie sau de arșiță, revărsările sale melodice ori omofoniile sale pe cât de rafinate, pe atât de imprezvizibile. De invazia (re)surselor s-a ferit grație unui instinct artistic selectiv, totodată prospectiv. Da, Costin Miereanu este înainte de toate un melodist, un armonist, dar și un investigator moderat. Apoi vine arhitectul, cel ce efectuează operațiunile de cadastru și întăburare a propriului teritoriu sonor. E un fel de luare în posesie, de asumare și acreditare a tuturor denivelărilor, accidentelor, fracturilor ce brazdează narativitatea unui opus muzical. În definitiv, Costin Miereanu este un povestașul îmbrăcat în străie de poet. Ale aceluia poet despre care Goethe spunea că e ca un urs care se hrănește cu propria-i grăsime. Dar și acel povestaș în ipostază de rege ce ne înfășoară în purpură și pe care nu-l recunosc întotdeauna regii ca egal și de aceea trebuie să evite curțile. Iar dacă poetul sau povestașul găsește ideea făurind versul ori replica, Costin Miereanu accede la ideea cultivând eufonia. Dincolo de montări și surmontări, De gândiri și răzgândiri. Când l-am întâlnit prima oară, am promis că voi încerca să înapoiez cât de puțin din dobânda pe care muzica românească o are de plătit celui ce vreme de ani buni a promovat, tipărind la Salabert și programând în varii reuniuni muzicale, creația multor compozitori de-ai noștri. Știu că nu pentru asta a susținut muzica românească acolo unde ea nu prea dobânda viza de trecere. Mai știu că oamenii uită. Sau, ca să fim co-operanți, nu-și aduc aminte. Blaga spunea că uitarea este o măsură de consolare a ființei. Consolarea muzicii românești ar fi ca acest român la Paris să fie primit ca un fiu nerisipitor al ei.

perna cu ace

Vasile SPIRIDON

La umbra lui Mircea

legături etnice și tradiționale dintre daco-romanii viețuitori pe ambele versante ale Carpaților, se poate afirma același lucru și despre viața monahală prezentă din timpuri imemorabile în străvechile așezări mănăstirești de la Nămăești-Muscel, Rameti-Alba sau Perii Maramureșului. Parcurgând opiniile consacrate referitoare la creștinismul românesc, la fapte de limbă, la curente culturale și artistice, la arhitectură, pictură, sculptură și, inevitabil, istorie și topografie, traversăm, odată cu citirea filerelor din istoria Mănăstirii Cozia, epoci foarte interesante ale culturii și spiritualității noastre. Bunăoară, perioada în care, de

la mijlocul veacului al XVII-lea, scrierea, din manuscrisă, începe să devină tipografică, chiar dacă tiparul constituia o simplă metodă, un procedeu sau o formă de scriere și nimic mai mult. Rămănea încă rezistentă tradiția manuscrisă – operă de formă și realizare „personală”. Tiparul, dimpotrivă, dădea impresia că depersonalizează, că aduce la lumină o producție colectivă aproape anonimă. În faza reproducerii mecanice, scrisul are, în genere, toate caracteristicile perioadei preindustriale, apărând posibilitatea relațiilor abstracte, impersonale, a comunicării uniforme, universalizate. Literatura sacră se ori-

enta la acea dată tot mai mult spre reglementarea doctrinară și normativ teologică, inclusiv spre stereotipia formală în cazul scriiturii manufacturiere. „Conceptul de text definitiv nu corespunde decât religiei și oboselii”, spunea Jorje Luis Borges în „Versiunile homerice”, însă, la călugărul care copiaza... copios la mănăstire (cărți sfinte, omilii, liturghiare, minee, pravile bisericesti sau acte venite de la Curte, de la Mitropolie și de la cetățile din preajmă) religia se îmbină cu oboseala și aduce în transcriere abaterea de la original. Deși trecerea de la oralitate la simpla „manufactură” a scrisului, apoi la „scriitură” și la com-

punerea scrisă este fixată deja, rămâne important textul „oficial”, exemplar, model al copiilor viitoare. Semnificația majoră a canonului care se degajă este aceea a valorilor pe care scrisul le conservă și le propagă, a prestigiului grafiei originare. La Mănăstirea Cozia, ca în oricare altă mănăstire, sensul artei rămâne ecumenic, impersonal pentru toți cei fără... drept de semnătură. Devotii scrisului monahicesc se supun legii unui alt fel de „mimesis” și, în calitate de porta-voce, transmit celorlalți, în „saeculum”, Verbul autorității scriptice. În limbaj barthian, unul „scrie” pur și simplu ceva, altul „scrie ceva”. Pentru primul, verbul „a scrie” are valoare intranzitivă, pentru al doilea, valoare tranzitivă. Moștenirea noastră cultu(r)ală a reușit să se perpetueze printr-o descendență prelungită și eclectică – devenindu-și siesi (moștenirea) copie și successor. Se poate oferi, gândindu-ne la moștenirea spirituală a Mănăstirii Cozia, un exemplu paradigmatic al supraviețuirii istorice și culturale românești grație unor metamorfoze artistice în lanț, grație autocopierii și succesiunii de sine.

Poezie-sărăcie: o ilustrare

Dintre toate mărfurile literare, poezia a fost mereu vindută la prețul cel mai mic. Faptul are mai multe explicații. Prima e economică: restrânse de obicei ca suprafață tipografică, volumele de versuri consumă mai puțină hârtie, culegerea lor e mai ușoară, iar tiparul durează mai puțin. Așadar cheltuieli reduse, din care, procedînd decent, nu se poate deduce un preț mare. A doua e culturală: interesul față de poezie e mai scăzut decît interesul față de celelalte genuri. Cititorii ei au fost și au rămas o minoritate în raport cu cititorii de romane sau, mai recent, de memorialistică. Statistic, aceștia sînt de vreo cincisprezece ori mai numeroși. A treia explicație e că proza vieții cere proză: relatări, povești, biografii senzaționale. Poezia e pentru visători, idealști, nostalgici, care, în toate societățile, formează o pătură extrem de subțire: îndeosebi tineri. Ulterior, adesea repede, mulți dintre ei „vin cu picioarele pe pămînt”, au alte nevoi sufletești și intelectuale. În concluzie: la tiraje mici, veniturii mici.

Afirmatiile de mai sus le pot ilustra cu date. Întîmplător, am găsit, într-un număr din „Revista Fundațiilor Regale”, un pliant al Editurii Fundațiilor (hîrtie roz, 8 pagini), cu lucrări din toate colecțiile acesteia (Biblioteca „Energia”, Biblioteca „Informativă”, Biblioteca „Artistică”, Biblioteca „Critică”, Scriitorii Români Contemporani, Scriitorii Străini, Scriitorii Români vechi și moderni etc.) apărute între 1934 și 1938, fiecare cu prețul ei. Prețul cel mai mare: „N.M. Condiescu, *Peste mări și țări* cu 20 de reproduceri în colorii, după acuarelele originale de S. Mûntzer”, 800 lei. Prețul cel mai mic: o traducere (Alain Gerbault, *Singur, străbătînd Atlanticul*) și patru din „Operele premiate ale scriitorilor tineri”, în 1934 și 1935 (Vladimir Cavernali, *Poezii*, Ștefan Baciu, *Poemele poetului tinăr*, Virgil Georghuiu, *Marea vinătoare*, Simion Stolnicul, *Pod eleat*, ultimele două tot de versuri): 20 lei. Apropiate ca preț, edițiile din clasici au plafonul cel mai înalt: de pildă, B. P. Hasdeu, *Scrieri literare, morale și politice* (ediție îngrijită de Mircea Eliade) – 280 lei, Al. Odobescu, *Opere literare* (ediție îngrijită de Scarlat Struțeanu) – 240 lei, la fel Ion Creangă, *Opere* (ediție îngrijită de G. T. Kirileanu) și Al. Macedonski, *Opere*, I (ediție îngrijită de Tudor Vianu). După ele, ca apreciere financiară, vin volumele de eseuri și critică: G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, II și III – 140 lei, IV și V – 150 lei, Ion Sân-Giorgiu, *Goethe*, I – 120 lei, Dragoș Protopopescu, *Fenomenul englez* – 100 lei, Perpessiciu, *Mentiuiri critice*, IV – 100 lei, Nicolae Iorga, *Sfaturi pe întuneric* – 90 lei, Vladimir Streinu, *Pagini de critică literară* – 80 lei etc.

Din 28 de cărți de versuri, unul e de 100 lei (Adrian Maniu, *Poezii din Carmen Silva*), unul de 70 lei (Ilariu Dobridor, *Vocile Singurătății*), treisprezece de 60 lei (între ele, Vasile Voiculescu, *Urcus* și Ion Pillat, *Tărîm pieduț*), patru de 50 lei (surprinzător, *Nu sînt ce par a fi...* de Ion Minulescu) și nouă de 40 de lei (între acestea, G. Bacovia, *Poezii*, cu o prefață de Adrian Maniu).

Un fapt pe care pliantul nu-l menționează e că *Poezii* a fost tipărit în 2000 de exemplare și că în anul apariției (1934) Bacovia a primit (împreună cu Tudor Arghezi) Premiul Național de Poezie. Și totuși, în 1938, tirajul nu se epuizase. În intervalul amintit, poetul a mai scos un singur volum: *Comedii în fond*, care i-a adus și mai puține foloase materiale.

arte & meserii

Constantin CĂLIN

Jurnal despre Bacovia (4)

Despre scurtime

Radio România Cultural transmite încontinuu de câteva ore muzică de Chopin. E ultima zi a bicentenarului său. Pentru ea s-a alcătuit un program lung de 24 de ore. Acesta-i un fel de paradox, căci Chopin a fost, în tot ce a compus, scurt. Scurtimea e una din caracteristicile sale cele mai frapante. Părăsesc un moment radioul și mă duc la fișe; pare-mi-se că am una referitoare la acest aspect. Ceea ce nu mi se întîmplă des, am găsit-o destul de repede. Mi-am notat acolo, văd, finalul unui articol de Eduard Herriot („Inspirația lui Chopin”, „Universul”, 55, nr.42, 12 februarie 1938, p.2). Eseistul francez releva: „A produce o emoție atît de mare cu opere care, în realitate, sînt materialmente atît de scurte (autorul se referea îndeosebi la „Poloneze” – n.m.), iată în ce constă geniul lui Chopin. El are în această privință puncte comune cu Mozart, dar nu e aceeași sonoritate, nu e același timbru ca al lui Mozart, și nu e nici măcar același ritm. La Mozart: un clasicism german care se trezește și se manifestă și care învalie o inspirație admirabilă și sublimă. Dar Chopin, cu caracterul lui național polonez, cu tot ce-l apropie de caracterul francez, e mult mai viu accentuat. Voi spune, spre a termina, că îl asemăn mai mult cu Alfred de Musset; „Preludiile” și „Noptile” sînt reflexele unor suflete asemănătoare”. Pentru mine aceste rînduri au valoarea de argument; punct de sprijin pentru o analogie. Cînd le-am citit, mi-a venit în minte, în chip firesc, așa zice, Bacovia, care și el are calitatea de a emoționa cu opere „materialmente” scurte. Așa ceva nu se poate obține însă decît dacă „inspirația” are acuitate și poetul o prelucurează adecvat. Poemele lui Bacovia nu au „umpluturi”. Iau un exemplu la întîmplare: „Și ninge în orașul mare/ E noaptea plină de orgii./ Iar prîn saloane aurii/ S-aud orchestre, și fanfare./ Femei nocturne, singurele/ La colț de stradă se ațin./ Desfiru de bere și de vin/ Prin berării, și cafenele./ De orbitoare galantare/ De diamant, și de rubin.../ Și de averi orașu-i plin./ Și ninge în orașul mare!...” („Și ninge...”) Mai încăpeau o strofă-două. Un alt poet poate că le-ar fi fabricat și introdus. Consecințele ar fi fost rele: poemul s-ar fi transformat în reportaj sau cronică în versuri iar lirismul lui s-ar fi diminuat. În proză (inclusiv în „romane”), Bacovia e, de asemenea, scurt. O frază, un paragraf de-al său ar fi despletit în zeci de fire, apoi fiecare îngrosată. La el efortul e invers: de restrîngere, de concentrare.

Celălalt

„Dacă vreodată un om a cunoscut, tinăr, spleenul și ipohondria, desigur, acela sînt eu. Și cu toate acestea, am dorință de viață, și așa voi să cunosc puțin siguranța (zilei de mîine), gloria, nemulțumirea de mine. Ceva teribil îmi spune: niciodată și altceva îmi spune: încearcă. Din atîtea planuri și din atîtea proiecte, îngrămădite în două sau trei cartoane, pe care nu mai îndrăznesc să

le deschid, ce voi sfîrși? Poate niciodată nimic”. (Charles Baudelaire, „Cugetări și paradox”, „Universul literar”, 43, nr.1, 2 ianuarie 1927, p.8) Pot adăuga: a mai fost unul, Bacovia. De tinăr, viața lui s-a încadrat în același paradox. Și el a oscilat între „niciodată” și „încearcă”, între „tîrziu” și așteptarea în secret a recunoașterii. Și el a ezitat în fața caietului cu poeziile sale. Dar fiindcă n-a ținut un jurnal, ca autorul *Florilor Răului*, nu putem aproxima decît în mare număr ratările sale.

„Tu ai murit...”

Una din greșelile ce se fac cu Bacovia e judecarea lui numai după descrierile în care e înfățișat ca bolnav, la limita supraviețuirii și după fotografiile din a doua jumătate a vieții. Toate acestea estompează celelalte descrieri (nu mai puțin autentice), în care apare dinamic, jovial, cu inițiative. Deși am ținut cont și de ele, eu însumi le-am dat o atenție mult mai mare celor dintîi. Consecința unei atare greșeli e că Bacovia pare un poet bătrîn și suferind de la început și pînă la sfîrșit, oprit la o singură atitudine. Din această cauză rămîn în umbră, necomentate, unele gesturi semnificative de ale sale. Unul din ele se referă la „cultul” pentru Ștefan Petică. În *Dosarul Bacovia*, I (p.112-113), am reținut mărturia lui Grigore Tabacaru despre lecturile comune din el („Prin 1903 am citi împreună «Fecioara în alb» de Petică”) și despre muzica pe care a adaptat-o pentru „Era odată un prinț vestit” și cea compusă pentru „O ceasul trist al renunțării”, dar le-am lăsat deoparte pe cele ale lui Constantin Dobos, care sînt anterioare și, pe deasupra, una conține informația că Bacovia s-a întretinut cu poetul „cu ochi albaștri”, născut la București. În evocarea „Ștefan Petică” („Cele trei Crișuri”, nr.7, 1924, p.104-107), acesta scrie: „Prin anul 1902 (corect e 1903, am menționat de Bacovia într-o pagină de „însemnări biografice” – n.m.), pe cînd eram student la Medicină (ulterior a făcut Dreptul – n.m.), întovărășit de poetul Bacovia (cu care fusese coleg de liceu – n.m.), l-am cunoscut pe poet la una din întrunirile literare ale lui Al. Macedonski. (...) În seara aceea, Șt. Petică a vorbit mult cu Bacovia, pe atunci necunoscut și el, autorul volumului *Plumb* nici astăzi apreciat la justa lui valoare era un fervent simbolist cu principii socialiste”. (Cred că mai mult decît poezia, materia discuției au fost acestea).

Extrase din articolul „O epocă nouă” („Freamătul”, nr.4-5, 1912, p. 98-100), rîndurile pe care le voi cita imediat sînt și mai surprinzătoare: „Încă de pe timpul cînd eram student la București și apoi la Iași (după 1907 – n.m.), în unire cu prietenul G. Bacovia, am studiat de aproape pe Ștefan Petică; împreună cu el am hotărît ca să provocăm o comemorare”. Asta înseamnă o mobilizare a celor ce l-au cunoscut pe poet, drumuri în satul natal al acestuia pentru a strînge material biografic. Probabil că ar fi trecut la fapte, dacă timpul i-ar fi permis, însă pentru Bacovia anul 1911, cînd a avut loc comemorarea, a fost ultimul an universi-

tar, cu examene pînă la începutul lui noiembrie.

Dobos, care era tecucean, scrie mai departe: „Cu toată modestia ce mi-aș impune-o, chiar forțat, trebuie să spun că în județul Tecuci, am fost poate cel dintîi care a pomenit numele acestui poet, ajutînd moralmente la desfășurarea sărbătorii de mai tîrziu, la care regret că nu am putut lua parte (din cauza „îndatoririlor profesiei de avocat”, precizează altundeva – n.m.)”. Și Bacovia, se poate zice, a ajutat „moralmente”. Dovadă că se pregătise pentru eveniment, a compus poezia „Tu ai murit...”, publicată în „Versuri” (1, nr.4, 1 noiembrie 1911) și reluată, cu dedicația „Memoriei lui Ștefan Petică”, în „Freamătul” (2, nr.3, 1912), aici alături de alte texte comemorative, adunate de G. Tutoveanu, care s-a ocupat „materialmente” de realizarea sărbătorii.

Tinăr, Bacovia avea deci vocația prieteniei și disponibilitatea de a omagia. El se izolează, se răcește și pierde legăturile cu cei din generația sa, inclusiv cu celălalt admirator al lui Petică, Gr. Tabacaru, la sfîrșitul deceniului al treilea și începutul celui următor, cînd, după căsătoria cu Agatha, se stabilește într-o margine a Bucureștilor. Însă și după aceasta, chiar și în ultimii ani ai vieții („Divagările utile” o dovedesc) trăiește cu amintirea „iubitului și frumosului poet”, din care, citînd, își îndulcește nu o dată sufletul.

Gustul înstrăinării

„Cît de străin sunt de țara mea”, spune cu amărăciune Bacovia, gîndind „rău și n-tunecat” la o zi a miniei („Dies irae”). Ar fi putut, nu o dată, să spună și „Cît de străin sunt de orașul meu”, deși versul n-ar mai fi fost atît de „tare”. Avea motive. Orașul s-a purtat mai bine cu alții decît cu el. Cînd zic „orașul” mă gîndesc acum îndeosebi la profesori. Pînă la sărbătorirea din 1947, nici unul nu i-a introdus o poezie în programul serbărilor școlare (chiar dacă după 1935 a figurat în manuale). La multe din acestea a participat și Agatha, soția sa. Nu se poate ca la întoarcerea acasă să nu-i fi făcut scurte dări de seamă asupra celor văzute și auzite. Ce cuprîndeau de obicei programele serbărilor? O conferință, apoi cîntece, monoloage, recitări, însă mereu din alții: Vlahuță („Din prag...”), Coșbu („Mama”, „Ceteata Neamțului”, „Calul dracului”), Goga („Rugăciune”, „Noi”, „Oltul”), Victor Eftimiu („Balada aurului”), Cincinat Pavelescu („Eroii”), Topirceanu (parodii), și chiar din poeți minori, necunoscuți azi (de pildă, „Umbra lui Mihai Viteazul” de Grig. Mărculescu). Negreșit, ignorarea ei va fi durut. În general (am mai spus-o undeva), profesorii îi asimilează greu pe scriitorii locali, iar în unele cazuri le sînt de-a dreptul ostii. Nu sînt poet, dar am gustat și eu din neplăcerile unor asemenea tratamente. Au venit aici, de-a lungul anilor, destui „străini”, de valori literare diferite: mici și mari, nume de „dicționar” și nume de „istorie literară”, ca să folosesc o împărțire recentă. Pentru ei, mai ales dacă erau din Capitală, exista întotdeauna grija ca să aibă public, iar după „sezațoare” se etala o ospitalitate abundentă. Excesul de atenție acordat onora și condescendența arătată altora semăna, în mai mult de un caz, a segregare valorică. Asta se întîmpla (și se întîmplă) și cînd era vorba de actori, instrumentiști, dirijori, oameni de știință. Orașul, în înțelesul de mai sus, se diă în vînt după „străini” și-i înstrăinează de el pe ai săi.

cronica traducerilor

Ionel SAVITESCU

Calea desăvârșirii

Între editurile existente astăzi, **Herald** este o casă editorială specializată în scrieri esoterice, cu diferite colecții de carte. Astfel, în colecția **SCRIERI INITIATICE** a apărut de curând tomul lui Lobsang Rampa*, fost călugăr tibetan în lamaseria Chakpori (Muntele de fier) din Lhasa și discipol al lui Lama Mingyar Dondup. Ceea ce e regretabil, e faptul că traducerea în chestiune nu beneficiază de o notiță mai detaliată despre autorul cărții (care a scris, între altele, și **Tibetul esoteric**, carte apărută la sfârșitul secolului precedent), iar dacă ne orientăm după însemnarea de la finele cuvântului înainte, cartea a fost scrisă în Anul Oii de Lemn, suntem la fel de nelămurii, pentru că la pagina 141, Lobsang Rampa precizează că în Tibet calendarul conține un ciclu de 60 de ani (Anul Nou cade în februarie), iar prezentul ciclu a început în 1927, deci s-a încheiat în 1987, însă Anul Oii de Lemn nu este menționat. Din anumite calcule ale noastre, am dedus că Lobsang Rampa s-a născut și a fost educat în timpul predecesorului actualului Dalai Lama al XIV-lea, Tenzin Gyatso, care și-a încheiat existența în 1933, iar Tenzin Gyatso (n. 1935) este instalat la Lhasa la 22 februarie 1940. Așadar, Tibetul – este situat pe un platou înalt și înconjurat de munți cu o climă glacială, uscată, și, în genere, cu precipitații puține, cu furtuni puternice aducătoare de nisip ce pătrunde în case. Odiñoară, Tibetul era scăldat de apele unei mări calde –, a avut parte de o istorie zbuciumată, la începutul secolului al XX-lea, având de înfruntat agresiunile engleză (1904) și chineză (1910), în fine, astăzi, Tibetul este o regiune autonomă a Chinei. Așadar, Lobsang Rampa (născut într-o zi de Marți, de unde numele Marți Lobsang Rampa) provenise dintr-o familie înstărită din Tibet („**Tatăl meu făcea parte din oamenii aleși în guvernul tibetan. Familia sa, ca și cea a mamei, se număra între primele zece familii și astfel, alături de ele, părinții mei aveau o influență considerabilă în afacerile țării**”, p. 10), al treilea copil, după un frate Paljor (decedat înainte de a împlini șapte ani) și o soră Yasodhara. De la o vârstă fragedă Marți Lobsang Rampa este educat de Tzu (fost călugăr – polițist), înalt și puternic – care participase în 1904 la luptele de apărare contra englezilor –, nemulțumit de tinerii acelei epoci: „**actuala generație nu e bună de nimic, e nefolositoare, leneșă, trândavă, dezordonată**” (p. 51). După moartea fratelui mai mare, educația lui Lobsang Rampa este amplificată, apoi, recomandarea astrologilor („**În Tibet totul se hotăra de către astrologie – de la cumpărarea unui iac, la decizia de a urma o anume carieră**”, p. 23), în fine, la vârsta de șapte ani, mama lui Lobsang Rampa dădu o petrecere la care se serviră delicatose rare: flori de rododendron, aripiore de rechin, murguri tineri de bambus, iar astrologii i-au prezis fiului o viață plină de obstacole – intrarea în lamaserie, unde urcă toate treptele inițierii sub îndrumarea lui Lama Mingyar Dondup, devenind în final Lama. Ceremonia Deschiderii Cărții familiei în care erau înscrise înaintașii, faptele și serviciile lor pentru țară și Conducător și discuția cu tatăl său sunt edificatoare: „**Din cauza Legii, celor cu obârșie nobilă trebuie să le fie arătată asprime, în timp ce sârmanilor li se va arăta compasiune... Va fi nevoie să treci printr-o încercare grea înainte de a fi primit în lamaserie... Fiul meu, tu crezi că sunt**

aspru și nepăsător, dar pe mine mă preocupă doar numele familiei. Ți spun: dacă nu treci proba de intrare în lamaserie, nu mai ai ce căuta aici. Veți fi străin în casa aceasta” (p. 53). Ajuns la Chakpori este supus la prima probă de rezistență – meditație timp de trei zile și două nopți, apoi este invitat în lamaserie, unde este încercat la o probă fizică de luptă, urmată de un examen intelectual care a durat șase ore. Maestrul Ucenicilor îl conduce la Părintele Abate care-i spune: „**Marți Lobsang Rampa știi totul despre tine, tot ce a fost prezis... Acum află că la fiecare o mie de călugări, numai unul este potrivit pentru lucrurile superioare, pentru dezvoltarea înaltă... Duceam lipsă de cei care vor purta mai departe știința noastră când țara va fi ocupată de un nor străin... Să posezi forța clarviziunii e dureros, iar să călătorești în planurile astrale cere nervi pe care nimic nu-i poate tulbura și o hotărâre la fel de tare ca stânca**” (p. 65 – 66). Descrierea unei zile de prezentă la slujbe și în sălile de studiu impresionează prin multitudinea și severitatea activităților. Lobsang Rampa devinise un **chela**, adică un elev, un novice, un ucenic. Următoarele trepte erau **trappa, lama, abate**. Se întâlnește cu Lama Mingyar Dondup care-i studiase încarnarea anterioară – Lobsang Rampa era deci un tulku – și îi spune: „**drumul tău va fi greu timp de**

patruzeci de ani, dacă ții drumul drept, dar îți va aduce mari beneficii în următoarea viață. Calea greșită îți va aduce confort, ușurință și bogății în această viață, dar nu te vei dezvolta. Tu și numai tu poți alege” (pp. 75 – 76). Urma să-i facă o operație în creștet care să-i faciliteze clarvederea și atingerea unor performanțe în metafizică și medicină. Operația a fost executată a doua zi după împlinirea vârstei de opt ani, iar Lama Mingyar Dondup i-a spus: „**Tu ești acum de-al nostru, Lobsang. Până la sfârșitul zilelor tale vei vedea oamenii așa cum sunt și nu cum pretind ei că sunt**” (p. 98). În fine, maestru și discipoli sunt invitați de Dalai Lama la Potala, convorbirea cu **Cel Profund** este edificatoare pentru destinul lui Lobsang Rampa. Vizitarea Potalei, descrierea unor performanțe oculte pe care le pot realiza unii lama, inclusiv a celor care viețuiesc un timp în celule zidite, apoi, după ieșirea la lumină se retrag definitiv în celulele lor, în sfârșit, vizitarea unui tunel subteran, a altor lamaserii Drebung, Sera (Bariera Trandafirului Sălbatic), Ganden sporesc cunoștințele noastre despre Tibet. Însă, lamaseria Chakpori avea programul cel mai sever de viață și educație. Cei care nu-i făceau față erau obligați să plece la altă mănăstire (p. 125). Date despre credințele tibetane, inclusiv credința în reîncarnare, precum și ideea că omul nu „**este cea mai**

înaltă și cea mai nobilă formă de evoluție. Noi credem că forme de viață mult superioare se găsesc în alte părți ale cosmosului” (p. 136), apoi existența unei „**corzi de arginț**” ce face legătura între corpurile fizice și ego-ul fiecăruia o întâlnim exprimată și la Mircea Eliade. În prima zi după împlinirea vârstei de 12 ani, Lobsang Rampa urma să dea examen de **trappa** (călugăr medic), împreună cu alți 15 candidați. Toți acești candidați sunt închiși în chilii de piatră și timp de șase zile li se oferă câte un subiect la care se lucra întreaga zi. A urmat o altă perioadă de patru ani, după care urma să susțină examenul de lama. Până atunci multă învățătură, excursii în căutarea de ierburi de leac, ascensiuni cu zmeul, examinarea aurei unei delegații chineze și a unui occidental, participarea la o expediție în nordul Tibetului unde are revelația unei clime extrem de aspre, apoi, un platou cu vegetație luxuriantă, întâlnirea cu yeti („**Lama Mingyar Dondup ne spune că acești yeti erau o întoarcere la un tip primar de rasă umană, care luase un drum diferit în evoluție și care nu putea trăi decât în locurile cele mai izolate**” p. 213). La întoarcere sunt felicitați de Dalai Lama pentru performanța lor, spunându-le totodată: „**Cu cât este mai mare puterea cu atât e mai mică libertatea – cu cât este mai înalt rangul, cu atât slujești mai mult. Și le-aș da pe toate ca să văd ceea ce voi ați văzut!**” (p. 218). Examenul de lama este susținut cu trei zile înainte de a împlini 16 ani. După obținerea titlului de lama a urmat o altă etapă în pregătirea sa elevată în legătură cu existența a trei corpuri de bază: corpul fizic, eteric (magnetic), spiritual (sufletul nemuritor). Însă, în **Evoluția ocultă a umanității** (Editura HERALD, fără an, p. 49), de C. Jinarajadasa aflăm că există patru tipuri de corpuri: fizic, astral, mental și causal. În Tibet – la fel ca și la persii (parșii) din Bombay, v. Vicente Blasco Ibanez **Călătoria unui romancier în jurul lumii**, vol. III, Ed. Sport-Turism, 1984, cap. X, **Turnurile tăcerii** – corpurile defuncțiilor sunt lăsate în seama păsărilor. Înainte de inițierea finală, Lobsang Rampa, împreună cu maestrul său, asistară la pregătirile îmbalsămării unei ÎNCARNĂRI ANTERIOARE, care urma să-și părăsească corpul. În încaperea în care erau depuse aceste corpuri îmbalsamate, Lobsang Rampa este „**atras de un anumit corp – o putere oarecum ciudată mă ținea dinaintea lui. Părea că mă privește, zâmbind atotștiutor. Am simțit o atingere ușoară pe braț și aproape că m-am prăbușit de spaimă. «Acesta ești tu, Lobsang, în ultima tăncarnare. Ne-am gândit că o vei recunoaște»**” (p. 237). Maestrul său îl conduce la următorul personaj și îi spune: „**Jar acesta sunt eu**”. Inițierea finală este lungă, grea, istovitoare, solicitând austeritate, disciplină și meditație. În concluzie, o carte captivantă care ne introduce într-un alt orizont de gândire.

• Carol Popp de SZATHMARY - Vânătoare de păsări

* Lobsang Rampa, **Al treilea ochi**. Autobiografia unui lama tibetan. Traducere din limba engleză: Mariana Buruiiană, Editura Herald, București, 2009.

Primăvara amorului, iubirea este singura moștenire paradiziacă

Voi scrie despre Aurel Codoban, **Amurgul iubirii**, și nu despre Iancu Văcărescu, așa cum sugerează titlul. Suggestia acestuia, întemeiată și pe luna martie în care suntem, ne aruncă mai degrabă în mitologie, fiindcă primăvara înseamnă renașterea naturii. Așa se întâmplă în acea capodoperă mesopotamiană intitulată „Coborârea zeiței Iștar în Infern”, care conține mitul morții și reinvierii lui Tamuz, zeul păstor, ucis de colții unui mistret și locuitor al Infernului zeiței Ereškigal, care era geloasă pe frumusețea zeiței Iștar. Aceasta din urmă își va aduce iubitul din nou pe pământ, dovedindu-se astfel că dragostea este mai puternică decât moartea. Tot despre moartea și renașterea naturii, în fond, este vorba și în cunoscutul mit egiptean al lui Isis și Osiris... În *Imnul creației* din **Rig-veda**, se vorbește despre haosul primordial, adică matern, despre un moment când nimic nu se nascuse încă și care a fost pus în mișcare de o „căldură tainică”, așa cum traduce Eminescu secvența, de o „dorință” așa spune, un fel de „primum movens” de care vorbea Aristotel, adică de un principiu masculin care ar fi transformat haosul în cosmos. Mitul androgenului, din *Banchetul* lui Platon, susține predestinarea celor două jumătăți care se caută pentru a reface unitatea pierdută a lumii...

Mă gândeam că nimeni nu citește o carte pentru altul sau în locul altuia și cu atât mai mult una despre iubire. Ca pe vremuri, totuși, mai toată lumea se pricepe la fotbal, agricultură, învățământ etc. și, cu siguranță, are păreri definitive despre iubire. Nu mai departe acel segment din populația țării, numeros, sau al lumii care privește o emisiune televizată de felul celei „Din dragoste”, ascultând cu evlavie comentariile penibile ale realizatorului care nu are niciun fel de cultură în domeniu. Discursul despre iubire este întotdeauna

subtire. Se simte că cei care vorbesc habar nu au nici de Homer, nici de Platon, nici de Dante sau Petrarca, Shakespeare sau Eminescu. Ce să mai vorbim despre Stendhal, **Despre iubire**, sau celebrele **Studii despre iubire** ale lui José Ortega y Gasset. E nevoie, în dragoste, de cultură? În multe privințe ne ajută natura, marele învățător. În altele, aflăm că unii oameni nu s-ar fi îndrăgostit dacă n-ar fi auzit că există iubirea. Nevoia și dorința nu sunt totuna. *Nevoia* este naturală, e instinctuală, trebuie satisfăcută. Voi spune, reluând pe Schopenhauer, că *specia vorbește în individ* când e vorba de supraviețuirea acesteia. Dar iubirea, care e cu mult mai mult decât instinct, decât sexualitate, e „dorință metafizică”... Acest raport semnalat anterior este un punct de plecare al cărții lui Aurel Codoban, **Amurgul iubirii**, *De la iubirea-pasiune la comunicarea corporală*, Idea & Print, Editură, Cluj, 2004, autor care ne amintește, dacă mai era nevoie, că iubirea îl scoate pe om din „program”: „Dar dacă există vreun loc în care libertatea și spontaneitatea să aibă totuși șanse împotriva mecanismului care suntem noi, să aibă șanse împotriva determinărilor, acel loc este iubirea, în care cel programat se poate revolta sau elibera de programările sale.” Autorul acestei cărți, născut în 1948, a urmat filozofia la Universitatea „Babeș-Bolyai”, la care a devenit asistent, apoi conferențiar și profesor. Susține cursuri de *Filosofia religioasă*; *religiozitate postmodernă*;

Semiologie și hermeneuică (Teoria semnelor și interpretării); Hermeneuica iubirii, Corp, gen și comunicare. A publicat mai multe cărți, între care **Repere și prefigurări; Structura semiotică a structuralismului; Filozofia ca gen literar; Introducere în filozofie; Teoria semnelor și interpretării** etc. A obținut un Premiu pentru Eseu (1983), Premiul Academiei Române 2000, Premiul pentru cartea de filozofie a anului al Fundației Culturale Dacia, vizând lucrarea **Teoria semnelor și interpretării**, 2001... Autorul-filozof își declină intențiile, acceptând ideea că filozofia nu și-ar putea îngădui decât „O introducere filozofică la iubire”, deoarece iubirea, ca obiect de studiu, are un „mai mult” la care filozofia poate numai să aspire. El își propune o „hermeneuică a iubirii”, ceea ce cartea aceasta și este, pentru că omul caută în contextul iubirii, ca într-o poveste (narațiune), semnificații. Numai în iubire *gesturile*, privilegiile, fluctuațiile vocii, un zgomot de fundal, o melodie, felul în care cade lumina etc., toate acestea se cer interpretate, capătă semnificații în universul îndrăgostitului. A obținut din Heidegger, autorul scrie că „Dacă definim omul ca acel punct al contextului Ființei unde semnificațiile trec în comportament, iar gesturile se pot ridica la semnificații, la rândul lui, punctul privilegiat în care această trecere se petrece este acela al iubirii”. Semnificația iubirii și un rezultat al unui sistem de semnificații având legătură cu mentali-

tatea, gândirea, obiceiurile unei societăți, comunități sau grup uman, toate făcând parte dintr-un „cod”, sistem de norme. Iubirea e „polisemică” din pricina multiplelor coduri existente în anumite contexte culturale identificate în multiple momente istorice. Dorința autorului este de a fixa coordonatele codificate ale relațiilor interpersonale bazate pe *dorință* (apetitivitate), sentimente și sexualitate, care au drept scop *erotismul* (plăcerea), în variabilitatea lor istorică și în constituirea lor actuală. E vorba de o hermeneuică a acestor relații interpersonale, în ciocnirea și modelarea lor sub semnul definiției religioase și filozofice a *dorinței* în romanul occidental, într-o succesiune a tipurilor de iubire: erosul greco-latin, *agape* creștină, iubirea-pasiune, iubirea donjuanescă, iubirea romantică, iubirea confluentă (simbiotic-corporală). Autorul observă că *dorința*, pentru toate ontologiile raționaliste de până la Schopenhauer, „este doar un detaliu” și că metafizica, interesată de totalitatea existenței, evită detaliul sau îl ignoră: „Eu vreau să propun o postmodernă ontologie a *detaliului*, care pune în locul ontologiei lui «eu gândesc» o ontologie a lui «eu doresc»”, scrie autorul. Cartea lui Aurel Codoban, deși are atributele unui eseu filozofic prin curajul speculativ, este însă mai mult decât atât, fiindcă mănuieste, la vedere, o bibliografie absolut remarcabilă. Lucrarea e și un semn de curaj al autorului, fiindcă obiectul ei de studiu nu prea se lasă sur-

prins și catalogat și îți scapă chiar în momentul în care crezi că l-ai prins într-o formulă. „Pro-creația” se manifestă în trupuri (la majoritatea) și în spirit (la foarte puțini), ambele având același ideal al iubirii: nemurirea, cum afirmă Platon în „Banchetul”. Dorința e *dorința de nemurire*, adică de Absolut. Dorința e dorința de a fi altceva decât fusesem până atunci, iar a fi altceva înseamnă, fie și simbolic, moartea a ceea ce fusesem. „Te iubesc” înseamnă „Mor de dorul tău”, interpretează autorul. Iubirea este „dorință metafizică”, iar dorința metafizică înseamnă Eros și Thanatos. Dorința metafizică e componenta noastră ceaastă, tânjirea noastră spre Absolut. Iubirea-pasiune, de care se ocupă autorul mai întâi, se întemeiază pe povestea lui Tristan și a Isoldei, care e o parafrază degradată a ceea ce Sf. Augustin numea „a iubi iubirea”. Denis de Rougemont, în **Iubirea și Occidentul**, autor la care Aurel Codoban revine constant, spune că „Tristan iubeste sentimentul că iubeste, mai mult decât o iubeste pe blonda Isolda”. Iubirea-pasiune a fost, în secolul al XII-lea când a apărut ca mod de existență „cultural”, o adevărată religie, iar din perspectivă creștină, o erezie, fiindcă ea nu presupune căsătoria, iubirea - *agape*. E o formă de narcisism, fiindcă fiecare iubeste pe celălalt pornind de la sine însuși. Iubirea - pasiune e o exaltare vizând contopirea cu absolutul, care ne poate scăpa de individualitate. Această formă a iubirii are în structura sa o interdicție, care reprezintă sursa ei. Într-un excurs, Aurel Codoban amintește că atunci când părinții interzic copilului lor să iubească pe cineva, efectul este contrar. Iubirea-pasiune e întreținută de o lipsă, de o interdicție, astfel încât nu iubitul este departe, ci depărtarea este iubitul. Dacă în Occident, în sfârșit, în Europa dragostea este un „cult”, e pentru că zona aceasta prolifează *mitul*, privilegiindu-se mistica, pe când în Orient este vizată magia erotică, sexuală, dezvoltând *ritualul*, tehnicile corporale. Tipul de iubire donjuanescă impune o relație bazată pe putere, pe dominație. Mai nou, după cum se știe, „căutarea” continuă a lui Don Juan are o coordonată tragică... În ce privește iubirea „contemporană”, ea a devenit o „comunicare corporală senzuală” fără nicio „mistică”, fără „dorință metafizică”, o desacralizare, în fond. Ne aflăm sub semnul titlului: **Amurgul iubirii**. Și toate acestea în măsura în care iubirea este singura „moștenire paradiziacă” ce ne-a rămas, singura care ne scoate din „programul” speciei și ne umanizează. Și, după ce am terminat de vorbit despre iubire, ar fi timpul să începem să vorbim despre iubire.

Dan PETRUȘCĂ

Invincibila vară lăuntrică

„Există oameni care se îndrăgostesc de spații geografice și culturale cu dăruirea, profunzimea, cu forța pe care semenii o investesc în marea iubire a vieții lor. Nu întotdeauna pregătiți sufletește, cunosc și ei șocul și vraja celui știut și neștiut totodată *coup de foudre*, revelația dragostei fulgerătoare, și rămân pentru totdeauna prizonieri în plasa sa de lumină”. O astfel de fericită captivă este și Doina Cernica, noua ei carte, numită frumos și nostalgic „Rodos, ultima vară” (Ed. Mușatinii, Suceava, 2011), fiind un mic și savuros jurnal de călătorie, pe care-l citești dintr-o suflare. Scriitoare, traducătoare și jurnalistă culturală foarte activă, înzestrată cu o vie curiozitate și cu pasiune pentru descoperirea sau re-descoperirea valorilor autentice, Doina Cernica știe să transmită emoție, furnizând, în același timp, o sumedenie de informații ținând de civilizația, de cultura locurilor vizitate. Rememorările ei

sunt calde, vibrante, sugestive, pline de poezie, având un farmec aparte, cuceritor. Autoarea scrie pagini „îndrăgostite”, prinzându-și cititorul în mrejele talentului de povestitoare. Reinvie vechi legende, le combină cu multe și interesante referințe literare, cu descrierea impresiilor și senzațiilor proaspete, trăite împreună cu fiica ei, Niadi, cea care a ales Rodosul pentru periplul lor. O „dumbravă minunată”, așa a numit Niadi însoțita insulă, cu rodoni (trandafiri) încântători, roșii ca sângele, suavi și parfumați (un pui de floare și-a adus și scriitoarea acasă, la Suceava, unde stă acum pe pervazul ferestrei), cu puzderie de fluturi, cu anticul colos, cu muzee și mânăstiri, artizani, pictori, dar și cu taverne, tarabe cu suveniruri, cu localnici mândri de insula lor, de miera și vinul vestite. Istorie, vestigii, mitologie, trimiteri la documente, fulgurații poematice, revelații, asocieri frapante, dar și freamătul

vieții de zi cu zi din popasul în „Rodosul rodon” fac din cartea (în format mic, prietenos, de buzunar) Doiniei Cernica un prilej de desfătare, de bucurie a lecturii. Și, implicit, o invitație la călătorie, în sens concret, dar și baudelairean, cu fertile corespondențe în plan spiritual, în imaginație și în amintirea care îmbogățește și hrănește mintea și sufletul celor cu dragoste de viață, dăruțiți cu o „invincibilă vară lăuntrică”.

Carmen MIHALACHE

Gheorghe Crăciun - Pactul somatografic sau împăcarea cu sinele dublu

Pactul somatografic (Pitești, Editura „Paralela 45”, 2009) este ultima carte publicată a lui Gheorghe Crăciun. Din nefericire, *post-mortem*; din fericire, pentru că autenticitatea ontologică a operei o impune ca datorie morală prietenului său, Ion Bogdan Letter, cel care prefațează și îngrijește ediția. Dar, mai mult decât atât, cel care dezvăluie și ueză de toate resursele biografiei comune, pentru ca această ultimă carte să nu trădeze esența de „trup” și „literă” a întregii opere semnate de Gheorghe Crăciun – absorbția vieții în text.

Privită în singularitatea ei, lucrarea nu e mai puțin provocatoare: ea propune o altă grilă de lectură a prozei românești din ultimii 50-60 de ani, care să caute în scriitura fiziologia, sangvinitatea, fluxurile somatice ale autorului, mai exact ritmul vieții care scrie și se scrie. Ca orice provocare „crăciunizată”, această grilă autentică și calea inversă: lectorul caută în text senzorialitatea autorului, însă, în același timp, e invitat să-și dubleze identitatea, prin inventarea unei a doua conștiințe, a lucidității ce înregistrează fluctuațiile propriului ritm cardiac, provocate de actul lecturii. Totul, pentru terapia obsesiei care l-a însoțit în întreaga viață și operă: intensitatea trăirii, confirmarea actului de a trăi prin și în scris; și pentru existența la puterea a III-a: a scriitorului, a textului și a cititorului. Așadar, „vom căuta în cazul fiecărui autor vocea sa, cu identitatea irepetabilă, respirația lui sintactică, morfologia mișcărilor sale de repliere asupra fisurii esențiale. Ideea mea e aceea că motivațiile scrisului sunt în majoritatea cazurilor de natură corporală. În raportul dintre eul scriitorului și text, corpul poate părea un leș, un surplus, un atavism inutil. **Pactul somatografic** la care mă gândesc aici salvează corpul de la sacrificiu și dă astfel corporalitate lumii scrise” (p. 38).

Gheorghe Crăciun cunoaște atât „mecanica fluidă” de funcționare a scriiturii, cât și pe cea a receptării: „Pe cititor nu-l interesează decât în rare cazuri motivațiile scrisului. [...] El caută, de fapt, seducția. [...] Dar ceea ce el nu știe este faptul că seducția este efectul indirect al unui tip

special de egocentrism, de egoism, mai degrabă, consubstanțial creației. O carte bine scrisă nu va fi niciodată focalizată asupra celui care citește, ci asupra celui care scrie și care oferă astfel spre lectură lucruri seducătoare de a căror putere de seducție de multe ori nici nu este conștient.” (p. 37) De aceea, la niciunul dintre autorii „consultați” somatografic (Mircea Horia Simionescu, Simona Popescu, Radu Petrescu, Ștefan Agopian, Mircea Nedelciu, Tudor Topa, Gheorghe Iova, Livius Ciocărlie, Daniel Vighi, Gabriela Adameșteanu) nu contează epical, trama, ci doar „drama” actului de a scrie, investigată cu maximă luciditate și științificitate medicală. Scrisul mehașist este supus unor „analize psiho-onomastice” care arată nesuferința agonică a autorului, echilibrul ființei sale, și conduc la diagnostic: MHS este un „scriitor-instituție”, care „privește lumea de pe poziții privilegiate, cuprinzătoare, instituționale în ultimă instanță”, căci „are oroare de sânge, dezordine, stările brute și lipsa de măsură”. Pentru Simona Popescu însă, „cerebralul e doar un turn de control în concretul textului. Se poate vedea că Simona scrie și cu burta, genunchii, părul, papilele gustative, memoria culturală a lumilor analogice din vârful degetelor.”

Această metodă de relectură a prozei românești contemporane se eliberează de limitările clasice ale obiectivității și impersonalității critice; mai mult decât atât, ea caută în text maxima subiectivitate a autorului, capabilă să trezească propria subiectivitate senzorială a cititorului. Dacă „Simona scrie cu burta, genunchii...”, la fel ar trebui să fie citită, pentru a găsi în text „sufărâna, neputința, dilemele, căderile și izbânzile, rătăcirile, disperările și juisările celui pornit în căutarea

limitei”, adică „ingredientele seducției”. În proza lui Radu Petrescu, scriitor cu care Gheorghe Crăciun prezintă afinități textuale și ontice, sunt denunțate unele topos-uri obsesive, reluate și despicate în fiecare text, în semn de fidelitate pentru propriul real interior: însemn de autenticitate.

În fapt, lăsând la o parte concepțiile (deși e posibil și la acest nivel o lectură în relație: „*scrisul la limită*” — scrierea în transparență), fișa somatografiei lui Radu Petrescu descrie și corpul textual al lui Gheorghe Crăciun: „*Radu Petrescu este primul mare prozator român pentru care la limitele ființei se află scrisul, actul*

de a scrie și — ca un reflex al lor — literatura. Drept urmare, toate energiile scriitorului sunt concentrate asupra acestor limite. Ființa e livrată cu voluptate acestor limite și lăsată să-și definească sensibilitatea, reacțiile, «puterea de luptă», capacitatea de a genera limbaj și de a impune semnificație» (p. 52). Această dilematică existență la limita dintre viață și text acaparează și proza lui Gheorghe Crăciun, iar căutarea ei în orice fel de „literă” (ficțională, critică, eseistică etc.) se naște din fidelitatea față de propria obsesie; adică tot din autenticitate. Atingerile de profunzime între cei doi prozatori nu sunt greu de înțeles, din moment ce, „*biografic*

• Lucreția Mihail Silion - Peisaj

*vorbind, Radu Petrescu e o ființă cu totul specială. Pentru el, o durere de masele e o formă de plictiseală, dar e de ajuns să vadă la Londra, în Tate Gallery, **Meninele** lui Velasquez în original pentru a-l apuca durerile abdominale. E o natură haptică (sensibilă la cele mai mici pulsivități și reprezentări ale corpului interior), pe care însă cultura, lectura, caligrafia, desenul, scrisul în act o disciplinează (o geometrizează, îmi vine să spun, în acord cu Herbert Read că adevăratele reprezentări plastice ale lumii apar în obiectivitatea lor abia o dată cu descoperirea geometriei)”* (p. 54)

Dar de ce „îi vine autorului să spună” în limbajul lui Herbert Read despre Radu Petrescu? Pentru că esența viziunii sale despre corporalitatea literaturii i se datorează, într-o anumită măsură. Idei presimțite (și apoi resimțite intens pe întreg parcursul literar) se luminează în contact cu articolele acestuia, *Imagine și idee și Originile formei în artă*: „Un autor a cărui gândire m-a marcat profund încă de prin 1970, când l-am descoperit, a fost Herbert Read. [...] Ce mi-a plăcut, atunci când l-am citit prima oară, a fost accentul pus în explicarea faptului artistic pe percepție, trăire, inconștient, corporalitate. Conceptul său de «vitalism» mă sedusese...” Și apoi, revelația „Am recitat eseu de mai sus [Trup și literă, adaug] și abia acum îmi dau seama în ce considerabilă măsură paginile lui sunt îndatorate unei revelații livești de la o vârstă încă a formației. Inconștient, evoluția mea a însemnat poate un transfer al ideilor lui Herbert Read din domeniul artelor plastice în cel al literaturii.” (Frumoasa fără corp, p. 379)

Exemplificarea pactelor somatografice ar putea continua, însă în defavoarea unei minime somatografierii a autorului, absolut necesară, deoarece numai ea autentifică metoda și o fereste de pericolul receptării superficiale, ca răspuns la nevoia patologică de nouitate. În mare parte, **Pactul somatografic** este scris în spital, începutul chiar la Terapia intensivă, când, „din patul-fotoliu high-tech în care zace, sprijinit de perne înalte care să-l susțină, conectat încă la aparate”, îi cere prietenului său să-i aducă „niște reviste literare mai noi”; a doua zi, „plusează: vrea un pix și-un carnet de făcut însemnări”. A treia zi mărturisește: are „o idee de reinterpretare a prozei românești contemporane — și un titlu: **Pactul somatografic**.”

Adăugând că întreaga operă de până și după atunci, fie eseistică, științifică sau ficțională, n-a căutat decât „*scrisul ca formă de rezistență la agresiunile unui trup ce suspectează lumea de irealitate și, mai mult decât atât, o trăiește așa, ca pe o fragilă iluzie*” (Frumoasa fără corp), putem avea convingerea unei scrieri încheiate, a unui sistem scriptural care trăiește. Și „poate că — măcar simbolic, măcar ca speculație utopică — scrisul de atunci, scrisul la limită, pe limita dintre viață și moarte, îl va fi salvat...”, așa cum speră prietenul și editorul său.

Ioan DĂNILĂ

Cristina POPESCU

Fascinat de document – Ion Nuță

O adevărată vrajă produce cuvântul rostit ori scris, dacă are pecetea autohtonului. Auzit de oameni de încredere (nu oricine putea fi investit cu calitatea de informator dialectal), devenea dintr-odată document oral, eventual convertit în scris. De câte ori l-am auzit pe Ion Nuță vorbind despre viața de cercetător științific la Institutul de Filologie Română „Al. Philippide” din Iași, de atâtea ori mă descopeream îmbogățit cu temeuri de cunoaștere a limbii autentice și tot de atâtea ori mă ambiționam să-i urmez pilda. Începuse cu studierea graiului ceangăilor din Moldova — subiect repede abandonat, din pricinii obscure —, după care s-a dedicat total, împreună cu Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion-Horia Birleanu, alcătuirii „Noului atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina” (1987) și, cu o altă echipă, la realizarea „Tezaurului toponimic al României” (două volume, 1991-1992). Ca atare, prima și cea mai puternică linie a personalității sale științifice este cea de lingvist, mai precis de dialect-

tolog. Din teza de doctorat se poate spune că au izvorât cele două lucrări lexicografice tipărite în 2009: „Dicționar viticol” (322 p.) și, respectiv, „Dicționar pomicol” (460 p.). Un amănunt: ambele lucrări au pe copertă o literă în plus la prenumele autorului. Nu Ioan Nuță le-a scris, ci Ion Nuță, cum corect apare pe pagina de gardă. Greșeala editurii seamănă cu o alta, comisă de Serviciul acte de studii de la Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași. Povestea prin anii '90 fostul profesor de dialectologie de la Bacău că a trebuit să piardă timpul prin tribunale pentru că o secretară neatentă a trecut drept titular al diplomei de doctor în științe filologice pe Ioan Nuță, în loc de Ion Nuță...

Îndatorat obârșiei basarabene (n. 1937, Bălți; d. 2011, Iași), ne-a lăsat o bună culegere de studii pe tema limbii și culturii românești de dincolo de Prut (2007). Andrei Vartic, semnând prefața, consideră justificat că „această carte poate fi un dicționar de reprezentare al poporului român în mediile diplomatice ale lumii”.

Ca editor, de la Ion Nuță avem scrierile Matildei Cugler-Poni, ale lui Al. Lambrior, E. Lovinescu, Al. Mateevici, Titus Hotnog, iar ca publicist, i-am întâlnit semnătura, printre altele, în „Ateneu”, cu recenzii („Termeii creștini în onomastica românească”, de Simona Goicu, 1999; „Dicționar de termeni cromatici”, de Eugen Bulai, 1997; „Istoria bisericăscă”, de Samuil Micu s.a.), opinii („Ortografia română, încotro?” — 1993) sau articole omagiale („Gramatica lui Alecsandri”, în numărul special dedicat în 1990 centenarului scriitorului născut la Bacău).

Facultății de Litere din orașul nostru i-a adus, din 1993 până spre 2005, un suflu nou, marcat de o conduită științifică impecabilă și de o sfătoșenie aducătoare de bună roadă pentru studenți și colegii mai tineri. La cărțile pe care deja i le știm, așteptăm să se adauge — prin osârdia soției, prof. Nadejda Nuță — proiectele editoriale aflate pe masa de lucru, pentru că avem dreptul să ne înmulțim informația lingvistică dintr-un izvor secat prea curând.

Din corespondența lui Mihail Sebastian cu Ion Călugăru

Mihail Sebastian continuă să fie un subiect interesant în lumea literară. Jurnalul său a făcut posibil acest lucru, iar corespondența sa, încă neadunată într-un volum, completează portretul scriitorului, aduce o nouă perspectivă asupra relațiilor interumane și conturează profilul unei epoci pe care o privesc nostalgic din ce în ce mai multe persoane. După finalizarea cercetării doctorale, am simțit că timpul îmi va revela noi documente și acest lucru nu a întârziat să se întâmple.

În prima monografie dedicată lui Mihail Sebastian în 1968, Cornelia Ștefănescu a inserat o imagine cu o dedicație adresată de scriitorul Ion Călugăru, însă relația dintre cei doi se poate interpreta azi prin compararea memorialisticii și a schimbului epistolar. Investigația pare dificil de realizat, deoarece numărul de scrisori care s-au păstrat nu este destul mare, iar jurnalul lui Ion Călugăru încă nu și-a găsit un editor. Grație generozității Corneliei Ștefănescu, ce mi-a încredințat jurnalul lui Ion Călugăru și care mi-a îndrumat demersul critic, azi pot publica fragmente din documente inedite.

Prima scrisoare pe care Mihail Sebastian i-a trimis-o lui Ion Călugăru este datată *Paris, 18 octombrie 1930*, din perioada studiilor doctorale. Ion Călugăru publicase *Abecedarul de povestiri populare* și a simțit nevoia să afe un punct de vedere cu privire la volum din partea unei persoane care s-ar putea regăsi din punct de vedere emoțional în universul cărții. Mihail Sebastian a citit imediat volumul trimis și a ținut să-și exprime impresiile mai întâi într-o scrisoare. Cei doi au fost colegi în redacția ziarului *Cuvântul* și se cunoșteau de prin 1929 de când Mihail Sebastian a scris prima notă despre nuvela *Năpasta Varvarei* publicată de Ion Călugăru în *Tiparnița literară*. Au urmat alte cronici în același ziar, dar și în *România literară*, *Rampa*, *Reporter*.

În *Abecedarul de povestiri populare*, Mihail Sebastian își regăsește copilăria și exprimă cu sinceritate acest sentiment coroborând pasajele descriptive cu informațiile pe care le asimilează la Luvru din pictura lui Marc Chagall.

Relațiile dintre cei doi se răcesc în timp. Motivele sunt ușor de speculat: războiul, orgoliile amândurora, preocupările diferite, nevroza lui Ion Călugăru, care începe să se agraveze etc. Pe 19 iunie 1941, Mihail Sebastian a notat în jurnalul său impresiile în urma unei întâlniri: *Călugăru, văzut după câteva luni, e neschimbat. Același om mic, nervos, confuz, isteric, obsedat de la Cuvântul. A scris o piesă cu Ion Botezătorul. A scris o piesă cu Charlot pentru teatru și cinematograful, după o formulă tehnică nouă. A scris un volum de versuri Idiș. Timp de o oră mi-a vorbit despre el, despre scrierile lui, mi le-a povestit, a recitat. Vorbește teribil de repede, fără măcar să controleze dacă-l ascuți sau nu. Nu pune nicio întrebare, nu așteaptă niciun răspuns: vorbește, vorbește, vorbește. Cât despre războiul cu rușii, îl vede absolut imposibil. E o născocire propagandistică engleză. De altfel, Hitler, dacă ar îndrăzni să-i atace pe ruși, ar fi zdrobit. M-am despărțit de el ridicând din umeri și fără să-i fi spus niciun cuvânt. La ce bun? Deși nu se mai văd des, Mihail Sebastian a continuat să scrie despre opera lui Ion Călugăru, iar în activitatea didactică, preocupat să le formeze elevilor să-i puncte de vedere cu privire la literatura contemporană, organizează diferite expoziții. Acesta este motivul care l-a determinat să-i scrie din nou. A doua scrisoare trimisă lui Ion Călugăru a fost redactată pe o foaie cu antetul *Liceului Teoretic de Băieți Cultura B*, unde Mihail Sebastian a funcționat o perioadă ca profesor. Datată 3 iunie 1942, scrisoarea ilustrează că dincolo de*

micile animozități, Mihail Sebastian apreciază talentul confratelui său.

Încercarea lui Ury Benador, Ion Călugăru și Emil Dorian de a înființa un sindicat al scriitorilor evrei în septembrie 1944 l-a găsit nepregătit pe Mihail Sebastian în a accepta o asemenea propunere, care a venit după separarea de Lucreția Pătrășcanu și pe care a interpretat-o drept o cursă. Astfel, ruptura dintre cei doi pare să fie definitivă. Coroborând informația cu notele din jurnalul lui Ion Călugăru, din care păstrez 46 de caiete, descopăr că Mihail Sebastian a fost privit cu invidie și calificat drept oportunist. Motivul ar putea fi pus pe seama schimbărilor sociale și politice din epocă, iar dispariția prematură a lui Mihail Sebastian a închis orice posibilitate de reconciliere între cei doi. Imaginea asupra acestei relații va putea fi judecată corect după publicarea memorialisticii lui Ion Călugăru. Până atunci ... publicarea celor două scrisori poate fi considerată un eveniment premergător.

Gabriela Gîrmecea

Centenar Emanuel Elenescu

Cu un an înainte de a pleca: „Să mă întâlnesc cu Brahms”, cum obișnuia să glumească, maestrul a dirijat în Bacău. Avea să fie ultimul său concert aici unde a venit în fiecare an începând din 1961. Asocierea carierei sale cu Bacăul nu era întâmplătoare. Născut la Piatra-Neamț în 1911, pășeste în Bacău pentru a urma Liceul Ferdinand, absolvit prin bună înțelegere din partea directorului: „Dă-i drumul dobitocului că se face lautar”. Remarcat de Mihail Jora, e adus la Orchestra Radio, ca fagotist, instrument la care renunță în favoarea dirijatului ce avea să-l consacre. Muzicieni de talia lui Enescu, Jora, Rogalski, Perlea, Ciolan, Silvestri, Alessandrescu, Mengelberg, vor contribui decisiv la afirmarea națională și internațională de mai târziu. „Sunt dirijor – îi mărturisise lui Iosif Sava – pentru că am lucrat 20 de ani ca fagotist în orchestră”. A trăit șansa de a nu fi înconjurat

de mediocri și uzurpatori, ceea ce i-a permis să i se recunoască potențialul artistic, atât ca director de ansamblu cât și compozitor. Disprețuitor al savanteriei bombastice și fandosellor intelectualiste, nu se sfia să-și sfichuiască interlocutorii împănăți cu pretiozități.

Firesc, bonom, mucalil, generos și cu o subțirime de spirit aparținând unei lumi ce a apus și se stinge cu viteza luminii, Elenescu a reprezentat pentru casta iubitorilor de muzică o oază de normalitate binefăcătoare, de fiestă neconvențională, un model moral și etic necontrafăcut, lipsit de duplicitate ipocrită, de cabotismul uzual și apetitul ostentativ pentru gonflarea artificială a personalității. Am ales, la această rememorare a maestrului, să amintesc, despre omul Elenescu pentru că în inflația de vedete de toate soiurile și mărimile între care trăim, prea arareori mai avem prilejul să captăm

imaginea antropică a celor ce ne sunt impuși drept staruri. Mereu tânăr în spirit, acuzându-i deseori pe orchestrații că interpretează „bătrânește”, Elenescu avea calitatea rară și profund umană de a se bucura de „nemicur”, de acele lucruri mărunte și aparent nesemnificative care constituie o realitate deseori trecută cu vederea în graba noastră de a ne face loc în viață. Degajat, modest, natural și persiflant până la autoironie, devenea cu totul altă persoană în fața marii sale iubiri: muzica, unde nu accepta jumătăți de măsură. „La orchestră e dictatură, nu democrație”, e sloganul său rămas deviză. Filarmonica „Mihail Jora” l-a omagiat în această primăvară, la 100 de ani de la naștere, printr-un concert în avanpremierea căruia au vorbit câțiva muzicieni ce l-au cunoscut și iubit: Petre Sbârcea, Ilinca Dumitrescu și subsemnat. Îți mulțumesc că ai existat, excelență, oriunde te afli acum!

Ozana KALMUSKI - ZAREA

Scumpe prietene,

Am primit „Abecedarul de povestiri populare” ieri dimineată. L-am citit ieri pe seară. L-am recitit azi.

Spune-mi de unde iei dumneata curajul de a striga lucrurile pe care le strigi, de a răcni de nu știi ce mare durere și de a da în același timp impresia că te amuzi și că-i amuzi? Spune-mi cum faci dumneata de răzi, când de la un cuvânt la altul, de la o pagină la alta, eu simt că ascunzi o nenorocire și o disperare ce stă să crape?

Ascultă-mă: am vorbit uneori, mai amărâți, mai bine deschiși, despre o mie de lucruri, despre literatură, despre talent, despre critică, despre cărți și despre alte năzbâții: cartea dumitale n-are nimic de-a face cu ele. Cred că așa fi incapabil să o comentez: să stabilesc criteriile, să discut calități. E un act de viață: asta e. Se agită ca un om, aleargă, renunță, se zbate, se înalță în sinea ei, caută ... Niciodată, niciodată n-am simțit cuvintele tășnind mai direct, mai desperante, mai vii. Am impresia că duc în ele fâșii de viață proprie cu zimții însăngeratai ai unei roți care strivește un om. Are să spună lumea că ai talent sau temperament sau fantezie. Asta să fie? Nu știu. Știu doar că vorbele care pe mine mă nervează ca un material ce ține de viață, pe dumneata te slujesc și te ascultă. E o frenezie în fraza dumitale, o eliberare, o goană ...

Dar mai ales trebuie să-ți spun că m-a emoționat în Abecedarul dumitale câteva imagini, care aparțin copilăriei mele de ovrei sărac, că am rețut cu dumneata tristețea ulitelor ovreiești și disperarea peisajului de sâmbătă. Beția lui Divide revelat între ierburii și animale, departe de cărți și mizerie, are în halucinația ei ceva din dorul nostru, al celor care am trăit la fel cu ei, după soare și câmp. Iartă-mă dacă recurg la termeni idilici. Mă forțezi. Cartea dumitale e o carte câmpenească. Cunoști peisajele lui Marc Chagall? Eu am văzut aici vreo două-trei și sufăr încă de amintirea lor. Dumneata scrii cu penița pe care ar fi vrut-o Chagall dacă ar fi făcut literatură. El pictează cu penelul pe care l-ai fi avut dumneata dacă ai fi fost pictor. E în amândoi același suflet tragic văzut în abstracții și aceeași năzuință spre real, spre proaspăt, spre pipăibil, aceeași năzuință inutilă pe care nici el, nici dumneata, nici eu și nici nimeni din neamul nostru amarât nu are să o înfăptuiască vreodată.

Te rog să crezi în buna mea prietenie și în calda mea admirație.
Mihail Sebastian

P. S. Locuiesc, de la întoarcerea mea la Paris, în alt cartier decât cel din vară. Adresa mea e: Mercider-Hotel 330, Rue de Vaugirard, Paris XV.

Astfel se explică marea întârziere cu care cartea dumitale mi-a ajuns. Trimisă în Rue de la Clef, ea m-a așteptat acolo câteva zile. Pe urmă a fost expediată la Annecy, de unde eu eram deja plecat. În sfârșit, mi-a fost retrimisă de acolo aici, la noua mea adresă.

Ți-aș fi recunoscător dacă ai voi să o comunici în redacție și la administrația cui trebuie.

Voi scrie într-o zi sau alta un fileton despre „Abecedar”. Astăzi n-am vrut însă să mă dispensez de păcăleala de a-ți spune direct lucrurile pe care le-am simțit imediat.

Directiunea Liceului Teoretic de Băieți
Cultura B

3 – VI – 1942

Dragă Călugăre,

Liceul meu organizează cu prilejul sfârșitului de an școlar, o expoziție a scriitorilor evrei. Te rog, te rog mult, dă-ne câteva volume, o pagină de manuscris și o fotografie. Te asigur că toate vor fi păstrate cu mare grijă și îți vor fi înapoiate îndată după închiderea expoziției.

Îți mulțumesc și în numele școlii și în numele meu.

Mihail Sebastian

literaturbahn

Marius MANTA

La porțile moscheii

Kader Abdolah este pseudonimul scriitorului iranian de succes Hossein Sadjadi Farahani, născut în 1954. În bună măsură, spațiile lumilor create în romanele sale se hrănesc inclusiv din evenimente biografice. După ce scrie două romane în persană despre viața ayatollahului Khomeini, este nevoit să își părăsească țara natală și să capete azil politic în Olanda, devenind un prolific scriitor de limbă neerlandeză. „Vulturii” este prima carte publicată în țara de adopție, un volum de povestiri care s-a bucurat la vremea apariției de ecouri favorabile din partea criticii. Ulterior, va reveni în viața literară cu un nou volum de proză scurtă – „Fetele și partizanii”; proiectele sale devin din ce în ce mai convingătoare, prozatorului îmbrăcând haina de romanțier odată cu „Călătoria sticlelor goale”, „Cuneiform” și „La porțile moscheii”.

Ultimul se autoînstituie într-o scriitură densă, plină de semnificații, ce își poartă cititorul într-o lume plină de ciudățenii. Deși nu obișnuiește întotdeauna să consulte părerea cititorului fără o pregătire specială în domeniul criticii literare, de această dată am urmărit pe internet câteva review-uri – că tot e la modă cuvântul! Parțial mirat, am văzut cum europeanul pare să crediteze din ce în ce cu mai însemnată fervoare „literatură exotica”, apreciindu-i acesteia un nou tip de sugestie. Unii au văzut în Kader Abdolah urmașul lui Eco din „Numele trandafirului”, pentru ca alții să îl așeze în continuarea unor romane mai comerciale, stil Dan Brown. Deși deloc comparabile, aproape injurios, un roman precum „La porțile moscheii” are câte ceva din ambele. Ar trebui reținut că în 2008 scriitorul iranian a publicat o carte despre viața profetului Mohamed, volum ce se vinde împreună cu propria sa traducere în neerlandeză a „Coranului”. Așadar, din cele prezentate anterior, în chip cert avem de-a face cu o manieră

inedită de a combina realitatea cu arta scrisului, având drept punct de referință sistemul de credință islamic. Kader Abdolah face parte din tagma celor ce își caută inițierea în actul cultural nedismulmat, viu și problematizant.

„La porțile moscheii” e mai curând locul cel mai nimerit de întâlnire pentru membrii unei familii importante. Figura principală a volumului este Aga Djan, fratele imamului Alsaberi. Aga Djan străbate de la un capăt la altul paginile cărții, devenind un liant pentru desfășurarea coerență a evenimentelor ce se succed când rapid, demonstrând o coerență de invidiat, când lăsând loc unor pasaje încărcate de un lirism tulburător. Shabbal este fiul muzeiului, cel din urmă fiind o figură la granița realismului magic specific romanelor lui Marquez. „In mod normal, unui nevăzător îi era imposibil să îndeplinească slujba de muezin, întrucât trebuia să vadă când imamul se înclina, când bătea mătânii și când se ridică. Pentru Aga Shodja, acest lucru nu era necesar, pentru că imamul ridica ușor tonul când se pleca sau îngenunchea. Muezinul avea un fiu de paisprezece ani, pe nume Shabbal, și o fiică, Shahin, care era căsătorită. Soția lui murise de o boală gravă, dar muezinul refuzase să se recăsătorească. Totuși, uneori se întâlnea, în munți, cu diverse femei. Din când în când, își puneă pe el hainele cele mai bune, își lua bastonul și se făcea nevăzut pentru o vreme. Cât lipsea el, fiul său, Shabbal, îndeplinea slujba de

muezin al moscheii: el era cel care urca în minaret și cânta azanul, chemarea la rugăciune. După rugăciune, câțiva bărbați din bazar îl însoțeau pe imamul Alsaberi până acasă. Aga Djan întârziea mereu la moschee, să mai schimbe o vorbă cu credincioșii. În general, era ultimul care se întorcea acasă”. Dacă nu e privit din perspectiva lucrurilor ce se vor întâmpla, tabloul citat pare a fi un clasic. Immediat însă, peste doar câteva paragrafe, se lasă intuitiv forța destinului potrivit.

Romanul lui Kader Abdolah mărturisește lupta omului cu sine însuși dar și cu o parte din matricele identitare ale individului. Tradiția înțelege mersul vieții după propriile-i legi, chiar dacă, din ce în ce mai evident, până și orasele recunoscute pentru gradul înalt de „conservatorism” vor plăti tribut noilor descoperiri. Vorbim, asadar, despre încă o luptă dintre nou și vechi, dintre ceea ce unii își asumă ca fiind corect, în timp ce partea adversă mizează pe câștiguri de moment ori tehnologii avansate. Aga Djan, Alsaberi, alături de ceilalți rămân oponenți ai Șahului, așadar ai politicii agraate de americani. Suntem în anii când omul face primul pas pe Lună. E un eveniment peste care nici Lumea Veche nu ar trebui să treacă, cât timp își păstrează intenția de a-și păstra supremația: „Omul va pune piciorul pe Lună și dumnea-ta nu știi nimic. Pentru dumnea-ta nu este probabil un lucru important, pentru Alsaberi nici atât.

Însă americanii vor înfinge steagul lor în solul Lunii, iar imamul orașului habar nu are despre aceasta. Nu se spune o vorbă în predica lui. Ar fi trebuit ca, măcar în această seară, să spună câteva vorbe, dar el habar nu are, și acest lucru nu este bun pentru moschee. În moschee trebuie să se vorbească și despre ceea ce se întâmplă în jurul nostru”. Treptat, lumea islamică este invadată de radio, televizor, săli de cinematograf. Știrile se succed cu înțreită viteză, raporturile dintre oameni au de suferit; membrii ai aceleiași familii devin dușmani, în timp ce salvarea vine doar pentru cei care reușesc să își păstreze echilibrul. În subsidiar, romanul poartă convingerea că orice greșală va fi plătită, că tot răul făcut se va întoarce. Efectul bumerangului va fi și mai bine adus în prim plan odată cu schimbările politice. „La porțile moscheii” e o bucată din fiecea unei societăți măcinate de revolte, ideologii perdante. Dintre destinele cărții, poate cel mai nefericit este cel al lui Galgal, figură a tortionarului. Inițial, îl găsim alături de Shabbal, pe care îl învață că „astfel de lucruri nu apar în manualele școlare. Ceea ce voi trebuie să învățați este o versiune falsificată a istoriei. [...] America avea nevoie de Iran pentru a deveni o super-putere mondială. Iranul, se știe, ocupă o poziție strategică în Orientul Mijlociu, având ceva mai mult de două mii de kilometri de frontieră comună cu Uniunea Sovietică. [...] Șahul nu este decât o mari-

oneta și trebuie să plece, iar americanii să se ducă și ei cu el”. Galgal era fascinat de figura carismatică a ayatollahului Khomeini, ale cărui interese va ajunge să le deservească întru totul. Reintors din exilul parizian, Khomeini îl numește pe Galgal drept judecător a lui Allah și îi cere acestuia să nu cruțe niciun dușman, chiar dacă i-ar putea fi părinte, copil ori frate. În chip tragic, situații aparent neverosimile au loc; *Tribunalul Islamic* constituie instanța supremă iar chipul dreptății cunoaște avataruri hidoase.

Dincolo de toate acestea, peste dinamismul ce străbate firul epic, se așază sub forma unui șirag (cu înțelesuri ce se cer a fi căutate) secvențe încărcate de un lirism aparte: printre multe altele, constatăm bucuria a două bătrâne în clipa când înțeleg că au fost alese pentru un pelerinaj către orașul sfânt - mai mult, moartea acestora pare a restabili, fie și pentru ceva timp, sensurile firești ale casei lui Aga Djan. Apoi, stoia acestuia – Fagri Sadat ori Sopâră – copilul diform al unei relații aflate sub semnul păcatului, moartea lui Djawad, dublată de dorința respectării legii străbune a îngropării devin simbolurile unei lumi ce se cere a fi re-valoriată. Toate acestea se întâmplă la porțile moscheii, singurul loc unde sufletul își poate izbăvi păcatele; Moscheea, pentru fiecare, într-un fel sau altul, e dimensiunea metafizică a tainicilor răspunsuri provocate de labirintul vieții. Cei echilibrați, deci liberi, le vor găsi. „Moscheea veche, nici nu se știe când a fost ridicată, și-i plină de taine. Nu trebuie să mă întrebăți cine intră sau cine iese din pivniță, pentru că nu am habar. Toate moscheile vechi sunt la fel. Uneori aud zgomete de cetate, sau pași care umblă prin noaptea, ori voci ce abia se aud: moscheea are propria ei viață. Cine doarme aici trebuie să-și înfunde capul în pernă și să închidă ochii, fără a mai lua în seamă toate ciudățeniile”.

(urmăre din pag. 24)

Raphael Sorin, făcând aluzie la precedenții laureați (precum Paule Constant din 1998).

Nu doar că acel copil teribil al literaturii și al presei franceze s-a îmblânzit, dar pare că și conjunctura îi era favorabilă în absența unui redutabil challenger. Teama de ridicol – „Când mă duc în străinătate, mi se vorbește non-stop de Houellebecq”, repeta insidios Bernard Pivot -, tratată problemei ca o victorie de la sine înțeleasă – același Pivot -, parafrazându-l pe Sollers din 2005, titra ritos: „La Carte gagnante de Houellebecq” („Harta învingătoare a lui Houellebecq”) și vorbea despre o „operă majoră care face onoare literaturii”, „un mare romancier” și de sentimentul că „Acesta este Goncourt-ul”. Tirul marilor elogii venind de la Pivot, Fr. Chandernagor s.a. a estompat vocile contestatarilor și s-a ajuns la o victorie decisivă și rapidă: un singur tur, un minut și 29 de secunde și Claude Durand constată malițios că „Academia Goncourt a sfârșit prin a primi Premiul Houellebecq”.

Așadar, în seara de 8 noiembrie 2010, în care mulțimea se inghesuia la Odeon, acolo se desfășura deznodământul acestui triumf îndelung pregătit și anunțat, cel care avea să schimbe până și imaginea institutiei pe listele căreia cititorul poate găsi, mult mai des, cărți valoroase. S-au mai schimbat și juratii, cu unii care par a citi mai mult decât precedentei lor, după cum crede Daniel Garcia. „Atacarea Houellebecq” din 1998 – cum a titrat *Le Monde* cu un an în urmă – crease un soc salutar cu percuție întârziată dar care, în cele din urmă, nu și-a mai ratat ținta.

La carte et le territoire

II. O biografie arhetipală

Toate comentariile franceze, pe care le-am putut parcurge, fac referire la biografia autorului dintr-un motiv foarte transparent: viața acestuia devine scenariul arhetipal în planul factologic, narativ al cărților sale iar Michel, protagonistul, este în mare măsură un alter-ego, o proiecție ficțională a autorului. Mai ales relațiile cu părinții, facil psihanalizabile, sunt reiterate de un protagonist, mereu același Michel. Pe adevăratul său nume Michel Thomas, scriitorul s-a născut în 1958 (după unii în 1956) la Reunion (în insulele franceze), ca fiu al unui ghid montan (tata) și al unui medic anestezist(mama), care s-au dezinteresat de fiul lor și l-au trimis inițial în Algeria, la bunicii materni, apoi la bunica paternă (singura ființă pe care a iubit-o și de la care a adoptat pseudonimul literar). Mai târziu a fost intern la Liceul Henri Moissan din Meaux (despre care are amintiri neplăcute) și a absolvit cursurile unui institut agronomic (de unde pasiunea sa pentru problematica teoriilor științifice care ocupă spații largi în ficțiunea epică). Era supranumit „Einstein” pentru inteligență, capacitate de reflecție și de analiză și se preocupa de îmbunătățirea propriului I.Q., de la 140 la 150. A absolvit și forme de pregătire artistică,

precum „Ecole nationale superieure Louis Lumiere”. După o perioadă dificilă (șomaj, căsătorie, copil, divorț), face o depresie nervoasă și se internează pentru odihnă. Într-un text din 2005, *A muri*, conceput ca un ecou final pentru *Rester vivant, methode* (1991), ca și în interviurile din *Lire* (cele din 1998 și din 2001), M. H. face mai multe referiri la situația familială marcată de o ruptură ireversibilă: pe mamă o consideră un caracter inoelnic, cu o forță de manipulare nealterată în timp, „un personaj emanamente complex, talentat, adesea aproape de nevroză” dar respectabil pentru inteligență, spirit non-conformist, asertiv. Portretul ei pare oglindă spartă a fiului, care îi atribuie toate cauzele unei rupturi psihice fundamentale. Nici tatăl nu i-a oferit un model accesibil în excela: urcatul pe munte sau automobilismul, în care acesta se distinge, devin adevărate handicapuri pentru fiu. Totuși, de la el împrumută scriitorul „un soi de umor paradoxal” dar nu și gustul literar, atitudinea „mitocănească” (fată de capodopera lui Joyce, de exemplu). Catherine Argand, autorea primului interviu din *Lire*, observă că *Particulele elementare* e dominat de personaje „ignorate cu cruzime” în copilărie, provocând replica interlocutorului, pentru care cuvântul potrivit pare a fi *neglijat*. Bănuia că mama e „în viață” și știa că se convertise la islam. De aici până la inflaman-

tele declarații antiislamiste nu mai era decât un pas: „Nu suport islamul” (1998) și „Religia cea mai tâmpită e totuși islamul” (2001). Și multe diligențe pentru stingerea unor amenințătoare reacții musulmane! În urma unui proces intentat de liderii comunităților musulmane, Houellebecq este achitat după ce, în favoarea lui depun mărturie Philippe Sollers și Fernando Arabal. Scriitorul preferă însă autoexilul în Irlanda, unde locuiește până astăzi (cu o scurtă întrerupere, în Spania).

Din biografia unui scriitor ca Michel Houellebecq nu pot fi excluse influențele culturale, uneori discutabile, altele necondiționate. Mondiano, Philippe Sollers și Alaine Robbe-Grillet, invitați de Bernard Pivot la *Apostrophes* (cunoscutele emisiuni TV), îl dezamăgesc în adolescență. Declară că s-a pregătit să suporte cruzimea și răutatea din viața literară „asemenea lui Jean-Jacques Rousseau”. Fără nicio legătură, textele sale sunt întesate de referințe culturale: Baudelaire (pentru nonconformism), A. Huxley (pentru problematica sexuală), Kant, Th. Mann, Balzac din literatură; Niels Bohr, D. Heisenberg ș.a. din fizica cuantică. Și, extinzând ideea la universul socio-cultural al personajelor, pot fi selectate mărci (Monoprix) și nume precum Jimi Hendrix, Leonard Cohen, David Crosby sau ... Franz Schubert. În biografia de scriitor a lui M. H. se pot adăuga premiile culturale precedente marelui Goncourt: Impac (Dublin, 2002), Schopenhauer (Spania), Tristan Tzara (Franța) ș.a.

TRIBUNA

Nr. 1-15 martie 2011

Editorialul revistei prezintă scopurile și activitatea Asociației Cluj-Napoca 2020, deocamdată doar discutând / prezentând virtualitatea unei capitale a culturii europene. Virgil Stanciu aduce una dintre cărțile actualității, care te adăpostește o parte a amintirilor lui Alexandru Obdenaru. Deși numele poetului nu este foarte cunoscut, importanța volumului crește odată cu fericită reperiune în scenă a perioadei „Literaturii” lui Macedonski. Schimbând registrul, descoperim interesul argumentat, manifestat de Ștefan Manasia față de una dintre laturile creației ce poartă amprenta lui Șerban Foartă. Deși nu s-a bucurat de o receptare triumfală din partea criticii la apariție, fiind cu mult mai puțin apreciat decât volumele, uneori fără justificare, tălmăcirea celor 151 de psalmi într-o manieră necanonică e dublată de volumul ce au urmat aceeași linie: „Ecclesiastul / Cântarea cântărilor” (Art, 2008), „Cartea lui Iov” (Brumar, 2009), „Psalmii lui Solomon și odele din biserica greacă” (Galaxia Gutenberg, 2010). Cristian Bădilă, prefatorul ultimului volum: „Șerban Foartă s-a datad „retocmirii” cântărilor poetice și sapiențiale din Vechiul Testament dintr-un «trimpuls», ca să zică așa: sacru, poetic, mesetogăresc. Un impuls cu trei nuanțe, toate la fel de importante, în obținerea «sunetului» final. Textul biblic nu e doar un pretext, nobil sau comercial, pentru versificare, ci un Intext, dacă ne este îngăduit termenul, un text-undă-corpulcul ce iluminează traducerea prin toate încheieturile”. Octavian Soviany realizează o incursiune în lumea poeziei douămiiste, prilejuită de lectura lui M. Duțescu „Și toată bucuria acelor ani triști”. Deși îl consideră „iubit al unor antizee cam tipătoare”, M. Duțescu ar putea reprezenta excepția de la regulile douămiistilor: poezia sa propune un excurs introspectiv, ce capacitează registre poetice conjuncte. Irina Petraș comentează nuanțat noua carte a lui Ion Mureșan, „cartea Alcool”, considerând-o un produs de „o luciditate extremă și înalt reflexivă, de om cu lecturi în bibliotecile selecte, căreia i se revelează adâncimi atât de îngrozoitoare, de virgine, adică nemai-povestite, încât alege să le traducă în lucruri mici și iuzorii controlabile”. Mai semnalez suplimentul revistei, „Universitaria”, dedicat dialogului cultural Cracovia – Cluj-Napoca, cât și rândurile despre cel mai important film al ultimelor săptămâni – „King’s Speech”.

nr.2, februarie 2011

Psihanalist de serviciu, Dumitru Ungureanu circumscrie o parte din relația firească din-

tre autor – carte – receptare, mergând pe exemple concrete. Liviu Ioan Stoiciu ne dă dovada responsabilității, restrângându-se într-un material ce începe cu o destăinure ce, măcar pentru câteva momente, m-a lăsat cu gura căscată: „Când scriu aici, în 4 februarie 2011, tocmai a început Anul lepreului de Metal – și a trecut Anul Tigrului de Metal (eu, fiind născut în 19 februarie 1950, sunt Tigru mai jerpelit, care abia-și mai târaie zilele, aflat și el în treabă)”. Recunosc, lipsit de o minimă responsabilitate, mi-am pus ochelari de cal și-am trecut mai departe!

Deși întârziată, nu e rea cronica lui Nicolae Oprea la „fragmente din năstrușnica istorie a lumii de gabriel chifu trăită și tot de el povestită”. Apoi, avem proza lui Mihail Vakulovski, un fel de „fragmentiuk de rockman”, în stilul de altfel cunoscut. Dând pe repede-nainte: două cărți de poezie în interpretarea lui Dumitru Doman, „Vei trăi cât cuvintele tale” – Horia Bădescu și „Paznicul ploii” – Adrian Alui Gheorghe. Deloc convingătoare, ba chiar parțial jenantă e apariția lui Marin Ioniță cu monodrama „Ecce Homo”. Petru Pistol rămâne fidel clasicismului, odată cu a sa contribuție nuanțată asupra unui motiv prolific în literatură: tentația zborului. Mircea Bărsilă analizează un roman despre care (probabil) se va scrie mai mult – Silvia Beldiman, „Pusta”, „un roman despre lupta cu destinul, în comunism”. Leo Butnăru își continuă demersul de a prezenta nume ale avangardei ruse, de această dată fiindu-i oaspete Kazimir Malevici. Timișoreanul Aleksandar Stoicovici e prezent prin câteva poeme ce fie vor entuziasma, fie îi vor atrage repuziația unui anarhist liric. Secvențe lirice: „douăsprezece pahare de sânge / așezate pe o masă de sufragerie / printre mâini de paie și pământ // în fiecare pahar / câte un apostol predică în șoaptă / grămezile de zaruri / îngropate în Golf / Porciilor // ultimul pahar e acoperit cu o pânză roșie. / toată lumea îl ține pe degete / fără ca nimeni să știe / ce e înăuntru // într-un acces de furie / dăm paharele pe gât / și redefinim hazardul” („douăsprezece pahare”). Îndrăznesc să constat că în mod fericit apar din ce în ce mai multe cronici bine scrise, că numărul cronicarilor pricepuți crește exponențial. Printre aceștia, se numără și Ștefan Ion Ghilimescu care glosează inteligent pe marginea volumului „Pe prag (Vale-Deal)” – Liviu Ioan Stoiciu. Dintr-o motivație strict personală, ce nu are rost a fi detaliată aici, am fost încântat de alegerea lui Joan Miro pentru a ilustra revista. Am reținut și o proverbială rostire a celui amintit: „Noi, catalanii, credem că trebuie să ai picioarele bine înfipte în pământ pentru a putea sălta în aer”.

CRONICA

nr.2, februarie 2011

Sincer, m-am bucurat de revenirea celor de la „Cronica” cu forțe noi! Da, se simte un aer nou; în plus, apreciez revista ca fiind una dintre puținele din țară care alocă un spațiu generos literaturii universale / contemporane.

Nu știu dacă Valeriu Stancu duce o muncă de Sisif, nu l-am cunoscut personal, nu aș avea nicio motivație extra-literară de a-i aprecia meritele, dar reușește să „aglutineze” inteligent materiale din zone ce aparent nu au puncte de tangență. În traducerea-i proprie, ne este prezentat Claudio Pozzani (Italia), spirit neliniștit și constructiv, ale cărui date biografice se amestecă și în literatură ori proiectele prin care iese la rampă. Același Valeriu Stancu despre Cuba; pe de altă parte, în momentele la care trec în revistă prezentele publicatii, mă înfioară tragedia poporului japonez. Cât de greu e să o citești, în special acum, pe Natalia Cantemir, cu referiri la cartea lui Nagatsuka, considerente ce se leagă de evenimentele referite de la Hiroshima și Nagasaki. Bogdan Mihai Mandache întocmește „breviarul filosofic francez”, oprindu-se asupra a trei cărți ce s-au bucurat de o primire pozitivă: „Misticii renani”, „Traite de l’argumentation” și „Ceul devenit pour le christianisme?” Revine apoi cu un studiu inter-cultural despre avaturile focului. George Ceaușu re-descoperă un alt poet-matematician, în persoana lui Andrei Patras, pentru ca Monica Botoiu să reconsidere ambivalența clasicromantic în cadrul pașoptismului românesc. Ionel Savitescu ne-a obișnuit cu alegeri din sfera „dosarelor secrete”. Cum-necum, cronica domniei sale la „Al treilea Reich” – Richard J. Evans va suscita interes. Nu în ultimul rând, sub ciudata formă a unui editorial, Valeriu Stancu ni-l prezintă pe Andrei Ciurunga, pseudonimul lui Robert Eisenbraun – „vlăstar al unei familii de germani”, ce a avut drept direcții respectul față de tot ce e românesc, păstrarea și continuarea tradițiilor, anturismul și anticomunismul”. Doar câteva strofe dintr-o poezie ce ne amintesc fie de Crainic, fie de Gyr: „La ora când cobor, legat în fiare, / să-mi ispășesc osânda cea mai grea, / cu fruntea-n slavă, strig din Închisoare: / -Nu-s vinovat față de țara mea! // Nu-s vinovat că mi păstrez acasă / pe-un raft, întâiul meu abecedar / și că mă închin când mă așez la masă, / cuvințios ca preotu-n altar. // Nu-s vinovat că i-am iubit lumina / curată cum în suflet mi-a pătruns, / nici că vrăjmașii i-au prădat grădina / și că suțaișii coasta i-au străpuns” („Nu-s vinovat față de țara mea”).

cronica veche

nr.1, 12 februarie 2011

O revistă nouă! Nicolae Turtureanu: „Pe 12 februarie 2011 s-au împlinit 45 de ani de la apariția revistei «Cronica». Câțiva foști redactori și colaboratori au dorit să marcheze evenimentul prin lansarea unei noi reviste, care să-și afle cu adevărat rostul în peisajul publicistic actual, ieșean și nu numai. Nu uzurpăm, prin acest proiect, locul unei publicații cu același nume, ci doar vrem a demonstra, prin simpla comparație, că, deși se numește Cronica veche, aceasta va fi o revistă vie, dinamică, mult mai aproape de viața spirituală ieșeană și de orizontul de așteptare al cititorului de astăzi”. Mircea Radu Iacoban, Al. Pascu, Carmen Vericeanu sunt alte nume ce ajută în chipuri diferite la motivarea unui asemenea proiect. Nicolae Turtureanu propune o serie de interviuri referitoare la „epoca de aur” a „Cronicii”. Dintre cei care au răspuns – Liviu Leonte, Ion Țăranu, Ioan Holban.

Inventariind efectiv materialele cu rol de argument pentru demersul tocmai explicat, găsim aprecierile (parțial) nefondate ale lui George Pruteanu. Personal, deși s-ar putea să fiu tras la răspundere, nu sunt de acord cu următoarea afirmație: „Gânditorul care a reflectat cel mai îndelung, mai adânc și mai cu miez asupra cuvintelor graiului nostru a fost Constantin Noica”. Pe de altă parte, mi s-a părut interesantă revenirea asupra debutului lui Ioan Petru Culianu, datat 4 martie 1967: „Și-am răs proteste, fără voia mea...” Din păcate, deocamdată, plusurile nu par a fi numeroase. Sunt, totuși, de notat: Mariana Codrut (poezie), Lucian Vasiliu, Grigore Ilieși.

Deși ușor neîncredător, urez colegilor să facă istorie, multe numere reușite și răbdare-n toate!

ACOLADA

nr.2, februarie 2011

Cum prind „Acolada”, cum o întorc către cea din urmă pagină, avid de panse-urile Anei Blandiana. Nu e prima dată când o afirm – formula găsită de poetă, cea a unei scurte tablete la granita dintre micro-eseu/ liric/ polemic rămâne soluția ideală pentru un impact major cu publicul cititor. De această dată, interesul față de lumea cârților ne este redimensionat, având drept catalizator un personaj camilpetrescian.

Că tot veni vorba de polemică, tot cu titlu de obligativitate este și fixarea în actualitate a lui Gheorghe Grigurcu, ce propune câteva contra-idei pe marginea unui articol de Ion Vianu („Eșecul dureros al anticomunismului”). Mai avem un Radu Ulmeanu la aniversare, dar și un editorial exploziv al acestuia, intitulat „Lupul paznic

la oi”. O singură propoziție: „În țara orbilor, chiorul e împărat”. Extrem de vii, inteligente, cu o morală la vedere – „Zigzagurile” lui Constantin Călin. Alte highlight-uri: „Poetul, ca un câmp de bălăie” – Magda Ursache, „Noaptea de Sânziene despre martirii închisorilor, în viziunea lui Mircea Eliade” – Isabela Vasiliu Scrabă, „Falimentul artei comuniste” – Mariana Șenilă Vasiliu.

Luceafărul

nr.10, 2 martie 2011

Ioan Holban despre „oamenii, ca pietrele din Bistrița”, altfel spus o prezentare a romanului istoric semnat Dumitru Vacariu – „Vornicul Țării de Sus”. Printre meritele autorului: arta portretului, restabilirea unei culori locale, dar și o demnă cercetare a trecutului.

În paginile „caietului critic” își găseșc loc potrivit câteva considerente referitoare la poezia lui Geo Bogza (Gabriel Nedelea) și la cele 10 esuri tocmite de Sorin Lavric (Paul Gabriel Sandu). Radu Aldulescu se ocupă de ceea ce va fi, fără doar și poate, un succes editorial: Umberto Eco – „Cimitirul din Praga”. „Politica lui Bartleby” rămâne interesantă, rareori suferind totuși de „complicații” (a se citi digresiuni) inutile!

Deși sunt înregimentate la „cărțile săptămânii”, volumele prezentate de Horia Gârbea se vor defini odată cu timpul drept niște „must-read-uri ale anului în curs: „cartea Alcool” Ion Mureșan, „Sebastian în vis” Radu Vancu, „Raiul ascuns” Liviu Capșa.

Oarecum într-un final, am ales de la meridianele poezia lui Dino Campana (figura unui canțonier rătăcit, internat în 1918 într-un spital psihiatric, aproape de Florența, din care nu va mai ieși decât 14 ani mai târziu, spre a fi înmormântat: „Se unduia în pas virginal/ Li se unduia coama muzical/ În strălucirea puilului de soare/ Trei fecioare ca o singură grație/ Se unduiau în pas virginal/ Cărliontate negre plete muzicale/ Toate trei ca o singură grație/ Și șase piciorușe în pas de defilare” („Treii tinere florentine mergând”); „Tu mi-ai adus ceva de algă a mării/ În părul tău, și un miros de vânt/ Ce-a alergat de departe și iată-l greu/ De-ardoare, era în trupul tău arămiu:/ -Oh, divina/ Simplitate a formelor tale svelte / Nici dragoste nici spasm, o nălcire/ O umbră-a trebuinței ce se pierde/ Senină și inevitabilă-n adâncul inimii/ Și o topește-n bucurie, în farnec senină/ Ca prin nemărginire șiroc / Să poată să o poarte/ Ce mică-i lumea și cât de ușoară în mâinile tale!” („Femeie din Genova”).

LecTop

„Frații Karamazov este cel mai bun roman care a fost scris vreodată, iar episodul Marelui Inchizitor una dintre cele mai depline reușite ale literaturii universale. Din păcate, psihanaliza trebuie să depună armele în fața talentului scriitorului”.

Sigmund Freud, Scrieri despre literatură și artă

De ce scrieți? „Scriu pentru ca să nu fiu nevoit să vorbesc”, a răspuns Gabriel Garcia Marquez. „Pentru că poezia este o lacrimă care plânge cu ochii!”, ar zice Nichita Stănescu. Herta Müller: „Eu nu înțeleg lumea. Nu pricep. Eu de aceea scriu, pentru că nu pricep”. Cum scrieți? „Domnule Eminescu, cum scrieți versurile?” I-a întrebat poeta Carmen Sylva, adică nimeni alta decât cea care era de fapt regina Elisabeta. „Majestate, eu scriu versurile așa cum cade frunza din copac”, a răspuns Eminescu.

De ce/cum scria Dostoievski? Întrebările par, poate chiar sunt, pentru unii, lipsite de sens. Pentru Dostoievski nu erau. Cum ar răspunde el, într-un interviu imaginar, acestor întrebări? De ce? „Între altele, ca să supraviețuiesc. Eu scriu ca un profesionist, din asta trăiesc; nu sunt în pilea contelui Tolstoi sau în cea a lui Turgheniev”, ar putea spune Dostoievski Cum? „Scriu mereu sub presiunea timpului, a ticălosului Stellovski, care mă amenință cu portărelul!” ar putea fi un alt răspuns al acestuia. De ce? „Dostoievski este unul dintre primii scriitori profesioniști ruși (...) îi învidiază pe scriitorii-aristocrați, precum Turgheniev și Tolstoi sau pe scriitorii-funcționari, ca Gonțarov: ei nu scriu pentru bani, socotind câte pagini din viitoarea operă le vor ajunge pentru plata chiriei sau a datoriei la croitor” (T. Enko, *Viata intimă a lui Dostoievski*, Editura Paidea, București, 2003, pag. 64). Hărțuit mereu de datorii, și din cauza pasiunii orbe pentru ruletă, și din acest motiv scrie. Zice iar T. Enko: „Făceau foamea, nu aveau bani să-și boteze copilul și, când a fost gata manuscrisul celei de-a doua părți a romanului *Idiotul* la care el lucrase cu disperare, nu s-au găsit cinci taleri în casă pentru a-l trimite recomandat la «Ruskii vestnik»” (Ibidem, pag. 140). Cum?... Ne răspunde Anna Dostoievskia, soția scriitorului: „Dar și mai supărător, era faptul că, din cauza nesfârșitelor sale datorii, Feodor Mihailovici trebuia să lucreze în grabă. N-a avut timp, nici posibilitatea să-și finiseze lucrările și asta-i producea mari neplăceri. Criticii îi reproșau adesea lui Feodor Mihailovici forma imperfectă a romanelor sale, faptul că într-un singur roman sunt adunate câteva, că evenimentele sunt îngrămădite unele peste altele și că multe lucruri rămân neșlefuite. Criticii severi nu

cogito

Ion FERCU

De ce/cum scrie Dostoievski? (1)

cunoșteau probabil condițiile în care era obligat să scrie Feodor Mihailovici” (Anna Dostoievskia, *Amintiri*, Editura Univers, 1975, pag. 75). Dar să-l ascultăm chiar pe Dostoievski, pentru a afla atmosfera în care scria: „Anul trecut am avut asemenea probleme bănești, încât am fost nevoit să vând dreptul de a edita tot ce scrisesem până atunci unui speculant, Stellovski, om destul de rău și absolut nepriceput ca editor (...) Sunt convins că niciunul dintre literații noștri, nici dintre cei de demult, nici dintre cei ce mai trăiesc, n-a scris în condițiile în care scriu eu permanent, Turgheniev ar muri numai la ideea de a o face” (*Scrisoare către Anna Korvin-Krukovskaia*, cf. Ion Ianoși, *Feodor Dostoievski despre literatură și artă*, Editura Cartea Românească, București, 1989, pag. 331, 332). Stellovski e un cosmar. Îi spune asta și unui alt amic, Alexandr Miliukov, în 1866: „De romanul pentru Stellovski încă nici nu m-am apucat, însă o să mă apuc. Mi-am făcut un plan – perfect satisfăcător pentru un roman micuț, astfel încât să aibă chiar și vagi contururi de caractere. Stellovski mă neliniștește până la tortură, îl visez și în somn” (Ibidem, pag. 333). A suferit de patima jocului la ruletă și de pe urma efectelor acesteia. Romanul *Crimă și pedeapsă* a fost finalizat în grabă, pentru a-l oferi editurii care-i plătea bani în avans. Dostoievski a scris în același timp și *Jucătorul*, pentru a-i satisface pretențiile lui Stellovski, cel care, potrivit contractului, dacă nu primea la termenul stabilit o operă nouă ar fi intrat în posesia drepturilor de autor pentru toată opera dostoievskiană... Sabia lui Damocles, bine manevrată de Stellovski și alți creditori, stătea mereu deasupra capului său. După moartea lui Mihail Feodor Mihailovici, fratele său, în 1864, Dostoievski, a preluat toate datoriile rămase din gestionarea precară a activității revistei *Vremea*, editată de acesta. Creditorii l-au amenințat nu doar cu sechestrul, ci și cu închisoarea datornicilor. Trei mii de ruble trebuiau plătite grabnic. Sesișându-i strămoșul, Stellovski i-a propus ca în schimbul acestei sume să accepte dreptul de a-i edita operele complete în trei volume. În plus, Dostoievski s-a angajat să scrie și un nou roman. Zice Anna Dostoievskia: „Feodor

Mihailovici era într-o situație critică și a acceptat toate clauzele contractului numai ca să scape de amenințarea privării de libertate” (Anna Dostoievskia, *Amintiri*, Editura Univers, 1975 pag. 29). Încheiat în vara lui 1865, contractul avea ca termen data de 1 noiembrie 1866. Nerespectarea clauzelor ar fi cauzat plata unei amenzi și pierderea dreptului de proprietate asupra operei sale. Hărțuit, bolnav, Dostoievski a avut și o variantă de lucru propusă de A.N. Maikov, A.P. Miliukov, I.G. Dolgomostiev și alți prieteni: după elaborarea unui plan al romanului, fiecare dintre ei urma să scrie o parte, lui Dostoievski rămânându-i sarcina de a-i oferi o formă finală, unitară. Dar Dostoievski a refuzat această variantă; „prefera să plătească amenda sau să-și piardă drepturile literare decât să semneze o carte scrisă de altcineva” (Ibidem, pag. 29). Urmarea e știută, povestește aceeași Anna Dostoievskia, cea care a jucat și rolul de stenografă: „Pe 29 octombrie a avut ultima dicta-re. Romanul *Jucătorul* era terminat. De la 4 până la 29 octombrie, adică în decurs de 26 de zile, Feodor Mihailovici a scris un roman” (Ibidem, pag. 41). Ca-ntr-un scenariu al ticăloșiei, Stellovski a recurs la un vicieșug, plecând în provincie.

La editura acestuia, manuscrisul nu i-a fost primit. La poliție a tot fost amânat până când, spre seară, a reușit să predea manuscrisul, primind o chitanță de la comisar...

În pofida grabei sale proverbiale generată de presiunea creditorilor, Dostoievski era însă foarte riguros în elaborarea scrierilor sale. „Este proverbială exigența lui Dostoievski față de sine însuși, față de orice pagină pe care o scria. De regulă, după primele momente de încântare, urma dezamăgirea, insatisfacția, veșnică tortură de a nu fi putut ajunge perfecțiunea râvnită, acea nevoie devenită motivație intrinsecă de a-și autocenzura, fără nicio concesie, propria sa creație, nevoie organică izvorâtă din spiritul său ultracriticist”, scrie Ion Mânzat (*Psihologia creștină a adâncurilor. M. Dostoievski contra S. Freud*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009, pag. 46). Asemenea afirmații sunt susținute de atitudini dostoievskiene aproape sisi-fice. *Idiotul* a fost rescris de opt ori. Manuscrisul romanului *Crimă și pedeapsă* a fost ars de autor, totul fiind luat de la capăt. 15 coli din *Demonii* au fost anulate și rescrise... Să fi fost atitudinea lui Dostoievski determinată și de faptul că avea un concurent excepțional, pe Lev Tolstoi? În 1864,

de pildă, merge la sediul redacției moscovite *Ruskii vestnik*, pentru a propune publicarea romanului *Adolescentul*, solicitat inițial de editura *Otecestvennii zapisk*. Moscoviții, la care Dostoievski mai publicase, deși au apreciat onestitatea lui Dostoievski, care voia să publice tot la ei, i-au spus că au deja pentru anul viitor un contract cu Lev Tolstoi, pentru *Anna Karenina*, romanul despre care autorul *Fraților Karamazov* avea să spună: „...*Anna Karenina* este perfectă ca operă de artă și a picat chiar la momentul potrivit, este cea cu care nu se putea compara nimic din literaturile europene din epoca actuală și, în al doilea rând, prin ideea sa, este ceva propriu, al nostru, tocmai ceea ce reprezintă «cuvântul nostru nou», național, sau cel puțin un început al acestuia, un cuvânt ce nu poate fi auzit în Europa și care, cu toate acestea, îi este foarte necesar, oricât ar fi de orgolioasă” (Dostoievski, *Jurnal de scriitor*, vol. III, Editura Polirom, Iași, 2000, pag.110). Cu siguranță, exagerăm. Dostoievski nu era riguros întrucât avea un concurent de talia lui Tolstoi. Concurentul cel mai important al său era însuși... Dostoievski, cel care mărturisise dureros: „De fapt nu am scris de mult timp și cred că scriu doar atunci când mi-e greu”. Scriusul este sfâșiere, tortură, un fel de ocnă a cuvântului pentru care știe că poartă întreaga sa responsabilitate. Mărturisirea lui Dolgoruki, protagonistul din *Adolescentul*, are, neîndoiește, nuanțe autobiografice: „Singura mea scuză e că, spre deosebire de toți cei care mănuiesc condeii, eu nu scriu spre a-mi atrage laudele cititorilor (...) Dar pe cât se pare, pentru a scrie cu miez nu-i de ajuns să vrei. Și-apoi, după părerea mea, în nicio limbă europeană nu-i atât de greu să scrii ca în limba rusă” (Dostoievski, *Adolescentul*, Editura Rao Clasic, București, 1998, pag.7, 8). În același timp, trebuie să fim de acord și cu Anna Dostoievskia, care vorbește despre „forma imperfectă a romanelor sale”, pentru că, știut este – și recunoscut de Dostoievski însuși – deși manifesta rigoare pe parcursul elaborării scrierilor sale, nu obișnuia să-și revadă manuscrisele. „Această observație, notează și Ioan Mânzat, rămâne valabilă pentru operele scrise după întoarcerea scriitorului din ocnă siberiană și deportare (1859), când, presat de termene contractuale, dar mai ales sub impulsul unei elaborări febrile” (op.cit., pag. 212), este văditul de timpul necesar recitirii. Este și perioada în care în care datoriile cauzate de pasiunea aproape oarbă pentru ruletă exercită mari presiuni asupra sa.

• Camil Ressu - Portret de fată

starea de grație

Victor MITOCARU

Cerințe, cuvinte...

Unora le-am prins înțelesul încă de pe când legam un răspuns de o întrebare, adică de când mă știu a vorbi cu cei din jurul meu în satul de munte unde mă născusem, mai sus de Piatra. Pe altele le-am auzit ca pe niște noutăți străni venite în sat fără vrerea sătenilor odată cu întărirea noului regim și a instituțiilor sale. Tata, de obicei, le aducea în casă, schimbând vorbe cu mama, simple vești din noua lume pusă la cale încă din primii ani de după război. Însă acele cuvinte n-au răzbit în fața celorlalte de care aveai nevoie la tot pasul, după mersul vieții și al treburilor în gospodărie. Unele de-a dreptul aspre, parcă spuse cu ciudă, altele noi ca și materia pe care o ... poznașe, duioase, aspre, apreciind, descalificând. Însușiri, denumiri, lucruri, acțiuni îți treceau prin fața ochilor ori măcinau înțelesuri cu oarecare conturi care mai târziu se destrăma sub năvala altei înțelegeri. De pildă, la vârsta aceea fragedă auzeam în casă cuvântul a plăți rostit ba întrebător, ba răstit, ba pe un ton de fereală de mama și de tata, iar sonoritatea respectivei vorbe îmi evoca imaginea unui vecin pe care îl vedeam des îndemnând caii înhâmați la căruță sau la sanie. Purta mustați mari viforoase, era voinic și abraș. Ce-o fi avut asemănător cu cuvântul a plăți? Desigur, nimic.

Unele cuvinte mi-au luminat toată copilăria, îmi evocau fragmente sau întreguri. Firea întreagă părea a sta sub puterea sau vraja lor. Altele în schimb, se strecurau ca năucile și nu mai reveneau decât după un interval considerabil. Multe erau strigate și cred că izvorăseră determinate de asprile vieții și de orizontul existenței, care se modula și el după geografia locului, schimbările vremii și evoluția etnografică a întregii comunități. Cele mai multe proveneau din zona neobișnuitului, a mărimii disproporționate, a universului cosmic. Când începu exploatarea forestieră „adusă de ruși cu sovromlemnul lor”, intrară în sat alte cuvinte noi care s-au pierdut în timp pentru că domneau, de regulă, aspecte ale profesiei, aflată mereu în modernizare.

Firește că multe din respectivele cuvinte circulau într-un spațiu mai extins, altele s-au păstrat cu înțelesuri schimbate față de acelea care mi s-au împăturit în anii depărtați ai copilăriei. Dispărute sau încă păstrate ca niște relicve, ele îmi evocă acum miresma pe care o degajă lemnul uneltelor din

gospodărie, lustruit de lunga îmbrățișare a palmelor bătorite de munca de peste zi. Iată câteva din acele cuvinte pe care le auzeam prin anii 1945-1955:

argică, argele, s.f. (inv.și reg.) margine improvizată din dulapi, de o parte și de alta a unui patlaj (v. patlaj), practică într-o exploatare forestieră pentru a preveni alunecarea laterală a butucilor în timpul tracțiunii spre gura tasonului spre a fi încărcăți în remorci;

basalagă, băsălăgi, s.f. (inv.și reg.) sarcină mare în care se găsește obiecte casnice, alimente, rufărie învelite într-o pânză legată în cruciș; traistă mare, burdușită;

batită, batite, s.f. (inv.și reg.) spumă albicioasă, grasă ce se ridică deasupra apei în timpul fierberii câinii de vită, porc sau pasăre;

băstăcăi, pers.3 băstăcăie, vol.IV. refl. (despre ființe) a trece cu greu peste un obstacol de oarecare înălțime (pârleaz, gard din răzlogi);

beleujeți, beleujeț, beleujeți, beleujețe, adj. (adesea substantivat) dezământat, cu hainele în dezordine;

ciuștac, ciuștace, s.n. bucată scurtă de lemn folosită drept băt la apărarea de câinii, la aplicarea de lovituri;

ciuștări, ciuștăresc, vb. IV. tranz. a acosta o persoană de sex femeiesc cu scopul întreținerii de relații sexuale, fără a reuși; a (o) flocăi;

cosolină s.f. (reg. cu sens colectiv) nutreț pentru vite cosit pe ogor după recoltarea porumbului; strânsură;

cotili, cotilesc, vb. IV. intranz. a mătura sumar prin casă, a scutura traverse și carpete;

dolie, dolii, s.f. cameră lunguieată practică în spatele casei, despărțită de camerele din față, comunicând cu ele, unde se locuiește mai ales în anotimpul rece, dar și pentru a păstra curate celelalte încăperi;

flisgău, s.n. flisgăuri, prima zăpadă cu cîtiva fulgi.

flisgui, pers.3 flisgăiește, vb. IV. intranz. a da prima ninsoare cu puțini fulgi, un pospai de ninsoare;

geni, pers. 3 genește, vb. IV. refl. a se arăta zorii, folosit în expresia „a se geni de ziua”;

goangă, s.f. defect. pl. instalație ca o sanie pe sine de lemn, folosită în exploatarea forestieră pentru transportarea pe distanțe mici a metrilor steri și a butucilor;

ghioarcă s.f. ghioarce (rar, peior.) taur comunal nefiresc de mare;

hărbăblău adv. alandala
hărhăți, pers.3 bărbătește,

vb. IV. tranz. a fi lătrat de câinii din curți în timp ce te afli într-o deplasare prin fața porților;

hlipchit, hlipchită, hlipchiti, hlipchite adj. (adesea substantivat) infometat, avar, dornic de a-și însuși cât mai mult din averea publică;

hoșnit, hoșnită, hoșniti, hoșnite adj. isteț, descurcăt, care face bună impresie;

îmboboti, pers. 3
îmboboteste, vb. IV. tranz. a inflama o porțiune din corp, de obicei, în urma unei lovituri sau răniri, cu efecte de umflare și înroșire, cu dureri foarte mari prin colectarea de furori;

jidoghină, jidoghine s.f. drumușor în pantă;

obleag, obleaguri s.n. (în expresii) a umbra aiurea, fără țintă;

patlaj, patlaje s.n. podeț practicat din dulapi de lemn de esență tare practicat pe anumite porțiuni, prevăzută pe margini cu argele, folosit în exploatarea forestieră pentru deplasarea prin alunecare a butucilor tractați, de regulă de animale;

pânihos, pânihoasă, pânihoși, pânihoase adj. (adesea substantivat) posomorât, rău intenționat, pornit împotriva cuiva, persoană care întreține un climat de tensiune și neîncredere;

poască, poaște s.f. bucată ruptă dintr-o haină veche de blană, depreciată, folosită la pardosirea unui culcus;

șcarpin, șcarpini s.m. (defect. de sing.) încălțăminte depreciată din piele, folosită pe timp nefavorabil sau la munci grele;

spancilit, spancilită, spanciliți, spancilite adj. atent cu sine, îmbrăcat cu gust, dichisit;

stegi, pers. 3 stegeste, vb. IV (despre lucruri) a se găsi cu greu un lucru trebuitor, a lipsi din inventar, din gospodărie.

lată că se genește de ziua. S-a lăsat rece peste sat. Azi noapte a flisguit cam un ceas-două. Așa, un flisgău. De-acum ne mutăm în dolie, unde se încălzește mai repede. Ia să-mi pun în picioare șcarpini, să trag pe mine niște bodroante. Nu poți pleca la drum belenjet; să rădă lumea de tine. Și ai mult de umblat: la dispensar să vezi dacă au ce-ți face la degetul îmbobotit, apoi să-ți duci niște grăunte la moară. Ai să vezi cum te hărhătesc câinii pe le porți. Ia să vezi de niște poaște pentru cotetul cătelului că i-o fi frig și să te uiți oleacă la roatele din spate la căruță că umbli hărbăblău. Ia să te băstăcăi peste gârduș și să-i dai câinelui de mâncare. O fi hlipchit de foame. Îți iar de la gură pânihoșii, de nu se mai stegeste nimic prin gospodărie. Tu ce să faci, s-o iai razna pe obleaguri? Dar, ia uite, ce-i cu basalarga asta pusă pe prispă. O fi pregătit-o nevastă-mea pentru o necăjită. Ei, prin casă-i cotilit, cosolina e pusă bine în pod, băiatul e hoșmit, cel mai bun din clasă. Umbli curat, spancilit. Tu femeie, ia vezi de fiertura de pe plită până mă întorc eu. Să nu prindă batită. Ce-ai mai auzit de fata vecinului pe care era s-o ciuștărească betivul acela? Îl dă în judecată? Ce ciuștace ar merita pe spânare derbedeu! Auzi? De mâine o iau din nou la pădure să dau după boi pe patlaj, pe lângă argele; să trag goanga cu metri steri. Doamne ajută?

Cum vorbim, cum scriem

Leția lui Constantin Arseni

O vorbă din bătrâni spune că dacă vrei să înveți, atunci înveți din orice. Până și greșelile naturii pot fi o bună sursă de învățatură.

Mi-a rămas în minte o întâmplare din 1984, petrecută într-o sală de operații a Spitalului de Neurochirurgie din București. Eram o echipă: profesorul Aurel Stanciu, inginerul Eugen Bulai, care se ocupau de filmare, și subsemnatul, responsabil cu înregistrarea audio a interviurilor cu foști elevi ai Școlii cu Clasele I-VIII Nr. 19 (azi, „Al.I. Cuza”) din Bacău: Emanuel Elenescu, Radu Beligan, Constantin Arseni. I-a venit rândul neurochirurgului, care ne-a permis să-l asistăm la o operație pe creier, ba chiar să prindem pe peliculă imagini pe care le consideram semnificative. Colegii mei își vedeau de aparatele lor, eu, de bătrânul meu magnetofon „Sony”, iar profesorul – însoțit de 2-3 medici tineri și de asistente –, cu o dexteritate fantastică, manevra tot felul de instrumente pentru ca în final să ridice cu penseta, de sub cearșaful care acoperea capul pacientei, o bucată de ceva... A cerut cu același ton imperativ de până atunci un vas în care a așezat tumora și, în prezența lui, unul din medici a aplicat o etichetă cu datele științifice. Mai apoi am

făcut legătura cu conținutul tratatului de neurochirurgie „sub redacția dr. C. Arseni”, pe care gazda noastră a ținut să ni-l arate. Câte eprubete cu astfel de material biologic să fi stat la baza studiilor dintre copertele acelei lucrări a lucrărilor?

M-a urmărit multă vreme gestul doctorului și i-am grupat pe slujitorii lui Hipocrate în două clase: pe de o parte, medicii adevărați, interesați (era să zic „pasionați”, dar nu vreau să se creadă că e un hobby la mijloc, ci o datorie profesională) de binele meseriei lor, care fac dintr-o greșeală a naturii (umane) un obiect de studiu, iar pe de altă parte, medicii blazați, probabil insuficient pregătiți, care aruncă la crematoriu aceste „accidente” ale vieții unui bolnav.

Peste ani, mai precis în 2010, la Piatra-Neamț, medical Costache Andone – orelistul cel mai cunoscut din Moldova în urmă cu 3-4 decenii – îmi descria atitudinea similară a dr.doc. Gh.I. Năstase, unchiul său, care făcea din fiecare bolnav un studiu de caz. La Institutul de Medicină și Farmacie din Iași, un caz clinic era așezat, împreună cu studenții săi, între situațiile particulare care pot duce spre concluzii generale.

De la medicină, la limba română, aflată în grija profesorului de specialitate. Ca președinte de comisie ori coordonator de lucrare, asist la cele patru lecții pentru acordarea gradului didactic I. Din obișnuință, deschid caietele de lucru ale elevilor și găseșc că temele pentru acasă sunt corectate, de regulă, conștiincios și... atât. Dacă lipsea o cratimă, o virgulă, un i, profesorul le așeza cu roșu deasupra rândului, gest însoțit eventual de recomandarea „Fii mai atent!” Puțini, extrem de puțini își bat capul cu clasificarea greșelilor, cu organizarea unei lecții speciale de discutare a acestora, cu urmărirea progresului elevilor în ceea ce privește ortografia și punctuația.

Până la urmă, și profesorii se împart în două categorii: cei realmente interesați de munca lor (care extrag o grupă de greșeli, le stabilesc cauzele și propun soluții de evitare în scris sau în vorbire) și cei suficienți, plictisiți, conduși de principiul „De-atâta mă plătesc, de-atâta muncesc”. Și moralitatea profesională le este comună medicilor și dascălilor: ambii au primit un „pacient”, pe care trebuie să-l trateze de vreun beteguș – primii – ori de ignoranță – ceilalți. A constata insuficiența nu e de ajuns. Se cade să găsim mereu calea de întoarcere a unui fapt didactic către ceea ce l-a generat, adică să vedem știința în ipostază de fapt al vieții.

Ioan DĂNILĂ

Franța, Premiul Goncourt 2010

La carte et le territoire de Michel Houellebecq

I. Radiografia unui succes premeditat

Numărul din decembrie al mensajului parizian *Lire* este dominat de personalitatea lui Michel Houellebecq, ultimul laureat al premiului Goncourt, copilul teribil al literaturii și al presei franceze. Într-o rubrică generoasă – *Contre-enquete* –, Daniel Garcia dezvoltă, pentru cititori, filmul evenimentului, cu acumulările și apogeul său exploziv. Centrat pe o personalitate atât de nonconformistă – pentru care vocabule precum scandal, polemică, nihilism, teribilism etc. sunt mereu depășite – reportajul, conceput secvențial, un adevărat jurnal pe zile și pe ore, avea toate șansele să cadă într-un comercial factice. Și, deși mizanscena are câte ceva din prostul gust al Hollywoodului, spiritul francez încorporat de Houellebecq – cel care se străduise cândva să depășească propriul I.Q. de 140 – iese triumfător. Așadar, în centrul publicației se află această radiografie a unui succes literar îndelung așteptat, ușor de anticipat: «Michel Houellebecq este în laureat du Prix Goncourt pour son roman *La carte et le territoire*»¹. Nota bene, adăugând că și premiul Nobel pentru literatură s-a acordat în condiții similare, adică unei valori canonice chiar, precum Mario Vargas Llosa, putem observa că 2010 a fost cu adevărat un an de excepție, un triumf al literaturii mari.

Așadar, luni, 8 noiembrie 2010, la ora 20:45, o mulțime nerăbdătoare aștepta la teatrul Odeon (din Paris, firește) sosirea laureatului pentru recepția organizată în onoarea sa de Editura Flammarion, cea care mizase pe mai multe succese literare ale acestuia și le susținuse cu o logistică admirabilă. Ca o veritabilă vedetă, M. H. întârzie, reținut fiind de televiziuni precum Canal+. Iși face intrarea în rумoarea colectivă (cu telefoane mobile, camere de filmat ș.a.). E urcat pe masa barului amenajat pentru șampania de rigoare și i se cere un discurs din care nu se aude decât «C'est mieux que j'ail!» („Mai bine că-l am!”). Evident și mefient, aici se strecoară o aluzie la anul 1998, când aștepta această recompensă (financiar, vreo 10 euro dar moral, imens), pentru *Particulele elementare*. Si așa, victoria străbate mapamondul iar opțiunea juraților (femei capabile să treacă peste misoginismul prozatorului) are un efect comercial uluitor: un tiraj de

500.000 de exemplare și vânzări de 190.000 numai în prima săptămână. Prin acronie, memoria afectivă se întoarce la fatidica zi de 19 august 1998, când Parisul literelor este bulversat de apariția unui roman cu un titlu atât de deconcertant, *Les Particules elementaires* (*Particulele elementare*) apărut la Editura Flammarion. Autorul continua să fie un cvasinecunoscut, deși mai publicase câteva cărți, între care *Extension du domaine de la lutte* (*Extinderea domeniului luptei*) la Editura Maurice Nadeau în 1994. Din primul roman se configurau liniile tematice ale viitoarei opere: singurătatea, eșecul capitalismului, „mizeria sexuală și afectivă a clasei mijlocii”, o lume de hipermarket asediind individul și depersonalizându-l. În 1998 însă, *Particulele* apăreau în alte condiții, la o mare editură precum Flammarion, unde directorul Raphael Sorin (autorul celui „*Bravo Michel!*”) pune în joc un întreg arsenal de procedee menite unei lansări de succes. E clar, succesul e o artă rareori solitară iar autorul, oricât de merituos, trebuie susținut de o strategie editorială imbatabilă. În cazul Houellebecq, intră în joc și hebdomadarul *Inrockuptibil* mizând pe acesta și promovându-l în paginile de opinie (cu fragmente de roman, o convorbire și comentarii critice), atent la formulele sale percutante, „soc”. Conșcința este riscul enorm de a paraliza interesul public pentru operă, construind imaginea unui scriitor care amplifică galeria celor despre care toată lumea are o opinie, deși nimeni nu îi citește. Între jurații Goncourt, se pare că a circulat o vreme suspiciunea că romanul e o farsă pentru că semnatul lui nici nu ar exista. În privința valorii, impresia cvasigenerală este că o depășește pe cea a producției românești a zilei.

Înterup glosarea pe *Lire* pentru o știre pe care o dezvoltă recent *România literară*, la pagina Meridiane, în care semnalase oportunității cititorului român acest Prix Goncourt. Într-o revenire asupra cazului (care alunecă ușor în speță!), aflăm că un jurist francez, „rodât în materie de drepturi de autor pe net” (domeniu foarte productiv, de altfel), publică pe blogul personal textul integral al romanului premiat, într-o complicitate (eufemistic vorbind) cu Houellebecq, care se înfruptase și el de pe Wikipedia încălcând reglementările impuse de *creative commons*. În chestiune intră Editura Flammarion somând retragerea textului. Dar ... lovitura de teatru! Pe net începe publicarea altor

texte ale scriitorului, evident la un preț inferior celor tipărite, iar blogul pirat poate fi accesat gratuit. Demiurgic, M. H. modifică și realitatea după tiparul personalității sale condimentând-o „cum grano salis”.

Revenind la culisele jurațiilor: Daniel Garcia constată că de neconventional s-au derulat faptele în raport cu imaginea unui Goncourt care „doit etre consensual, plutot que trash” (trebuie să fie mai mult consensual decât teuză). În timp ce cartea se epuizează rapid din librării (150.000 de exemplare se vând în primele zile), autorul face declarații întempestive, cu accente sexuale (pornografice pentru pudibonzi!) și misogine, care dezbină juriul și duc la excluderea de pe „lista scurtă”. Dramatismul situației este, totuși, departe de cel care a marcat situația romanului „*Dumnezeu s-a născut în exil*” de Vintilă Horia (cu mai multe decenii înainte). Sunt, însă, destui care mai cred în miracole și o declară public, întreinând speranța. Dar jurații de la Drouant vor premia *Confidence pour confidence* de Paule Constant, stărnind resentimentele lui Houellebecq (în *Liberation*): „Cartea e ratată și mediocră”, jurații sunt „vânduți”, sistemul premiilor literare (mai ales Goncourt) e falimentar etc. etc., în cel mai pur stil latin (considerat, pe alte meleaguri, balcanic). Comparația cu Celine, care în 1932 pierduse competiția în favoarea anodinelui Claude Aveline, se impune; la fel, constatarea că, în cele din urmă, vorbim de un eșec glorios, care va puncta subliminal în portofoliul victoriei din 2010. Și, oricum, un eșec glorios surclasază un succes banal.

Ziua de marți, 11 septembrie 2001, are la Paris un altfel de atentat. Directoratul Editurii Flammarion se întrunește în încercarea disperată de a contracara declarațiile lui M.H. cu privire la islam, apărute în interviul din *Lire*. Afirmările antislimiste vor avea ecouri în timp și, peste un an, în 8 noiembrie 2002, la Elysee, când Jacques Chirac invită Academia Goncourt la un prânz oficial, se vorbește tot despre Houellebecq, pe care președintele îl consideră „irresponsabil”, unul dintre intelectualii aceia care „il faudrait parfois les fesser cul par sur la place publique” (ar trebui să-i lăsăm uneori dezbrăcați în piața publică).

Înterup din nou fluxul comentariului, pentru a relua, în mare, lectura unora dintre cărți (re-reading). Am numit două: *Extinderea domeniului luptei* (roman) și

Inamicii publici (corespondență). Primesc de la Biblioteca Municipală „Radu Rosetti” încă două: *Particulele elementare* și *Platforma*. Toate sunt traduceri publicate la Editura Polirom. Caut să procur, în regim de urgență, capodopera. Ignor juristul francez și mă adresez sursei mele franceze, atât de generoase, în cel mai pur stil ... scoțian: dacă e gratis (revistele!) vreau două (adică și romanul!). Încep cu *Particulele elementare* și trec peste obstacolul care mă determinase să înterup inițial lectura: accentele miserabilist sexuale vexează afinitățile mele estetice dar acum citesc profesionist, cu o anumită obiectivitate. Identific chiar o funcție de contrafort menit să echilibreze arhitectura textului care oscilează între un pol savant exclusivist – în care se vorbește de mecanica cuantică, despre Niels Bohr și cerul său de fizicieni, despre biologia genetică ș.a. –, pe de o parte, și primitivismul sexual, pe de altă parte.

Un alt eveniment urmărit în periplul său de *Lire* se desfășoară sâmbătă, 10 septembrie 2005, când M. H. participă la talk-show-ul lui Thierry Ardisson pe France 2, prilejuit de apariția romanului *La possibilite d'une île* (*Posibilitatea unei insule*), apărut în august la Ed. Fayard. Interesul public, urias, este întreinut, din nou, de „posibilitatea” Goncourt, firește, pe lângă personalitatea scânteietoare, amestec de inteligentă și provocare, a autorului. Philippe Sollers însuși „cobise” că succesul era „inevitabil” iar Francois Nourissier își declarase apriori preferința pentru votul din 3 noiembrie. Avea să fie un alt eșec răsunător, la originea căruia s-ar fi aflat strategia contraproductivă a editurii (Fayard), care atrage atenția presei asupra contractului „fabulos” – posibil un milion de euro – al transferării lui Houellebecq (de la Flammarion). Mai era vorba despre niște erotei, pe care – dacă înțeleg bine – doar trei dintre jurații le primiseră, ceilalți simțindu-se vexați. În această conjunctură, M. H. se abținuse de la orice apariție publică, cu excepția interviului din 10 septembrie, cu o mizanscenă remarcabilă: un tete-a-tete într-o lojă îndepărtată, fără public, martori, oponenți etc. Fericit de statutul său preferențial, Ardisson realiza comedia unui dialog antologic, în care unor întrebări „grandioase” (gen „Cum vă simțiți să fiți recunoscut de jurați ca mare scriitor?”), le urmează răspunsuri pe măsură („Gelozia e un sentiment pe care îl înțeleg perfect” etc.). Și, dacă adevărul e că

Houellebecq nu avea un contracandidat redutabil, după 11 zile apărea surpriza: *Trois jours chez ma mere* de Francois Weyergrans, publicat la Grasset, dădea competiției aparența unei confruntări între doi dintre membrii prestigioși ai juriului (Claude Durand și Jean-Claude Fasquelle) și între două edituri (Le Seuil și Fayard). Nu putea fi ignorat Bernard Pivot (de la Grasset), marele combinator și trioulu său „vitriolat” împotriva celui dintâi. Încercări insidioase de manipulare sunt aruncate în joc (zvoniuri, influente, relații). Cum comentați (ca să fiu malițioasă)? În fine, pe 3 noiembrie, Michel Houellebecq pierde (avea doar patru voturi favorabile) iar Pivot îl consolează public: „Houellebecq va scrie și alte cărți iar Academia Goncourt îl va recunoaște și se va corecta”. Viitorul va certifica acest adevăr, după cum urmează.

Marti, 2 noiembrie 2010, cu câteva zile înainte de Goncourt, parodia numită *Virilo* (opus premiului Femina) decernează Trop Virilo pentru *Apocalypse bebe* (Grasset) de Virginie Despentes iar mențiunea „autorului destinat să aibă premiul Goncourt, deci măcar să-l aibă acum și să nu se mai enerveze” lui Michel Houellebecq pentru *La carte et le territoire* (Flammarion), anticipând situația în care prozatorul îi va „sufli” premiul (cu șapte voturi vs. două) Virginiei Despentes. Daniel Garcia apreciază că, de data aceasta, a intrat în joc o adevărată „mașină de război” fără fisură: „on reste pantois devant la réussite d'une mécanique de guerre qui n'a pas connu le moindre grain de sable”; la început, cartea „remarcabil construită, perfectă sub aspect artistic, debarasându-se de tot ce poate sta în gâtul Goncourt, La Carte... poate fi pusă în toate mâinile, fără provocări, fără excese de erotism”; apoi media: dacă în 2005, M. H. practica raritatea prezenței, în 2010 este peste tot, de la *20 Heures* (France 2) la *Grand Journal* (Canal+) cu parka (haina) sa scoțioasă dar curățată, debordând de fraze „magnifice” (gen „Când eram tânăr, cumpăram premii Goncourt”), fie experiența si-a spus cuvântul, fie a fost „antrenamentul” cu noul director de la Flammarion, unde scriitorul a revenit între timp. „Oricum, anul acesta nimeni nu mai avea chef să ocupe locul mortului, esteșează

Viorica MEREUȚĂ – SORTA
(continuare în pag. 20)

Inițiator al seriei noi: Radu CĂRNECI Redactor-șef: Carmen MIHALACHE
Ștefan RADU (s.g.r) Adrian JICU, Marius MANTA, Dan PERȘA, Violeta SAVU
Contabilitate: Anișoara TOMA Culegere text: Niculina MOISĂ

- Revista apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România • Redacția: Str. Caișilor nr. 7 • Tel/Fax: 0234-512497 • E-mail: ateneubc@gmail.com •
- Materialele nepublicate nu se restituie. • Tipărit la Tipografia „ELENA” Bacău, www.tipografiaelena.ro • ISSN 1221-5813 •
- Cititorii se pot abona direct, la redacție, sau cu plata prin virament la Trezoreria Bacău, cont: RO50 TREZ 0615 010X XX00 0317 •